

Copenhagen Business School 2011

Cand.merc.aud.-studiet

Institut for Regnskab og Revision

Kandidatafhandling

IT Factory-sagen, en synliggørelse af en forventningskløft eller ej?

- konsekvensen heraf for den fremtidige revisionspraksis

Forfatter: Sandra Ebbesen

Vejleder: Kim Klarskov Jeppesen

Anslag: 181.982 anslag

Afleveringsdato: 17-10-2011

Executive summary

The 1st of December 2008 a press release was received in all the Danish editorial offices with the following text;

”IT Factory A/S which is 50% owned by JMI Invest is today declared liquidated by the board of directors , and the managing director Stein Bagger is reported to the police for systematic fraud for at least 500 million.DKK. Stein Bagger disappeared last week during a trip in Dubai....”

This started huge press coverage of what is now known as the IT Factory case. Some of the things that were written and said got me, the writer of this thesis, wondering if the case has made an expectation gap visible, and whether or not this could end out in changes of the future work of the auditors.

This is the questions that I try to answer in this thesis during an analysis and a discussion. The analysis has focus on the interview persons’ expectations of the work done by the auditors at IT Factory compared with the regulation of auditors then in force and the audit practice.

Before carry out the analysis, a short description of the characteristics of the IT Factory case is given, followed by a theoretical review of the phenomenon expectation gap and the regulation of auditors then in force included descriptions of the audit practice I know from my time as an auditor.

The discussion is carried out in the light of the expectation gap ascertained in the first analysis and has focus on how the gap can be closed or reduced. Also the wishes that some of the interview persons came with during the interviews are included in the discussion. The discussion is based on the cost-benefit relation as well as the amount of work the change or new action expect to cause.

The conclusion is that the expectation gap is smaller than expected and that only in relation to one of the two areas where the gap was fund, an introduction of a new audit action to close the gap is seen as being realistic based on the discussion. Two of the three wishes that interview persons came with during the interviews were fund realistic to introduce based on the discussion. One of these two wishes is related to the enquiry of more openness from the auditors’ side, which could close the gap on other areas maybe even in relation to audit in general.

I think openness in relation to audit is necessary if the line of audit in the future would like to have the confidence from the society which is needed to secure the auditors roll as the representative of the public’s interest but the overall question in relation to this is whether or not the auditors will work for or against more openness?

Indholdsfortegnelse summarisk

1	Indledning	8
2	Metodevalg.....	14
3	IT Factory-sagen	23
4	Litteratur og regulering	33
5	Journalisters og forfatters forventninger	49
6	Reduktion af forventningskløften	61
7	Konklusion og perspektivering	73
8	Litteraturliste.....	77
9	Bilag	82

Indholdsfortegnelse detaljeret

1	Indledning	8
1.1	Problemsøgning.....	8
1.2	Problemformulering	9
1.3	Afgrænsning	11
1.4	Opgavestruktur	11
2	Metodevalg.....	14
2.1	Genstandsfelt	14
2.2	Undersøgelsesdesign	14
2.2.1	Dataindsamlingsmetode	15
2.2.2	Interviews, de primære data	15
2.2.2.1	Interviewpersoner	16
2.2.2.2	Interviewguide	17
2.2.2.3	Udførelsen af interviews.....	17
2.2.2.4	Transskription	18
2.2.2.5	Etiske overvejelser	19
2.2.2.6	Reliabilitet, validitet og håndværksmæssig kvalitet	19
2.3	Undersøgelsesformål	20
2.4	Kildekritik	21
2.5	Kildehenvisninger	22
3	IT Factory-sagen	23
3.1	Begyndelsen	23
3.2	Fantomvækst	23
3.3	Den skæbnesvangre uge	23
3.3.1	Steins forsvinden og en ukendt aktionær	24
3.3.2	Falske månedsrapporter og bemærkelsesværdige debitorer	25

3.3.3	Det hemmelige kontor.....	26
3.3.4	Brikkerne faldt på plads	27
3.4	Steins flugt.....	27
3.5	Leasingkarrusellen.....	28
3.5.1	Leasingkarrusellens tabere	29
3.5.1.1	Sagens revisorer	31
3.6	Opsummering	32
4	Litteratur og regulering	33
4.1	Forventningskløften.....	33
4.1.1	God revisionsskik.....	34
4.1.2	Tillid.....	34
4.1.2.1	Tillidsprocessen	36
4.1.3	Bruger.....	37
4.1.4	Domme og forlig	37
4.1.3	IT Factory og forventningskløft.....	38
4.2	Regulering	38
4.2.1	Besvigelser	39
4.2.1.1	Revision af debitorer.....	42
4.2.1.2	Revision af leasingkontrakter	44
4.2.1.3	Analytiske handlinger	45
4.2.2	Etiske krav.....	47
5	Journalisters og forfatters forventninger	49
5.1	Besvigelser	50
5.1.1	Revision af debitorer	52
5.1.2	Revision af leasingkontrakter.....	53
5.1.3	Analytiske handlinger	54

5.1.4	Andet	56
5.2	Samlet delkonklusion	59
6	Reduktion af forventningskløften	61
6.1	Konstateret forventningskløften	61
6.1.1	Besvigelser	61
6.1.2	Revision af debitorer	62
6.1.3	Medieovervågning	63
6.2	Interviewpersonernes ønsker	64
6.2.1	Revisorberetning	64
6.2.2	Kvalitative revisionshandlinger	67
6.2.3	Internt samarbejde, forensic	69
6.2.3.1	Faresignaler i tallene	70
6.3	Modstand mod stramning af regulering	70
6.4	Delkonklusion	71
7	Konklusion og perspektivering	73
7.1	Konklusion	73
7.1.1	Problemkatalog	74
7.2	Perspektivering	75
8	Litteraturliste	77
9	Bilag	82
9.1	Bilag 1 - Interviewguide	82
9.2	Bilag 2 – Interview af interviewperson #1	84
9.3	Bilag 3 - Interview af interviewperson #2	97
9.4	Bilag 4 - Besvarelse fra interviewperson #3	107
9.5	Bilag 5 - Interview af interviewperson #4	111
9.6	Bilag 6 - Interview af interviewperson #5	120

9.7	Bilag 7 – Interview af interviewperson #6	131
9.8	Bilag 8 - Væsentlige ændringer til ISA (Andersen, 2011).....	138

1 Indledning

1.1 Problemsøgning

Mandag den 1. december 2008 kl. 08.26 (Hansen, 2009a s. 75) blev en invitation til pressemeddelelse sendt rundt til samtlige nyhedsreduktioner, som lød som følgende (Andersen, et al., 2009 s. 171);

”IT Factory A/S, som JMI Invest ejer 50 procent af, er i dag af bestyrelsen erklæret konkurs, og den administrerende direktør Stein Bagger er anmeldt til politiet for systematisk bedrageri for mindst 500 mill.kr. Stein Bagger er i sidste uge forsvundet under en rejse i Dubai.

Dir. Asger Jensby, JMI Invest, der indtil i dag var formand for IT Factory, vil orientere nærmere på et pressemøde hos JMI Invest, Lejrvej 17-19, Værløse kl. 11.30 i dag.”

Allerede inden denne meddelelse blev sendt rundt, var historien lækket til medierne. Kl. 07.00, hvor den blev bragt som breaking news, gik startskuddet på en mediedækning af sagen, der efter bare 14 dage overgik tsunamikatastrofen i 2004 i spaltmillimeter (Andersen, et al., 2009 s. 368).

Forsidehistorier, klummer, artikler, mv. om alt lige fra afsløring af Stein Baggers løgne, ham som privatperson, den svindel der var begået i IT Factory, partneres blakkede fortid og ikke mindst forskellige personers roller i hele sagen. Udover hvor bestyrelsens rolle og ansvar i sagen lå, blev der specielt sat spørgsmålstegn ved en faggruppes rolle, nemlig revisorerne. Havde de levet op til deres titel som offentlighedens tillidsrepræsentant?

I betegnelsen offentlighedens tillidsrepræsentant ligger vigtigst af alt, at revisorer skal være uafhængige i kundeforhold. Som kontrollanter af virksomheders offentliggjorte tal kan revisorer altså på ingen måde indtage en rolle over for kunderne, som gør dem økonomisk eller på anden måde afhængige af hinanden. En blank revisionspåtegning - uden forbehold eller supplerede oplysninger - i et regnskab er en tilkendegivelse af, at virksomhedens oplysninger er retvisende, og det er her, at rollen som offentlighedens tillidsrepræsentant er vigtig, da offentligheden skal kunne stole på, at det nødvendige arbejde for at kunne afgive en påtegning er udført af revisorerne.

IT Factorys revisorer, KPMG, påførte IT Factorys regnskaber blanke påtegninger alle de år, de var revisor for virksomheden. Da det efterfølgende viste sig, at formentlig under 1 % af omsætningen var reel omsætning (Andersen, et al., 2009 s. 164), er der mange der har spurgt, om det nødvendige arbejde for at kunne afgive en påtegning har været udført? Og hvis det har, om det så er revisionspraksis, der er skruet helt forkert sammen?

Tvivlen om revisorernes rolle er blevet hjulpet godt på vej af kurators sagsanlæg mod KPMG på vegne af konkursboets kreditorer. Erstatningskravet lyder på 987 mio. kr. (Hansen, 2010g) med den begrundelse, at KPMG ikke har gjort deres arbejde godt nok. Blandt andet skulle tillægsaftalerne til leasingaftalerne have været i en sådan grad objektivt mistænkelige i forhold til deres indhold (Hansen, 2010c), at revisorerne skulle have fattet mistanke.

Hvorvidt revisorerne fra KPMG har levet op til de reguleringer, der er gældende for at sikre god revisionsskik, er der kun meget få personer, der ved. KPMG har erklæret sig uskyld i tiltalen om ikke at have gjort deres arbejde godt nok med den begrundelse, at ingen andre opdagede svindlen (Hansen, 2010g).

Skyldig eller ej, så viste den store omtale i medierne af sagen i december 2008, at der i offentligheden var en holdning til, hvad der var forventet af revisorerne i denne sag. Som revisor på dette tidspunkt med kendskab til den praksis, som gjorde sig gældende, oplevede jeg, forfatter af nærværende opgave, en afvigelse mellem det, der blev udført i praksis, og det, som offentligheden forventede, blev udført. Det er denne afvigelse, der vil blive undersøgt i nærværende opgave med udgangspunkt i følgende problemformulering.

1.2 Problemformulering

I relation til IT Factory-sagen syntes forventningerne til revisorernes arbejde fra offentlighedens side ikke altid at stemme overens med den dagældende regulering af revisorer og hermed praksis. Specielt husker jeg et særligt tilfælde et interview af Jesper Kofoed fra KPMG på DR1 den 22. december 2008. På et tidspunkt spurgte journalisten, hvorfor revisorerne ikke havde kontrolleret ægtheden af underskrifterne på de modtagne dokumenter. Hertil svarede Jesper Kofoed, at en sådan kontrol ikke anses for at være en del af revisionen, hvilket var i overensstemmelse med den dagældende regulering og praksis, der var for/i revisionserhvervet.

Interviewet satte nogle tanker i gang, for hvis journalistens spørgsmål var dennes og måske også mange andres opfattelse af det arbejde, som revisor skulle have udført, så stemte det ikke overens med såvel revisionspraksis som den dagældende regulering. Teorien betegner en sådan uoverensstemmelse mellem det, revisor i praksis er pålagt at udføre, og det offentligheden eller dele heraf forventer, at revisor udfører, for en forventningskløft.

Med en sag som IT Factory, hvor det tyder på, at der eksisterer en forventningskløft, vil det kunne medføre ændringer til revisionspraksis? Det er på nuværende tidspunkt svært at svare på, for første spørgsmål er, om der overhovedet er en forventningskløft.

Skulle det være tilfældet, at der eksisterer en forventningskløft, som IT Factory-sagen har tydeliggjort, er det lige så svært at svare på, om den vil medføre ændringer til revisionspraksis. En ting kunne dog tale for dette, nemlig det at organisationer omkring revisionserhvervet og myndigheder har fokus på forventningskløften og ønsker at reducere den.

Ovenstående problemstilling forsøges belyst i nærværende opgave ved besvarelse af følgende spørgsmål:

Hvordan kan journalisters og forfatters forventninger til revisors arbejde i IT Factory-sagen påvirke revisors fremtidige arbejde?

Besvarelsen af spørgsmålet vil ske ved, at der først gives et overordnet overblik af forløbet og kendetegnene ved IT Factory-sagen med det primære fokus på forhold relateret til revisors arbejde. Der er tale om ren beskrivelse, som afsluttes med en opstilling af de punkter fra sagen i relation til revisors arbejde, der vil danne grundlag for den resterende del af opgaven. Herefter vil der blive foretaget en teoretisk gennemgang af begrebet forventningskløft og relevante dele af den dagældende regulering af revisorer med eksempler på det i praksis udførte arbejde. Den teoretiske gennemgang har til formål at give læseren en baggrundsviden til brug for den senere analyse i opgaven.

Viden om journalisters og forfatters forventninger til revisors arbejde i IT Factory-sagen indhentes ved udførsel af interviews. Fokus i interviewene er de punkter, der er opstillet afslutningsvist i forbindelse med opidsningen af sagen. Ud over en forespørgsel til de forventninger, interviewpersonerne har haft til revisors arbejde i IT Factory-sagen, vil der blive spurgt til deres generelle forventninger samt eventuelle ønsker, de måtte have til ændringer af revisionspraksis. Forespørgslen til interviewpersonernes generelle forventninger har det formål, at det kan vurderes, om forventningerne i forbindelse med IT Factory-sagen kun er i relation hertil, så det ikke berettiger en ændring af revisionspraksis. Denne viden vil blive gengivet i opgaven i relevant omfang og analyseret i forhold til de krav, reguleringen foreskrev, og den revisionspraksis, der forelå. Kan der konstateres væsentlige forskelle mellem de forventninger, der tilkendegives under interviewene, og det revisionsstandarderne og revisionspraksis lød på, er der tale om en forventningskløft, og der vil blive set på, hvilke ændringer til revisionspraksis, der vil være mulige at indføre. Herudover vil tilkendegivne ønsker til ændringer fra interviewpersonernes side blive vurderet med henblik på at konstatere, om disse er mulige at indføre.

1.3 Afgrænsning

Målet med nærværende opgave er ikke at belyse, hvorvidt KPMG har overholdt den dagældende regulering for revisorer, da dette på ingen måde er muligt for mig, forfatter af opgaven, at udtale mig om, med den viden, jeg sidder med som udenforstående.

Grundet IT Factory-sagens ældre karakter er dagældende regulering af revisorer – revisionsstandarden – ikke de nugældende. Da formålet med nærværende opgave er at belyse problemstillingen i relation til IT Factory-sagen, vil der kun blive fundet anvendelse af den dagældende regulering. Hvad der eventuelt har været af ændringer til reguleringen i den efterfølgende periode, vil derfor ikke indgå i den teoretiske gennemgang eller analysen. Den teoretiske gennemgang af reguleringen vil blive i datid på trods af, at nogle af bestemmerne er lig med de nugældende.

Gennemgangen af reguleringen og de hertil givne eksempler på revisionsarbejde vil begrænse sig til revision af årsrapporter¹, hvorfor review og andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver er holdt ude af denne.

Som nævnt i afsnit 1.2 Problemformulering under spørgsmål 3, vil der ikke nødvendigvis blive foretaget en gennemgang af de fulde revisionsstandarde. Såfremt der kun er enkelte afsnit i en standard, der er relevant, vil en gennemgang kun blive foretaget heraf.

Den IT Factory-sag, der omtales i nærværende opgave, er sagen om det IT Factory A/S, der blev stiftet i januar 2003 (Udsen, 2009 s. 42), og som i juni (Udsen, 2009 s. 42) købte aktiverne ud af konkursboet efter det tidligere IT Factory. Det tidligere IT Factory ligger uden for opgaven, hvorfor interesserede læsere henvises til anden litteratur omhandlende dette..

Den gennemgang af IT Factory-sagen, som vil blive foretaget i nærværende opgave, vil være yderst begrænset i forhold til det materiale, der findes herom. Der vil ikke være tale om en detaljeret gennemgang af alle sagens aspekter, men derimod en overordnet gennemgang af sagen med fokus på en mere dybdegående gennemgang af aspekter relevant for opgavens problemstilling. For en uddybende gennemgang af hele IT Factory-sagen henvises til materialer i litteraturlisten.

1.4 Opgavestruktur

Nærværende opgave er struktureret som illustreret i nedenstående figur:

¹ I 2008 hed det, at revisor reviderede årsrapporter. En ændring af Erklæringsbekendtgørelsen (til den der hedder BEK nr. 668 af 26/06/2008) med ikrafttrædelse for regnskabsår begyndt den 1. september 2008 eller senere betyder, at revisor i dag reviderer årsregnskaber.

Kapitler	Problemsøgning og -formulering	Teori - beskrivende ²	Analyse ²	Diskussion ²	Problemkatalog	Indhold og sammenhæng
Kapitel 1 - Indledning	X					Grundlaget for og selve problemstillingen. Afslutningsvis afgrænsning af opgavens omfang, samt specificering af opgavens opbygning.
Kapitel 2 - Metodevalg						De tekniske forklaringer på de valgte metoder, begrundelse for valgene samt henførelse af metoder til konkrete handlinger i forbindelse med opgaven. Afslutningsvis gives de bemærkninger, der haves i forbindelse med de anvendte kilder.
Kapitel 3 – IT Factory-sagen		X				Beskrivelse af forløbet for IT Factory-sagen i hovedtræk samt en gennemgang af forhold relateret til revisors udførte arbejde. Afsluttes med en opstilling af punkter vedrørende forhold i relation til revisors arbejde, der vil danne grundlag for den resterende del af opgaven.
Kapitel 4 – Litteratur og regulering		X				En teoretisk gennemgang af begrebet forventningskløften og den dagældende regulering på de i kapitel 3's afslutningsvist opstillede punkter. Det vil blive gjort klart, hvilke krav der i reguleringen er stillet til revisor på de pågældende områder, lige som der vil blive præsenteret eksempler på den revisionspraksis, der fandtes.
Kapitel 5 – Journalisternes og forfatterens forventninger			X			På baggrund af interviews af 6 erhvervsjournalister og forfattere med indgående kendskab til IT Factory-sagen, foretages en analyse med det formål at konstatere, om der eksisterer en forventningskløft eller ej. Analysen vil være en sammenholdelse af de forventninger, der var til revisors arbejde i sagen fra interviewpersonernes side med den dagældende regulering gennemgået i kap. 4.

²Se afsnit 2.3 Undersøgelsesformål for uddybelse af begreberne.

Kapitel 6 – Reduktion af forventningskløften			X	X		Med udgangspunkt i den i kap. 5 eventuelt konstaterede forventningskløft vil en diskussion af forskellige forslag til ændringer af revisionspraksis, der vil kunne reducere eller helt fjerne den, blive foretaget. Dette vil ske ud fra et cost-benefit synspunkt såvel som ud fra en vurdering af den mængde arbejde, ændringerne vil medføre. Eventuelle ønsker, interviewpersonerne har til ændringer af revisionspraksis, vil blive beskrevet og diskuteret ud fra samme parametre som angivet ovenfor.
Kapitel 7 – Konklusion og Perspektivering					X	Afrunding af opgaven ved en sammenfatning af delkonklusioner til en konklusion for at foretage en samlet besvarelse af problemstillingen i kap. 1 I perspektiveringen vil der blive set på de væsentlige ændringer, der siden IT Factory-sagen har været til reguleringen af revisorer, samt de forventninger jeg, forfatter af opgaven, har til fremtiden.

Tabel 1, Kilde: Egen tilvirkning

2 Metodevalg

Formålet med kapitlet er at give læseren en forståelse for de metoder og modeller, som er anvendt til besvarelse af opgavens problemstilling.

Nærværende opgave er både deduktiv og induktiv. Deduktiv, da der tages udgangspunkt i en teori om, at der i relation til IT Factory-sagen har vist sig en forventningskløft, som forsøges understøttet af interviews. Induktiv, da interviewene samtidig giver viden til brug for en diskussion af ændringer, der vil kunne komme til reguleringen af revisorer.

2.1 Genstandsfelt

Genstandsfeltet for nærværende opgave er den eventuelle forventningskløft i IT Factory-sagens betydning for reguleringen af revisorer.

Der er tale om IT Factory-sagen, der kom til offentlighedens kendskab den 1. december 2008, og den forventningskløft, som journalister og forfattere i deres dækning af sagen har givet udtryk for, eksisterer.

2.2 Undersøgelsesdesign

Undersøgelsesdesignet, der vil blive gjort brug af i nærværende opgave, er single casestudier. Dette understøtter ønsket om fokus på én repræsentant af offentligheden såvel som et afgrænset undersøgelsesfelt. Det afgrænsede felt fremgår af slutningen i kapitel 3 IT Factory-sagen.

Interviewenes formål er at opnå en forståelse af de forskellige interviewpersoners forventninger til revisors arbejde i IT Factory-sagen, altså at opnå et indblik i, hvilket arbejde de havde forestillet sig, at revisor havde udført. I og med der er tale om et subjektivt forhold – hvordan den enkelte interviewperson har forstået og opfattet det – er der tale om det fænomenologiske perspektiv (Justesen, et al., 2010 s. 21). Perspektivet er kendetegnende ved, at der ikke arbejdes med den opfattelse, at der kun findes én sand objektiv mening, altså kun én sand virkelighed.

Til det fænomenologiske perspektiv er følgende kvalitetskriterier tilknyttet; reliabilitet, validitet og håndværksmæssig kvalitet (Justesen, et al., 2010 s. 46-48). En uddybende gennemgang af disse vil blive gennemgået under afsnit 2.2.2.6 *Reliabilitet, validitet og håndværksmæssig kvalitet*.

2.2.1 Dataindsamlingsmetode

Grundet det valgte undersøgelsesdesign gøres der i opgaven brug af et kvalitativt datamateriale, såvel for de primære som for de sekundære data. De primære data indhentes ved anvendelse af interviews, som vil blive gennemgået yderligere i det følgende afsnit 2.2.2 Interviews, de primære data, mens de sekundære data udgøres af reguleringer, bøger, artikler, mv.

De sekundære data anvendes alene på teoridelen – den beskrivende del – af opgaven, mens de anvendes sammen med de primære data på den analyserende og diskuterende del.

Indsamlingen af de sekundære data er for bøger og artiklers vedkommende foregået ved brug af søgemaskiner på nær i relation til de anvendte undervisningsbøger. Til søgningen af bøger er Københavns bibliotekers søgemaskine³ anvendt, hvilket gav 6 forskellige resultater ved anvendelse af søgeordet ”IT Factory”, hvoraf 4 blev fundet relevante. Til søgningen af artikler er både Googles søgemaskine⁴ og bibliotek.dk artikelsøgemaskine samt søgefunktionerne på Børsens⁵ og Computerworlds⁶ hjemmeside anvendt med forskellige resultater.

2.2.2 Interviews, de primære data

Da der er tale om kvalitative data i form af interviews, er der ligeledes tale om stimulidata. Dette skyldes, at interviewpersonerne udsættes for en tilsigtet stimuluspåvirkning i form af interviewspørgsmålene (Andersen, 2005/1999 s. 151).

Spørgsmålene, der er relevante at stille interviewpersonerne i forbindelse med emnet i nærværende opgave, vurderes ikke at have karakter af at være personlige eller følelsesladede i sådan et omfang, at interviewpersonerne vil være tilbageholdende med at svare på dem af disse grunde. Af andre årsager, som fremgår af afsnit 2.2.2.5 *Etiske overvejelser*, er interviewpersonerne holdt anonyme i relation til anvendelsen af deres udtalelser.

Der vil blive tale om enkeltinterviews, altså hvor en interviewperson interviews ad gangen.

I det følgende vil interviewprocessen fra overvejelser til udførelse blive beskrevet.

³ <http://bibliotek.kk.dk/>

⁴ <http://www.google.dk/>

⁵ <http://borsen.dk/nyheder.html>

⁶ <http://www.computerworld.dk/>

2.2.2.1 Interviewpersoner

Udvælgelsen af interviewpersoner er foretaget ud fra ønsket om, at de skulle repræsentere en del af offentligheden. Hertil kommer overvejelser omkring IT Factory-sagens ældre dato med de problemer, det kan give i relation til at huske de nærmere forhold heromkring.

Nødvendigheden af, at interviewpersonerne har haft et indgående kendskab til sagen, følger af den ældre dato. Som det fremgår af den teoretiske gennemgang af forventningskløften i afsnit 4.1.3 Bruger, så anses kreditgivere, virksomhedsledere, investorer, erhvervsjournalister, leverandører, kunder, myndigheder og medarbejdere som brugere af revisionsydelser i udførte undersøgelser angående forventningskløften i relation til revision. Persongrupperne er vurderet ud fra nødvendigheden af et indgående kendskab til sagen, hvilket har betydet, at valget er faldet på erhvervsjournalister i forbindelse med undersøgelsen, der udføres i nærværende opgave.

Årsagen til dette valg skyldes blandt andet, at inden for denne gruppe findes de journalister, der har skrevet eller været med til at skrive bøger om Stein Bagger og IT Factory. I relation til de øvrige grupper er det sværere at udpege de personer, der sidder med en indgående viden om sagen og ikke blot som den generelle offentlighed sidder med viden baseret på mediedækningen af sagen.

Følgende erhvervsjournalister har udgivet en bog om sagen og er derfor valg som interviewpersoner;

- Dorte Toft – bogen: *Bedrag – om IT Factory, grådighed og magtskyg*. Herudover Bizzen, en kritisk erhvervsblog på Berlingske Business.
- Henrik Tüchsen – bogen: *Bedrag – om IT Factory, grådighed og magtskyg*.
- Kristian Hansen – bogen: *Fupfabrikken – i hælene på Stein Bagger og bedragere på første klasse*.
- Stig Andersen – bogen: *Stein Bagger og inderkredsen*.
- Erik Ove – bogen: *Stein Bagger og inderkredsen*.

Herudover er endnu en erhvervsjournalist valgt, redaktør Jan Horsager, da han sammen med Dorte Toft og Kristian Hansen lige før IT Factorys konkurs var i gang med en dybdegående research omkring Stein Bagger og IT Factory med det mål at kunne bringe en række afslørende artikler herom.

Som interviewperson er Sanne Udsen ligeledes valgt, da hun som forfatter af en 4. bog, *Stein og drømmefabrikken*, også sidder med et indgående kendskab til sagen. Sanne er dog ikke journalist, men foredragsholder inden for områder vedrørende arbejdslivet (Foredragsportalen.dk, 2003-2011).

I relation til Erik Ove skal læseren af nærværende opgave gøres opmærksom på, at han fungerede som kommunikationsrådgiver for IT Factory, hvilket kan påvirke hans svar i en sådan grad, at det ikke kan betragtes at afspejle den generelle holdning blandt journalister og forfattere. Derfor vil der blive foretaget en sammenholdelse af hans svar med svarene fra de øvrige interviewpersoner for at vurdere, om de skiller sig væsentlig ud.

Interviewpersonerne er altså journalister og forfattere med interesse for og et betydeligt kendskab til IT Factory-sagen.

2.2.2.2 Interviewguide

Udarbejdelsen af interviewguiden sker ud fra et ønske om en standardiseret, ustruktureret interviewform (Harboe, 2010 s. 72). Det vil sige, at de spørgsmål, der ønskes stillet, formuleres og indgår i interviewguiden, men rækkefølgen heraf er ikke fastlagt på forhånd. Dette grunder i et ønske om et fleksibelt interview, hvor den retning, interviewet tager, frit kan styres – målet er et så naturligt og flydende interview som muligt. Samtidig er formuleringen af spørgsmålene med til at sikre, at der bliver spurgt til det nødvendige.

Spørgsmålene vil blive en blanding af åbne og lukkede spørgsmål (Harboe, 2010 s. 73). Årsagen er, at der vil være områder, hvor interviewpersonens personlige opfattelse og holdning ønskes, lige som der vil være områder, hvor en be- eller afkræftelse af forhold kun er nødvendig. Den udarbejdede interviewguide fremgår af bilag 1.

Jeg, forfatter af opgaven, vil som interviewer være så passiv (Harboe, 2010 s. 75) i min spørgeteknik som mulig for herigennem at undgå en påvirkning af interviewpersonernes holdninger og opfattelser. Det indebærer, at jeg forsøger at sige så lidt som muligt, samt at eventuel kommentering sker i spørgeform.

Den samme interviewguide vil blive brugt til alle interviews.

2.2.2.3 Udførelsen af interviews

Der er foretaget i alt 5 interviews, hvoraf 2 er foretaget over telefon grundet interviewpersonernes geografiske placering. 2 af de udvalgte interviewpersoner følte ikke, at de kunne bidrage med noget, hvorfor de ikke ønskede at stille op til et interview. Den ene ville dog gerne besvare spørgsmålene via mail, og i den fremsendte interviewguide er der tilføjet uddybende spørgsmål under hver af de overordnede spørgsmål. Dette er gjort for at sikre en større forståelse af spørgsmålet såvel som en så dækkende besvarelse som mulig i forhold til opgavens formål. Den udvidede interviewguide inkl. besvarelser fremgår af bilag 4 - Besvarelse fra interviewperson #3.

Alle interviewene, såvel de personlige som dem foretaget over telefonen, er optaget på en diktafon, og varigheden af interviewene ligger på mellem 30-57 min. De 3 personlige interviews er foretaget henholdsvis på en café, hjemme hos mig, interviewer, og hjemme hos interviewpersonen selv.

Interviewene blev indledt med en introduktion af formålet med dem og emnet, som ville blive berørt. Introduktionen var ligeledes givet til de interviewede via e-mail, da kontakten blev taget til dem for at høre, om de ville deltage i et interview. Samtidig blev der i indledningen af interviewet spurgt til, om det var i orden, at interviewet blev optaget og herefter transskriberet for at kunne danne baggrund for en analyse.

Under udførelsen af interviewet forsøgte jeg, interviewer, at være så passiv som muligt, og opfølgning eller uddybelse af ting skete ved kommentering i spørgeform. Interviewene blev gennemført i så flydende en samtale som muligt, hvorved det var interviewpersonerne, der styrede retningen, og jeg til sidst samlede de manglende spørgsmål op. Interviewene blev indledt eller afsluttet med uformelle samtaler om forskellige ting, der lå ud over interviewguiden, hvilket i nogle tilfælde også bidrog med relevante ting til opgaven.

Som nævnt under afsnit 2.2.2.1 *Interviewpersoner*, så er der foretaget en sammenholdelse af interviewet med Erik Ove med interviewene med de øvrige interviewpersoner for at vurdere, om det skiller sig ud og hermed kunne indikere, at han så sig selv om en del af sagen. Denne sammenholdelse har ikke givet anledning til bemærkninger, da Erik Oves svar ikke skilte sig ud fra de øvrige interviewpersoners. Derfor vurderes der ikke at være noget, der taler for, at hans svar ikke afspejler en generel holdning blandt journalister og forfattere.

2.2.2.4 *Transskription*

Hvert interview er blevet transskriberet så ordret som muligt for herved at have en så original udskrift som mulig at referere til. Passager, der er irrelevante i relation til opgaven, er udeladt, her tænkes i særdeleshed på de indledende eller afsluttende uformelle samtaler. I nogle af interviewene har der været irrelevante passager i forbindelse med besvarelsen af interviewspørgsmålene, og såfremt disse er udeladt, er det i transskriptionen angivet med følgende; ... (*udeladt en for opgaven irrelevant passage*)...

Da interviewene foregår i talesprog, er der steder, hvor der f.eks. bliver brugt et stedord, eller der henvises til noget, som en udenforstående læser ikke umiddelbart kan relatere til. Derfor har jeg, interviewer og forfatter af opgaven, i forbindelse med transskriptionen indsat en parentes indeholdende ordet, som stedordet eller henvisningen står i stedet for, samtidig med en angivelse af, at det er mig som forfatter, der har indsat det. Eks. "... det som de (revisorer, forfatter) gør."

Efter at have transskriberet interviewene, er de læst igennem for at fange eventuelle tastefejl og/eller sætninger, der ikke bliver afsluttet og derfor ikke giver mening. Sådanne sætninger er i slutningen angivet med følgende; ... (*sætningen afsluttes ikke*)...

De transskriberede interviews fremgår af bilag 2, 3, 5, 6 og 7 – Interview af interviewperson #1, 2, 4, 5 og 6.

2.2.2.5 Etiske overvejelser

Som nævnt under afsnit 2.2.2 Interviews, de primære data, så har spørgsmålene, der stilles i interviewene, ikke karakter af at være personlige eller følelsesladede. Derfor synes der ikke at være etiske overvejelser i relation til, hvorvidt det er etisk acceptabelt at stille dem, eller om de skal stilles på en bestemt måde for ikke at støde interviewpersonerne.

Ved udførelsen af første interview oplevede jeg, interviewer, en tilbageholdenhed hos interviewpersonen i relation til at svare på spørgsmålene omkring dennes forventninger til revisor, ligesom personen bad om at se de i opgaven citerede dele. På denne baggrund besluttede jeg at gøre alle interviewene anonyme, med mindre interviewpersonen dissideret bad om at blive citeret med navn. Der vil derfor blive refereret til interviewpersonerne som #1, 2, osv.

I starten af hvert interview bad jeg interviewpersonen mundtligt at samtykke i, at jeg må gøre brug af interviewmaterialet i min opgave i forbindelse med forespørgslen på, om jeg måtte optage interviewet.

2.2.2.6 Reliabilitet⁷, validitet⁸ og håndværksmæssig kvalitet⁹

Hvad angår reliabilitet og håndværksmæssig kvalitet, så er dette forsøgt opfyldt gennem den uddybende beskrivelse, der er foretaget her i afsnit 2.2 Undersøgellesdesign inkl. underafsnit. Beskrivelserne af de forskellige forhold skulle gerne gøre det muligt for en interesseret at genudføre undersøgelsen og nå frem til samme resultat, såfremt de samme betingelser er til stede. I forlængelse af, at beskrivelserne af forholdene er givet, er begrundelserne for valgene oplyst, hvilket gerne skulle skabe en forståelse hos interesserede for foretagne valg.

⁷ Reliabilitet betyder at vælge og specificere målemetoder og -instrumenter, så andre vil kunne gennemføre undersøgelsen under samme betingelser og hermed komme frem til samme resultat (Justesen, et al., 2010 s. 37-52).

⁸ Validitet betyder i hvilket omfang observationer og fortolkninger heraf afspejler de fænomener eller variable, forskeren interesserer sig for, og belyser den rejste problemstilling. Definitionen tilpasset til subjektive synspunkt. (Justesen, et al., 2010 s. 37-52).

⁹ Med håndværksmæssig kvalitet er der tale om et validitetskriterium, der knytter sig til gennemsigthedskriteriet – det skal altså være muligt for en læser at få indblik i de trufne valg og begrundelsen for dette (Justesen, et al., 2010 s. 37-52).

Interviewguiden er udarbejdet med det formål, at sikre at problemstillingen i nærværende opgave bliver dækket, såfremt der sker en besvarelse af de opstillede spørgsmål. Som angivet under afsnit 2.2.2.3 *Udførelsen af interviews* så er der kun én af de i alt 7 udvalgte interviewpersoner, der ikke har ønsket at medvirke på nogen måde, og da der i de 6 udførte interviews er blevet svaret på alle spørgsmålene i interviewguiden, synes de indsamlede informationer at afspejle interessen i nærværende opgave. Hermed synes validiteten at være opfyldt.

2.2.3 Analyse- og fortolkningsteknikker

Når der arbejdes med kvalitative data, er det vigtigt at være så åben som muligt, og selve fortolkningen foregår som regel samtidig med indsamlingen af data. Dette gælder både i relation til de primære såvel som sekundære data.

De primære data, der udgøres af interviews, har til formål at undersøge journalisters og forfatteres forventninger til revisors arbejde i IT Factory-sagen. Denne undersøgelse kan også kaldes en udforskning af personers livsverden, for hvilket Steiner Kvale har defineret 3 tolkningsniveauer (Andersen, 2005/1999 s. 198). Det tolkningsniveau, der finder anvendelse i nærværende opgave, er common-sense tolkningen, som er kendetegnende ved, at interviewer sidder inde med mere viden end de interviewede (Andersen, 2005/1999 s. 199). Den viden, der er tale om i dette tilfælde, anses for at være den teoretiske viden om begrebet forventningskløften og reguleringen af revisorer samt kendskab til den revisionspraksis, der fandtes på det pågældende tidspunkt.

2.3 Undersøgelsesformål

Opgaven er bygget op omkring 3 undersøgelsesformål, som fremgår af tabel 1 under afsnit 1.4 Opgavestruktur. Anvendelsen af disse formål sikre, at opgaven går fra at være en ren beskrivende opgave til at blive problemidentificerende og -løsende.

Teori, som er den beskrivende del af opgaven, har til formål at give læseren en forståelse for samt et indblik i den viden, der findes om det pågældende emne. Dette skulle gerne skabe en baggrundsviden hos læseren, som kan anvendes i de dele af opgaven, hvor de mere dybdegående undersøgelsesformål anvendes.

Analysen gør opgaven en tand dybere end blot det at være en beskrivende opgave. Formålet er her at gå i dybden med en mængde data, både for at opnå en forståelse af et konkret område og/eller konstatere eventuelle sammenhænge eller afvigelser.

Diskussion er med til at sætte perspektiv på opgaven, da det tilkendegives, at der i opgaven ikke kan gives et entydigt svar, hvilket er i overensstemmelse med det fænomenologiske perspektiv. Diskus-

sionen sikrer, at flere vinkler af samme sag bliver præsenteret og hermed giver læseren det bedste billede af sagen.

2.4 Kildekritik

I relation til de primære data er det vigtigt at have den forholdsvis lange tidsperiode, der er gået fra at sagen var på sit højeste, til at denne opgave er skrevet, i mente. Denne rimeligt lange tidsperiode kan have haft den betydning, at konkrete aspekter af sagen står mere uklart i interviewpersonernes hukommelse, eller at senere hændelser i sagen har ændret deres holdninger til forhold relevante for nærværende opgave. Det kan betyde, at resultatet af de gennemførte interviews kan falde anderledes ud, end hvis de var blevet foretaget kort tid efter eller under, at sagen var på sit højeste.

I interviewene er der spurgt til interviewpersonernes holdninger og forventninger til bestemte områder med relevans for nærværende opgave, hvorfor der er tale om subjektive data. Det betyder, at havde andre personer været adspurgt, ville resultatet måske have set anderledes ud.

For de sekundære data, med undtagelse af det teoretiske stof på områderne om forventningskløften og revisionsstandarderne, er subjektivitet et forhold, der skal have i mente. I relation til de i nærværende opgave anvendte bøger kan nævnes, at forfatterne til dem er personer med en relation til sagen. For 2 af bøgernes vedkommende er der tale om journalister, der foretog dybdegående research af IT Factory helt op til selskabets konkurs grundet mistanke om usandheder, som er ene eller medforfatter. Den tredje bog har IT Factorys tidligere kommunikationsrådgiver som medforfatter, og forfatteren til den sidste bog har ingen tydelige relationer til sagen, men forholder sig i bogen meget kritisk over for IT Factory og personerne med tilknytning hertil.

Fra den sidstnævnte bog vil de holdningsprægede dele blive forsøgt brugt mindst mulig, da dette ellers vil farve nærværende opgave.

Mangel på neutralitet kan også gøre sig gældende i artikler om sagen, hvorfor udvælgelsen heraf er sket ved, at der er foretaget en gennemlæsning med fokus på at vurdere neutraliteten i fremstillingen af det konkrete emne/område.

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende opgave har jeg som forfatter forsøgt at være så objektiv som mulig i relation til problemstillingen. Der vil dog i opgaven forekomme afsnit, i særdeleshed kapitel 6 Reduktion af forventningskløften, hvor min meningstilkendegivelse og tolkninger vil blive gengivet. I analysedelen såvel som i diskussionsdelen af opgaven vil inddragelse af egne og andres meninger og holdninger være uundgåelig. En indikativ analyse, som er udført i nærvæ-

rende opgave, vil nemlig mere handle om spørgsmålet, hvordan forholdene vurderes/opfattes og hvad der uddrages heraf, end af hvad der egentlig er korrekte eller forkerte svar.

2.5 Kildehenvisninger

Kildehenvisninger i opgaven anvendes løbende, og systemet, der er gjort brug af, er Harvardsystemet (Anglia Ruskin University, 2008). Dette system er kendetegnet ved, at referencen sættes i selve teksten i form af en parentes.

Refereres litteraturen direkte, f.eks. ”Toft (2009) skriver...” er det kun udgivelsesåret, der sættes i parentes, mens det er både forfatterens efternavn og udgivelsesåret, der sættes i parentes, hvis der er tale om en indirekte reference. Er referencen sat enten i starten eller slutningen af en sætning, alt efter om der er tale om en direkte eller en indirekte, gælder den for hele sætningen. Er en indirekte reference sat efter en dato eller et tal, er det som udgangspunkt kun datoen eller tallet, som den henviser til.

De vejledninger, der findes omkring brugen af Harvardsystemet, viser forskellige meninger angående, hvor mange forfattere, der skal være til en bog, før man bruger ”et. al” i referencerne. Jeg har valgt at anvende dette på al litteratur med mere end én forfatter, hvorfor der for sådan litteratur står den første forfatters efternavn efterfulgt af et. al.

Har en forfatter udgivet mere end én bog, artikel, mv. i det samme år, så anvendes bogstaver efter udgivelsesåret, f.eks. 2010a, 2010b, mv. Er der tale om en genudgivelse af tidligere udgivet litteratur, f.eks. 2. eller 3. udgave, skal udgivelsesåret for 1. udgave oplyses i forlængelse af udgivelsesåret for en anvendte udgave, f.eks. (2010/2009). I forbindelse med artikler er det kun det originale udgivelsesår, der oplyses. Er der ingen udgivelsesdato, angives dette som i.d. (ingen dato), hvilket er den danske oversættelse af angivelsen på engelsk n.d. (no date).

Angivelsen af forfatterens/forfatternes efternavn(-e) og udgivelsesåret i referencerne fungerer som nøgle til at kunne finde litteraturen i litteraturlisten, hvilke står i alfabetisk orden på forfatternes efternavne som første sortering og udgivelsesår som anden sortering. Listen er ikke opdelt på forskellige typer af litteratur, hvilket dog angives efter udgivelsens titel i litteraturlisten. Bøger, artikler, mv. står altså på samme liste, da typen ikke er angivet i referencen, og en sortering herefter derfor ville besværliggøre opslaget i litteraturlisten.

3 IT Factory-sagen

Formålet med dette kapitel er at give en kort præsentation af IT Factory og den skandale, der kom til offentlighedens kendskab den 1. december 2008. Leasingkarrusellen, som primært udgjorde skandalen, vil blive illustreret, og de indtil nu kendte konsekvenser vil blive opridset.

3.1 Begyndelsen

Helt kort om IT Factorys tidlige historie. Det første IT Factory blev oprettet i 1997, for hvilket Stein Bagger blev indsat som direktør i december 2001 (Udsen, 2009 s. 41). I juni 2003 blev dette erklæret konkurs, men inden da, i januar 2003, havde Stein Bagger via et af ham stiftet selskab, Agios United SA, i samarbejde med JMI Invest, stiftet af Asger Jensby, etableret et nyt selskab af samme navn. Det nye selskab købte i juli 2003 aktiver ud af det konkursramte IT Factory (Udsen, 2009 s. 42). Det er dette IT Factory, som Stein Bagger såvel udadtil som indadtil i virksomheden formåede at fremstille som en af it-branchens største succeser, men som i december 2008 blev omtalt som værende en af Danmarkshistoriens største erhvervsskandaler.

3.2 Fantomvækst

Virksomhedens vækst i årene fra 2003 til 2007 var ubeskrivelig, ja en ren succeshistorie, hvis man spurgte mange. Bruttoresultatet steg på de 5 år med hele 4.600 %¹⁰, og årets resultat gik fra 419 t.kr. i 2003 til 121.021 t.kr. i 2007 ifølge årsrapporten 2007 for virksomheden. Nettoomsætningen pr. november 2008 lød på ca. 550,4 mio. kr. (Andersen, et al., 2009 s. 99), hvilket var en stigning på ca. 65,5 % i forhold til 12 måneder året før, hvor den lød på 332,5 mio. kr. ifølge årsrapporten 2007. Intet lignende blev eller havde man set tidligere hos virksomheder med samme aktivitet, ja generelt i IT-branchen var det et meget sjældent syn (Udsen, 2009 s. 170).

Som nævnt i indledningen viste det sig formentlig kun at være under 1 % af den totale nettoomsætning på 550 mio. kr., der var reelle, resten relaterede sig til leasingkarrusellen.

3.3 Den skæbnesvangre uge

Da IT Factorys konkurs blev bragt som breaking news den 1. december 2008, var det en konsekvens af, at der i ugen op til var sket en række ting, som hver for sig virkede uforklarlige, men som løbende med weekendens afsløringer gav mere og mere mening.

¹⁰ $(227.315(\text{bruttoresultat } 2007) - 4.832(\text{bruttoresultat } 2003)) / 4.832(\text{bruttoresultat } 2003) * 100$

Det hele startede mandag den 24. november 2008, hvor en mand ved navn Allan Vestergaard blev overfaldet på sin adresse (Toft, et al., 2009 s. 214). Umiddelbart syntes dette ikke at have nogen relation til IT Factory andet end, at Allan og Stein kendte hinanden. Det viste sig dog senere, at Allan og Stein ikke blot kendte hinanden, de var nære forretningspartnere. De ejede sammen Agios United SA, som ifølge mailkorrespondance mellem Allan og Stein skulle have købt JMI Invest ud af IT Factory fredag den 28. november 2008 (Toft, et al., 2009 s. 217).

Onsdag den 26. november 2008 rejste Stein sammen med sin hustru og 2 andre par med forbindelse til IT Factory til Dubai, hvor de skulle have en forlænget weekend (Toft, et al., 2009 s. 219).

3.3.1 Steins forsvinden og en ukendt aktionær

Torsdag den 27. havde Stein en aftalt telefonkonference med Allan, hvor de sidste ting skulle på plads inden offentliggørelsen af overtagelsen af IT Factory om fredagen, men dette møde blev aldrig afholdt (Toft, et al., 2009 s. 220). Stein forlod hotellet i Dubai lidt efter det tidspunkt, hvor mødet skulle have været holdt, uden at sige noget til nogen.

Efter at Allan forgæves havde ventet på, at telefonkonferencen skulle være afholdt og forgæves havde forsøgt at ringe til Stein, ringede han til Erik Ove, som havde været en del af den mailkorrespondance, der havde været omkring overtagelsen af IT Factory (Andersen, et al., 2009 s. 26). Det viste sig hurtigt, at Erik Ove ikke kendte noget til den planlagte overtagelse, da det under hele forløbet havde været Stein, der havde udgivet sig for at være IT Factorys kommunikationsrådgiver Erik Ove.

Allan sendte al mailkorrespondancen til Erik, som efter at have læst det forsøgte at ringe til Stein, men uden held, hvilket Erik i første omgang ikke lagde noget i (Andersen, et al., 2009 s. 26). Senere besluttede han sig dog for at forsøge at ringe til Steins hustru, Anette Uttenthal, som han kom igennem til (Andersen, et al., 2009 s. 27). Her erfarede Erik, at Stein ikke var på forretningsrejse i USA, som han ellers var oplyst om, og han bad Anette om at få Stein til at kontakte ham. Anette var på dette tidspunkt ikke sammen med Stein, og vidste derfor ikke, at han var stukket af.

Samme aften afholdt Ernest & Young et stort arrangement i Bella Centeret, hvor prisen for "Entrepreneur of the Year" skulle overrækkes til IT Factory. Erik Ove deltog i dette arrangement, hvor han, mens IT Factorys økonomidirektør Jeanette Lorenzen modtog priser på vegne af IT Factory og Stein, konstaterede, at Stein var stukket af i Dubai (Andersen, et al., 2009 s. 32).

Lidt senere på aftenen blev en anden person med tilknytning til IT Factory klar over, at noget ikke var, som det skulle være. Asger Jensby, en af ejerne i JMI Invest og bestyrelsesformand for IT Fac-

tory, blev kontaktet pr. sms af Allan Vestergaard, som igen kunne konstatere, at Stein havde snydt ham (Toft, et al., 2009 s. 219). Heller ikke Asger havde kendskab til Allan og Steins overtagelse af IT Factory, og efter gennemgang af de af Allan givne oplysninger og mislykkede forsøg på at kontakte Stein, tog Asger til København (Toft, et al., 2009 s. 219).

3.3.2 Falske månedsrapporter og bemærkelsesværdige debitorer

Fredag den 28. november om formiddagen var alle, det var muligt at samle, ankommet til IT Factory og sad i et af mødelokalerne (Andersen, et al., 2009 s. 53-54). Der var tale om IT Factorys direktion og bestyrelse, relevante personer fra JMI Invest, konsulenter fra KPMG's besvigelsesafdeling og advokater (Toft, et al., 2009 s. 221; Andersen, et al., 2009 s. 79). Det var denne fredag, at de første brikker i hele Steins svindelnummer så småt begyndte at falde på plads, selv om dagen langt fra gav en afklaring på det hele. Det viste sig nemlig, at Stein havde bedt Jeanette om at fremsende urigtige månedsrapporteringer til bestyrelsen, samtidig med at han lovede at informere bestyrelsen om de uoverensstemmelser, der var, hvilket han aldrig gjorde (Andersen, et al., 2009 s. 73).

Det kom altså frem denne fredag, at IT Factory ikke havde 40 mio. kr. stående på banken, som bestyrelsen ellers havde troet, men derimod havde en kassekredit på 50 mio. kr., hvorpå der var trukket 35 mio. kr. (Andersen, et al., 2009 s. 70). Allerede i oktober havde Stein måttet erkende, at IT Factory manglede likviditet, hvorvidt dette så skyldtes et overforbrug i virksomheden, at Stein blev snydt af sin samarbejdspartner i leasingkarrusellen eller noget helt tredje, det kan der kun gisnes om. Men grundet den manglende likviditet blev der taget kontakt til IT Factorys bankforbindelse, som indvilligede i at give en kassekredit på 50 mio. kr.. Det viste sig, at kun Stein havde underskrevet denne aftale, så enten havde Stein forfalsket bestyrelsesformand Asger Jensbys underskrift, eller også havde banken aldrig fået denne. (Andersen, et al., 2009 s. 77-78).

Undersøgelserne, der blev foretaget hos IT Factory, førte ligeledes til en gennemgang af årets fakturaer. I slutningen af november fordelte omsætningen på netto ca. 550 mio. kr. sig som følgende;

Kunde	Omsætning i mio. kr.
A-Vision A/S, Norge	178,67
Atea, Sverige AB	94,64
Tradeast Solutions Inc.	23,61
Zodiac World LLC, USA	13,57
Skypoint China Ltd	12,89
Carlito Software, Ltd. Dubai	112,55
eCommerce, LLC, HeadQuarter, USA	37,91
eCommerce Sweden AB	24,08
Media Power, USA	11,15
Dragon Phonix, Kina, Ltd.	33,83
eCommerce, LLC, California	6,52
16 mindre partnere	1,04

Tabel 2, Kilde: (Andersen, et al., 2009 s. 99)

Som det ses af fordelingen af omsætningen, var der ikke tale om store internationalt kendte virksomheder, og som det senere viste sig, så havde mange af disse virksomheder samme ejerkreds. Men det var ikke kun de få ukendte partnere med stor omsætning, der skabte panderynken hos Lars Brammer, direktør hos JMI Invest, det var også deres geografiske fordeling (Andersen, et al., 2009 s. 100). Herudover viste det sig, at der ikke var tale om fakturering af IT Factory-produkter, men derimod af IBM-produktgrupper, som hverken salgsdirektøren eller udviklingsdirektøren hos IT Factory kendte noget til.

3.3.3 Det hemmelige kontor

Lørdag den 29. november fortsatte gennemgangen af dokumenterne hos IT Factory, men til at starte med uden de helt store resultater. Over middag skete det, der senere viste sig at skulle afsløre hele svindelnummeret hos IT Factory. Jeanette kom i tanker om omtalen af et lejet kontor på hotel Schæffergården (Andersen, et al., 2009 s. 113). Det var dette kontor, som var blevet omtalt som det hemmelige kontor, og her fandt de blandt en masse private papirer et ringbind, der indeholdt leasingkontrakter (Toft, et al., 2009 s. 222). Der var tale om leasingkontrakter, som kun Stein, Jeanette og modparterne havde kendskab til, hvorfor der var tale om forfalskninger af Asgers underskrift i et betydeligt omfang (Andersen, et al., 2009 s. 118).

Bestyrelsen havde aldrig haft kendskab til disse leasingkontrakter, da de var holdt ude af regnskabet, hvilket var begrundet fra Stein Baggers og revisorernes side af med den i tillægsaftalerne korte opsigelsesperiode. Softwarelicenserne kunne i henhold til Årsregnskabsloven, ÅRL, nr. 647 af 15/06/2006 undlades indregnet, jf. § 33, stk. 1, 2. pkt., da disse ikke var ejet af IT Factory og på trods af, at de havde alle risici og fordele forbundet med ejendomsretten. Forpligtelsen derimod skulle ifølge § 64 stk. 2 under alle omstændigheder oplyses i regnskabet under eventualforpligtelser,

såfremt de eksisterede på balancedagen. I IT Factory-sagen vil det betyde, at 3 måneders leasingydelser, da opsigelsesperioden i tillægsaftalerne lød på 3 måneder, skulle have været oplyst som eventualforpligtelser. Ser man i regnskaberne, er der hverken i 2006 eller 2007, hvor selskabet efter sigende skulle have haft leasingaftaler, eventualforpligtelser i forbindelse med leasing angivet. Ingen af leasingselskaberne havde dog undret sig over de i regnskaberne manglende leasingforpligtelser. Den korte opsigelsesperiode var betinget af, at IT Factory leverede softwarelicenserne tilbage til leasingselskaberne (Toft, et al., 2009 s. 249), hvilket ifølge leasingbranchen var helt usædvanlige aftalevilkår (Andersen, et al., 2009 s. 383). Det viste sig da også, at tillægsaftalerne var endnu en forfalskning fra Steins side, så leasingselskaberne ikke var bekendt med disse.

3.3.4 Brikkerne faldt på plads

Det var først søndag den 30. november (Andersen, et al., 2009), at brikkerne faldt på plads, og leasingkontrakternes anvendelse blev opdaget. Lars Brammer havde kastet sig over gennemgangen af den første leasingkontrakt, hvor han allerede kunne konstatere, at der var noget, der ikke hang sammen (Andersen, et al., 2009 s. 160). Et opslag på internettet af den virksomhed, som IT Factory ifølge leasingkontrakten skulle have købt hardware af for 51 mio. kr., gav intet resultat (Andersen, et al., 2009 s. 160). En virksomhed, der efter sigende skulle være en IBM-partner, og som forhandlende hardware uden en hjemmeside, gav grund til mistanke. Den vedhæftede faktura indeholdende specifikationen af det, som IT Factory havde købt, blev gennemgået af udviklingsdirektøren, som hurtigt konstaterede, at den betegnelse, de enkelte hardwaredele havde, ikke stemte overens med den anvendt hos IBM (Andersen, et al., 2009 s. 160). De fandt hurtig ud af, at der var tale om en forfalsket faktura, som var blevet genereret ud fra et Excel-ark indeholdende en specifikation af HP hardware for omkring 6 mio. kr. (Andersen, et al., 2009 s. 160).

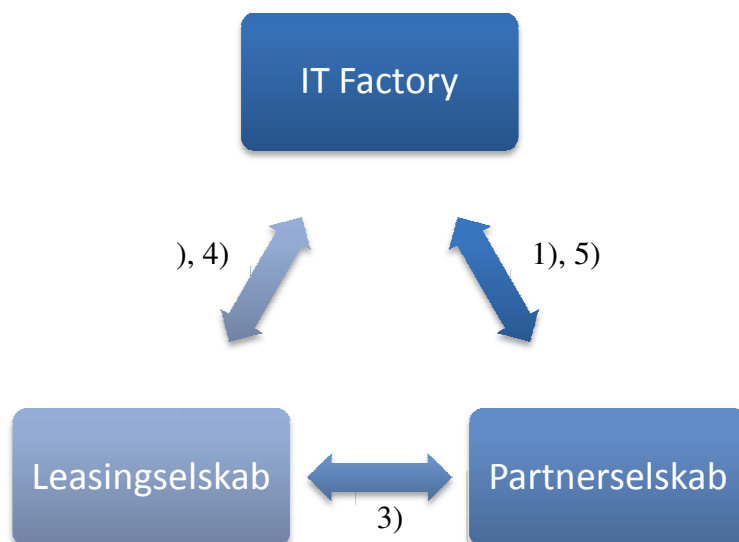
Det var afsløringen af denne falske faktura, der gjorde, at Lars Brammer gennemskuede leasingkarrusellen og hermed samtidig erklærede IT Factory konkurs.

3.4 Steins flugt

Det viste sig efterfølgende, at Stein først rejste fra Dubai dagen efter, at han havde forladt hotellet, altså den 28. november, hvor han tog et fly til New York (Andersen, et al., 2009 s. 63). Her opsøgte han sin forretningspartner, Mikael Ljungman, der via dennes selskaber var en vigtig brik i den afslørede leasingkarrusel. Af Mikael lånte Stein en bil og et kreditkort, og herefter kørte han tværs over USA for at ende i Los Angeles, hvor han den 6. december 2008 af egen fri vilje meldte sig til politiet (Toft, et al., 2009 s. 258-261).

3.5 Leasingkarrusellen

Efter Steins anholdelse fortalte han selv, hvordan han havde svindlet med leasingkontrakterne, og hermed blev forestillingerne om leasingkarrusellen bekræftet. Leasingkarrusellen fungerede på følgende måde;

Figur 1, Kilde: Egen tilvirkning

- 1) IT Factory købte fiktive varer af Partnerselskabet, som der blev sendt en faktura på til IT Factory.
- 2) IT Factory tog fakturaen med til et leasingsselskab, som indvilligede i at indgå Leasingkontrakt med IT Factory.
- 3) Leasingsselskabet sendte fakturaens fulde beløb til Partnerselskabet, hvorved købet blev et mellemværende mellem IT Factory og Leasingsselskabet.
- 4) Hver måned betalte IT Factory ydelser på leasingkontrakten til Leasingsselskabet. Disse ydelser bestod af afdrag og renter.
- 5) For at kunne betale disse ydelser sendte IT Factory en eller flere fakturaer til Partnerselskabet på fiktivt salg, hvorved nogle af de penge, som Partnerselskabet havde fået fra Leasingsselskabet blev kanaliseret over til IT Factory. En del af pengene blev i Partnerselskabet som provision for at være mellemed.

Leasingkarrusellen blev holdt kørende ved, at nye leasingkontrakter blev indgået løbende, så der hele tiden var til at betale afdrag og renter, for virksomheden genererede ikke nogen omsætning af betydning og betalte samtidig en del af leasingkontraktens sum i provision til partnerselskabet.

En sådan karrusel kan køre i årevis, hvilket også var tilfældet for den i IT Factory-sagen. Hvor længe den ville have kunnet fortsætte for Stein, hvis det ikke havde været på grund af opbremsnin-

gen i kreditgivningen grundet finanskrisen, og det, at Stein eventuelt er blevet snydt af sin forretningspartner, Mikael Ljungman, er ikke til at vide. Men man må antage, at det lige meget hvad havde været en stakket frist, da det stort set ville have været umuligt at være trådt ud af et sådan nummer, grundet det omfang det var nået.

3.5.1 Leasingkarrusellens tabere

Kreditorene, herunder leasingselskaberne og bankerne

De helt store tabere i IT Factory-sagen har ind til videre været leasingselskaberne og bankerne. Tilsammen med de øvrige kreditorer har de gjort et krav gældende i konkursboet på omkring 1 mia. kr. (Ritzau, 2009), men med konkursboets stævning af IT Factorys revisorer, KPMG, på vegne af den samlede kreditgruppe, er det deres håb, at noget af tabet vil blive dækket. De største af kreditorernes krav i konkursboet blev i slutningen af 2008 udgjort af følgende (mort, 2008);

• Danske Bank og Danske Leasing	350 mio. kr.
• FIH Erhvervsbank ¹¹	310-350 mio. kr.
• IBM	147 mio. kr.
• SKAT (Ritzau, 2009)	84 mio. kr.
• SEB Bank	68 mio. kr.
• HP Bank	32 mio. kr.
• Sydbank og Sydleasing	25 mio. kr.
• Nordea og Nordea Finans	23 mio. kr.
• Jyske Bank og Jyske Leasing	10 mio. kr.

Kurator i IT Factorys konkursbo, Boris Frederiksen, har efterfølgende været de fremsatte krav igennem, hvilket har resulteret i godkendelser og afvigelser af krav, men den efterfølgende stævning af både KPMG og IT Factorys tidligere bestyrelse, jf. følgende afsnit, tyder på, at størstedelen af de fremsatte krav er blevet godkendt.

Resultatet af de verserende retssager mod blandt andet KPMG og bestyrelsen kan ende ud i en erstatning fra disse, hvorved leasingselskaberne, bankerne og andre med krav i konkursboet kan opnå dækning af hele eller dele af deres tab.

¹¹ Der er tale om en et tilgodehavende både hos IT Factory og JMI Invest.

Bestyrelsen og Aktionærerne

IT Factorys bestyrelsesformand Asger Jensby og bestyrelsesmedlem Henning Børgesen (det sidste bestyrelsesmedlem var Stein Bagger) er blevet mødt af et erstatningskrav på i alt 30 mio.kr. fra konkursboet, som kurator Boris Frederiksen begrundet med, at de har et medansvar (Elkær, 2009). Medansvaret uddyber han med, at bestyrelsen har været alt for ukritisk, ikke haft tilstrækkeligt kendskab til forretningen, samt at der er blevet afholdt for få bestyrelsesmøder (Hansen, 2010f).

Sagen mod bestyrelsen er endnu ikke afsluttet.

Aktionærerne, som bestod af JMI Invest, Per Sølbeck og Agios United SA (Toft, et al., 2009 s. 276-277) har alle i første omgang mistet de i IT Factory indskudte penge, hvilket for de 2 selskabers tilfælde har resulteret i deres egen konkurs. Hermed er der en række personlige investorer i JMI Invest, der også har tabt penge. Konsekvenserne for Allan Vestergaard gennemgås i et særskilt afsnit, hvorfor der henvises hertil.

Per Sølbeck var både direkte og indirekte aktionær i IT Factory. Udover at han ejede 5 % direkte (Toft, et al., 2009 s. 276), var han også aktionær i JMI Invest, og han har tilkendegivet, at han går efter erstatning, hvis det overhovedet er muligt. Økonomisk har IT Factorys konkurs dog ikke ramt Per hårdere, end at han overlever.

Som nævnt i forbindelse med leasingselskaberne og bankerne, så kan resultatet af de verserende retssager ende med en eller anden størrelse erstatning til aktionærerne.

Revisorerne

Gennemgangen af konsekvenserne for IT Factorys revisorer, KPMG, foretages særskilt i afsnit 3.5.1.1 *Sagens revisorer*, hvorfor der henvises hertil.

Mikael Ljungman

Mikael Ljungman havde ved IT Factory-sagens begyndelse ved en sag i Sverige, ligeledes vedrørende svindel ved drift af erhvervsvirksomhed, fået en fængselsdom og et forbud mod at drive forretning i Sverige i 5 år (Hansen, 2009a s. 71).

IT Factory-sagen endte med at give ham yderligere 7 år bag tremmer, da Østre Landsret den 17. november 2010 afsagde den endelige dom (Hansen, 2010d). Sagen var baseret på Stein Baggers tilståelsessag, hvor Mikael Ljungman blev udleveret som medskyldig i leasingkarrusellen, da han havde stillet sine selskaber til rådighed som partnerselskab, og hermed fremgik de som både kunder og leverandør til IT Factory.

Stein Bagger

Efter at Stein selv overgav sig til politiet i Los Angeles, blev han efter nogle dage fløjet hjem til Danmark, hvor der ventede ham en retssag med adskillige anklagepunkter. Dette endte med en domsafsigelse den 12. juni 2009, hvor Stein af Østre Landsret blev idømt 7 års fængsel (Hansen, 2009b).

Udover at Stein nu skal sidde i fængsel de næste mange år, så har IT Factory-sagen gjort ham til den mest berømte og berygtede økonomisk kriminelle i Danmark, hvilket har medført en personlig konkurs af ham.

Allan Vestergaard

Allan Vestergaard, som i ugen op til konkursen viste sig at være en hemmelig aktionær hos IT Factory gennem Agios United SA, og med hvem Stein havde udarbejdet planer - ja faktisk al den nødvendige dokumentation til overtagelse af JMI Invests ejerandel af IT Factory -, blev som tidligere nævnt overfaldet uden for sit hjem mandag den 24. november 2008.

Da hele IT Factory-sagen kom til offentlighedens kendskab og hermed også til politiets kendskab, blev der rejst en sag mod Stein for vold mod Allan, da man mente at kunne koble overfaldsmændene sammen med Stein og hermed bevise, at der var tale om bestillingsarbejde. Det viste sig dog senere, at der ikke kunne findes tilstrækkeligt bevismateriale til at føre en sag, hvorfor politiet måtte droppe den (Hansen, 2010e).

Men Allan står ikke kun uden opklaring af overfaldet på ham. Han står også som aktionær i IT Factory gennem sit medejerskab af Agios United SA, hvilket betyder at alle de penge, som han engang skød ind i dette, er tabt, da selskabet som følge af IT Factorys konkurs også gik konkurs.

3.5.1.1 Sagens revisorer

IT Factory har i perioden fra 2003-2008 haft anvendt 2 forskellige revisionsselskaber. I årene 2003 og 2004 var det Deloitte, og fra 2005 og frem til konkursen den 1. december 2008 var det KPMG. Det har været KPMG som virksomhedens sidste revisorer, der har befundet sig i orkanens øje, og da der indtil nu ikke har været fundet bevis for, at leasingkarrusellen har kørt i de første år af virksomhedens levetid, er Deloitte gået fri for yderligere tiltale.

Allerede fra begyndelsen af har der i medierne været sat spørgsmålstejn ved revisorernes ansvar i sagen, og dette spørgsmålstejn bakkede kurator Boris Frederiksen op med hans stævning af KPMG den 1. oktober 2009 med et krav på 987 mio. kr. (Hansen, 2010b). Modsat har KPMG fra slutnin-

gen af december 2008, da de brød deres tavshed vedrørende sagen, i flere omgange gjort det klart, at de har rent mel i posen.

Den 17. april 2009 bragte Business fra Berlingske (Bendtsen, 2009) en artikel, hvoraf det fremgik, at KPMG, såfremt en stævning overhovedet kom på tale, kun forventede, at den ville lyde på et mindre erstatningsbeløb. Derfor må stævningen på de 987 mio. kr. have været noget af en overraskelse, hvilket KPMG's efterfølgende mange modangreb på kurator Boris Frederiksen såvel som kreditorer også godt kunne tyde på.

En af KPMG's modangreb på kreditorerne bragte Børsen (Redaktionen, 2011) en artikel om den 6. januar i år. Her blev der oplyst, at KPMG nu havde stævnet størstedelen af IT Factorys leasingselskaber og banker, da de ikke mente, at disse kreditors anmeldelse af krav i konkursboet var berettiget. Domstolene skal nu tage stilling til, om kravene er berettigede eller ej, og skulle det vise sig, at nogle af kravene ikke er berettigede, så vil beløbet, som KPMG er blevet stævnet for af konkursboet på vegne af de samlede kreditorer, blive reduceret.

Sagen mod KPMG er endnu ikke afsluttet, så om den overhovedet ender med en konsekvens, ender med at få en konsekvens for kun KPMG eller for hele revisionsbranchen vides endnu ikke. Flere kommentatorer i sagen mener dog, at en frifindelse af KPMG vil betyde politisk indgreb i form af stammere regler (Hansen, 2010a).

3.6 Opsummering

Ud fra gennemgangen ovenfor af IT Factory-sagen er det tydeligt, at der overordnet er tale om besvigelser. I bøger og artikler skrevet om sagen er det specielt 3 områder, som nævnes i relation til det af revisor udførte arbejde, som værende der, hvor besvigelserne lyste mest igennem. Der er tale om følgende områder;

- Revision af debitorer.
- Revision af leasingkontrakter, de forfalskede underskrifter.
- Analytiske handlinger.

Det er besvigelser og herunder de 3 områder, som vil danne grundlag for analysen, diskussionen og den dertil hørende gennemgang af teori.

4 Litteratur og regulering

4.1 Forventningskløften

I dette afsnit vil der blive foretaget en gennemgang af begrebet forventningskløft, herunder definitionen herfor, en uddybende forklaring af de centrale begreber, og afslutningsvis vil begrebet blive relateret til IT Factory.

Ud fra Bent Warming-Rasmussens (1990) Ph.d.-afhandling med titlen ”Tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor” kan følgende definition udledes på forventningskløften;

Hvis brugeren af revisionsydelsen har en opfattelse af og forventning til det arbejde revisor udfører, som ikke stemmer overens med det revisor anser for at være normen for god revisionsskik, er der tale om en forventningskløft, der før eller siden vil komme til udtryk i form af skuffelse fra brugers side af.

Der kan både være tale om rimelige og urimelige forventninger hos brugeren (Porter, 1993). Rimelige forventninger, som brugeren har, men som ikke bliver dækket ved den af revisor udførte revision, skyldes enten en mangelfuld ydelse fra revisor, eller at den standard, som regulerer revisionen, er mangelfuld eller slet ikke findes. Urimelige forventninger fra brugerens side skyldes ikke, at noget er mangelfuldt, men her er der tale om skabte forventninger, som revisor ikke har mulighed for at leve op til.

Brugerens skuffelse er kernen i forventningskløften og den primære årsag til, at der i det hele taget er fokus på dette. Skuffede brugere mister nemlig deres tillid til revisor og dennes rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant¹², og herved vil værdien af revisionsarbejdet falde. For hvad er en kontrol som revision værd, hvis der ikke haves tillid til kontrollen og hermed effekten heraf?

Forventningskløften er ikke kun en dårlig ting for revisorer i særdeleshed, da brugernes højere forventninger kan betyde øget arbejde for revisorerne og hermed større honorarer, dog inden for rimelighedens grænser. Ligeledes er det manglende kendskab fra brugernes side til indholdet af en revision med til at skabe en utryghed, som revisor gennem den udførte revision kan afhjælpe, hvorved revisionen skaber tryghed for brugerne. Det manglende kendskab er dog også det, der i forbindelse med erhvervsskandaler skader revisorerne, da forventningskløften hermed bliver synlig, og revisorernes ry hermed får ridser i lakken.

¹² Offentlighedens tillidsrepræsentant er den rolle revisor har ved sin varetagelse af virksomhedernes omverdeners interesser.

4.1.1 God revisionsskik

God revisionsstik er et begreb, der henvises til i blandt andet selskabsloven¹³ og fondsloven¹⁴.

Revision skal udføres efter god revisionsskik, som hovedsageligt fastlægges af revisionsbranchen selv ved blandt andet udstedelsen af revisionsstandarder. Revisionsstandarder er ikke lovpligtige at følge, men de indeholder normer, som udført revision skal overholde, såfremt god revisionsskik ønskes overholdt. I nogle tilfælde indeholder standarderne også forslag til den fremgangsmåde, der kan anvendes ved udførelsen af revisionen. Det er FSR – danske revisorer¹⁵ og International Federation of Accountants, IFAC¹⁶, der står for udstedelsen af revisionsstandarder.

På områder inden for revision, hvor revisionsstandarderne ikke skulle være dækkende i relation til at foreskrive normen, skal begrebet god revisionsskik vurderes ud fra en gruppe af revisorer. I lighed med den juridiske betegnelse *bonus pater familias* tales der også om *bonus pater revisor* i forbindelse med god revisionsskik. God revisionsskik er altså overhold, hvis revisor har udvist den agtpågivenhed, som en god og fornuftig revisor normalt ville udvise i en tilsvarende situation¹⁷.

Hvem der kan defineres som en god og fornuftig revisor er svært at sige præcist, men det må forventes hverken at være den øverste eller nederste del af revisionserhvervets professionelle vurderet i forhold til kvaliteten og mængden af den udførte revision.

God revisionsskik kan altså betegnes som værende revisionserhvervets etiske normer, og hermed gør de etiske krav, der stilles til revisor, sig gældende her. Der vil blive foretaget en gennemgang af de etiske krav, der stilles til revisorer i afsnit 4.2.2 Etiske krav.

4.1.2 Tillid

Nævnes ordet tillid tænker jeg på det at stole på hinanden eller på en anden, og slås ordet op i Den Store Danske på internettet (2009-2011), så fremkommer følgende; tiltro, troen på pålidelighed hos en anden person.

¹³ Selskabsloven § 147, stk. 1 ”... for så vidt de ikke strider mod lov, selskabets vedtægter eller mod god revisionsskik.”

¹⁴ Fondsloven § 25, stk. 1 og § 51, stk. 2 ”Revisor skal revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisions-skik...”

¹⁵ FSR (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 2011b) er en brancheforening for godkendte revisorer i Danmark. Foreningen har til formål at varetage revisorernes interesser fagligt og politisk. Den blev oprettet i 12. januar 1912 og ledes af bestyrelse og et bestyrelsesnedsat forretningsudvalg. For yderligere information henvises til www.fsr.dk.

¹⁶ IFAC (International Federation of Accountants, IFAC, i.d.a) er en global organisation for professionelle revisorer, som arbejder med at sikre offentlighedens interesse gennem at opfordre til høj kvalitet i den praksis, der udøves af verdens revisorer. For yderligere information henvises til <http://ifac.org>.

¹⁷ Definitionen på en *bonus pater familias* fra Den Store Danske (2009-2011) lyder som følgende; **bonus pater familias**, (lat. 'den gode familiefader'), juridisk begreb, som tidligere anvendtes til definition af uagtsomhed. En person handler uagtsomt, hvis han ikke udviser den grad af agtpågivenhed, som en god og fornuftig person, en *bonus pater familias*, plejer at udvise i tilsvarende situationer.

Som Warming-Rasmussen skrev (1990), så er der tale om positive forventninger til noget eller nogen, når vi taler om tillid, hvor der enten er personer involveret eller ej. Når der tales forventningskløft i relation til revisionserhvervet, så er der tale om, at personer er involveret, da det her drejer sig om forventninger til en anden persons ord og/eller handlinger.

Etik i relation til revision, der gennemgås i afsnit 4.2.2 Ethiske overvejelser, er tæt knyttet til tillid grundet, at den, der udviser tillid i større eller mindre grad, har en forventning om, at den, tilliden vises til, vil udvise etik. Er der tale om tillid til en andens ord, ligger etikken i, at dennes ord er sandt, og at det, der ligger i ordet, er inden for lovens rammer. Er det etik i relation til handlinger, er der ligeledes tale om sandhed, men her tænkes der i stedet på, at den, der tilbyder sin hjælp, altså den tilliden vises til, kun tilbyder dette, såfremt personen er i stand og villig til at hjælpe. Handlingen skal i lighed med ordet være inden for lovens rammer, når det er etik, der tales om.

Warming-Rasmussen (1990) udtrykte relationen mellem tillid og etik på følgende måde;

"Tillid er udtryk for at én person nærer positive forventninger til en anden persons etiske normer dels for, hvad han påtager sig at hjælpe med, dels for den måde han udfører hjælpen på via råd eller handlinger"

Han arbejdede med tillidens 2 funktioner, den psykologiske og den sociologiske funktion, hvor den psykologiske funktion beskrives med følgende ord;

"Tillid kan således tillige defineres som en tryghedsfølelse hos den tillidsnærende i relation til en anden person."

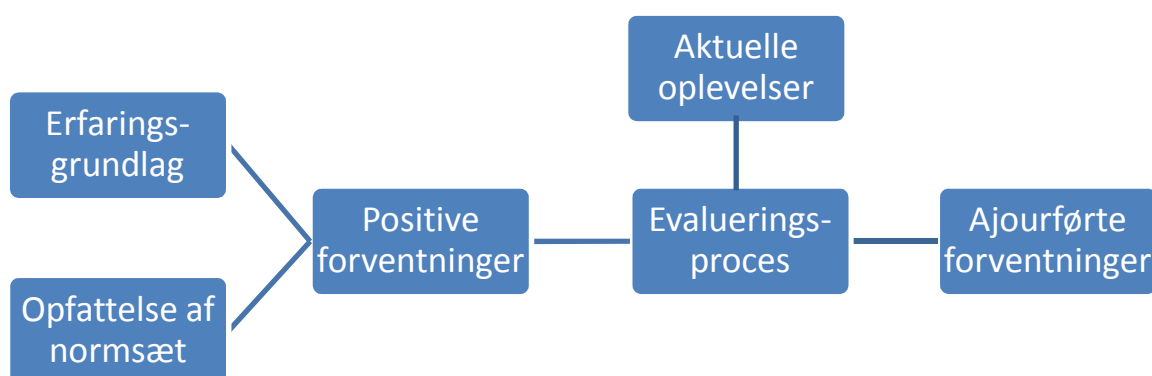
I forbindelse med revision er det den sociologiske funktion, der er dominerende, selv om den psykologiske også har en betydning. Årsagen er, at i et samfund har denne funktion af tilliden stor betydning, da det er den, der er med til at skabe relationer og få dem til at fungere. Tillid mellem mennesker gør, at de kan omgås hinanden i fred og fordragelighed, og samtidig gør tilliden, at samfundets funktioner, såsom skole, hospital og revision, fungerer. Som Warming-Rasmussen (1990) udtrykte det, så er tillid en integreret funktion for samfundets individer, der gør det muligt for dem at indvie hinanden i fortrolige oplysninger og at overlade løsning af vigtige opgaver/problemer til andre.

Relateres tillid til revision tales der om den tillid, som brugeren af revisionsydelsen har til revisor. Brugerens tillid til revisor grunder blandt andet i en tryghedsfølelse, den psykologiske funktion, som ligger i brugerens forestilling om, at revisor gennem sin uddannelse og års erfaring inden for sit erhverv har et indgående kendskab til revisionsprocessen, hvilken brugeren ikke forstår. Det betyder, at brugeren oplever en form for tryghed, når f.eks. et regnskab er revideret af en revisor, og

personen herved tør stole på oplysningerne. Herudover grunder tilliden naturligvis også i det basale behov i samfundet for en kontrol af virksomhederne, som ikke er mulig for den enkelte bruger at udføre, den sociologiske funktion. Derfor er kontrollen fra samfundets side overladt til andre, i dette tilfælde revisorerne, som vurderes at have de rette kompetencer til opgaven. Tilliden fra brugeren dækker også over en tillid til, at revisor påtager sig at udføre de relevante opgaver, samt at revisor ved udførelsen af sit arbejde overholder gældende regler, altså en forventning om etik.

4.1.2.1 Tillidsprocessen

Nedenstående figur er en illustration af tillidsprocessen, som er dynamisk;

Figur 2, Kilde: (Warming-Rasmussen, 1990)

Det, at tillidsprocessen er dynamisk, betyder, at den gennemløbes igen og igen, og hermed sker der løbende ændringer til de forskellige faktorer, der indgår og hermed har indvirkning på processen. De enkelte faktorer vil kort blive gennemgået i det følgende.

Erfaringsgrundlag; Den erfaring, brugeren har med fra tidligere oplevelser, hvor der var tale om lignende forhold/situationer. I relation til revision vil der f.eks. være tale om brugerens tidligere erfaring med brug af et revideret regnskab til beslutningstagning.

Opfattelse af normsæt; Brugeren har en opfattelse af det normsæt, der findes, og i relation til revision er brugerens opfattelse af normsættet ligeledes en opfattelse af det arbejde, som revisor skal udføre for at overholde normsættet.

Positive forventninger; Brugers opfattelse af normsættet og herunder det arbejde, der kræves udført på baggrund heraf, omsættes til forventninger til omfanget og kvaliteten af revisors arbejde hos brugeren. Der er tale om positive forventninger, da brugeren som udgangspunkt må have tillid til revisor og det arbejde, som revisor udfører, for at det overhovedet har værdi. Er brugers erfaringsgrundlag dog så dårligt, at der ikke længere er tale om positive forventninger, men derimod negative forventninger, sker der også et skift fra tillid til mistillid. Negative forventninger og mistillid vil

ikke blive behandlet yderligere i nærværende opgave, men der kan henvises til Warming-Rasmussen (1990) for yderligere herom.

Aktuelle oplevelse; Den aktuelle oplevelse brugeren har, til hvilken der har været positive forventninger.

Evalueringsproces; I evalueringsprocessen foretager brugeren en evaluering af, om den aktuelle oplevelse har levet op til de positive forventninger, som brugeren havde hertil. I relation til revision vil brugeren af revisionsydelsen evaluere det af revisor udførte arbejde på baggrund af de positive forventninger, denne har haft hertil.

Ajournførte forventninger; Evalueringsprocessens udfald har betydning for brugerens fremtidige forventninger, da brugeren ud fra udfaldet vil foretage en ajourføring af sine forventninger, som hermed påvirker erfaringsgrundlaget, og herigennem påvirkes fremtidige forventninger.

4.1.3 Brugere

Hvem der er brugere af revisionsydelserne kan være svært at definere eller måske nærmere at afgrænse. Ses der på de undersøgelser, som Warming-Rasmussen (1990) foretog vedrørende forventningskløften, så definerede han brugere af revisionsydelser som værende direktører, aktionærer og arbejdsmarkedsjournalister.

I nyere kandidatafhandlinger ses en udvidelse af brugergruppen til i visse tilfælde også at omfatte långivere, leverandører, kunder, myndigheder og medarbejdere (Jensen, 2008; Gedbjerg, et al., 2006).

Generelt kan en bruger af en revisionsydelse være en hvilken som helst person, der i et eller andet omfang f.eks. gør brug af en virksomheds reviderede regnskab grundet det, at der er foretaget revision heraf. Da det ikke er muligt for revisor at tage hensyn til alle de anvendelser, f.eks. et revideret regnskab og hermed revisionsydelsen kan have, er definitionen af brugerne afgrænset til de persongrupper, som virksomhedernes regnskaber primært henvender sig til. Mange anser her investorer som den primære brugergruppe, men de ovenfor øvrige nævnte persongrupper er specielt inden for de seneste år i stadig stigende omfang også blevet set som brugere af virksomhedernes regnskaber og hermed revisionsydelserne.

4.1.4 Domme og forlig

Når en sag vedrørende revision kommer for en dommer, vil forventningskløften i det pågældende tilfælde ved domsafsigelsen eller eventuelt ved indgåelse af forlig blive erkendt. Det er i forbindelse med verserende sager, hvor revisorer eller revisionsvirksomheder står anklaget for ikke at have gjort

det forventede, at der sker en stillingstagen til, om forventningskløften grunder i rimelige eller urimelige forventninger. Denne fastlæggelse af, om der er tale om rimelige eller urimelige forventninger, kan også ske fra forsikringsselskaberne side af ved at de ændrer forsikringsbetingelserne og hermed skærper kravene for, hvornår forsikringen dækker.

4.1.3 IT Factory og forventningskløft

Problemet i relation til IT Factory-sagen er, at der her var tale om besvigelser endda i et meget stort omfang, hvilket nogle af brugerne af revisionsydelser har en klar forventning om, at revisorerne afdækker i deres revision.

I pressen har der været givet udtryk for en forventning om, at revisorerne ved deres revision burde have opdaget de forfalskede underskrifter, de ”falske” kunder og leverandører, og via de analytiske handlinger burde have konstateret et mismatch i forhold til sammenlignelige virksomheder og herved have opdaget besvigelserne.

Revisorerne har givet udtryk for, at disse forventninger ikke stemmer overens med den opfattelse af god revisionsskik, som de har, hvorfor alt tyder på, at der eksisterer en forventningskløft.

Det er forventningskløftens eksistens, der vil blive undersøgt nærmere i nærværende opgave, og den konsekvens den eventuelt kan få for revisionspraksis.

4.2 Regulering

I dette afsnit vil der blive foretaget en gennemgang af den regulering, revisionsstandarder, RS, der var gældende for revisorer på tidspunktet for IT Factory-sagen, hvilket altså vil sige reguleringen gældende i 2008. Det fremgår af litteraturlisten, hvilke revisionsstandarder der specifikt er tale om, lige som der i gennemgangen vil blive henvist til dem løbende.

Til den teoretiske gennemgang vil der blive tilknyttet eksempler på det revisionsarbejde, der generelt blev udført i praksis omkring det pågældende tidspunkt, hvorfor der altså ikke er tale om det arbejde, der konkret er udført hos IT Factory. Eksemplerne fra praksis gives på baggrund af mine, forfatter af opgaven, erfaringer som revisor i perioden 2006-2010, og grundet fokussen her på IT Factory-sagen begrænset til mine erfaringer fra perioden 2006-2008.

4.2.1 Besvigelser

RS 240, der omhandler revisors ansvar for at overveje besvigelser ved revision af regnskaber, arbejdede med 2 typer af besvigelser, nemlig regnskabsmanipulation¹⁸ og misbrug af aktiver¹⁹. I IT Factory-sagen er der tale om begge typer af besvigelser. Regnskabsmanipulation, da omsætningen ikke kom fra salg af produkter, men derimod fra en leasingkarrusel samtidig med at leasingforpligtelserne ikke fremgik af regnskaberne. Misbrug af aktiver, da IT Factory blev faktureret og herigen- nem betalte for Stein Baggers privatforbrug, et eksempel herpå er rejsen til Dubai den 26. november 2008.

Ser man på reguleringen, der var gældende på tidspunktet for IT Factory-sagen, så var besvigelser ikke noget, revisor direkte afdækkede ved revisionen. Revisor skulle kun revidere for besvigelser, såfremt der under revisionen blev fundet identifikationer på dette.

Helt overordnet lå der også en risiko for, selvom revisor skulle have revideret for besvigelser, at disse ikke nødvendigvis blev opdaget. Dette skyldtes formålet med udførelsen af revision, som i henhold til artikel 2 i RS 200 var at sætte revisor i stand til at afgive en konklusion om, hvorvidt regnskabet *i al væsentlighed* var udarbejdet i overensstemmelse med en relevant regnskabsmæssig begrebsramme. Revisionen skulle altså ikke give en 100 % sikkerhed, men bare en høj grad af sikkerhed, hvilket skyldtes anvendelsen af stikprøver, iboende begrænsninger i interne kontroller, mv.

Overvejelser om identifikationer på besvigelser var pålagt revisor at foretage i henhold til artikel 3, RS 240, hvor der stod;

Ved planlægningen og udførelsen af revisionen med henblik på at reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau, skal revisor overveje risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser.

Herudover var det også pålagt revisor, jf. artikel 85, at foretage sådanne overvejelser i forbindelse med de analytiske handlinger, som blev udført ved afslutningen af revisionen. Analytiske handlinger vil blive gennemgået i afsnit 4.2.1.3 *Analytiske handlinger*. Henvisningen til regnskabet i ovenstående udsnit indbefattede overvejelser af risici for væsentlig fejlinformation helt ned på revisionsmålsniveau.

¹⁸ Tilsigtet fejlinformation herunder udladelse af information i regnskabet for at vildlede regnskabsbrugere, jf. artikel 8, RS 240.

¹⁹ Tyveri eller privat anvendelse af virksomhedens aktiver, som i nogle tilfælde ender ud i falske eller vildledende registreringer eller dokumenter for at skjule misbruget, jf. artikel 11, RS 240.

Det var derimod virksomhedens øverste ledelse²⁰ og daglige ledelse²¹, der havde det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser, jf. artikel 13. Denne forebyggelse og opdagelse kunne blandt andet ske ved anvendelse af kontroller, hvilke dog ikke ville kunne fjerne risikoen for besvigelser helt, kun reducere den. En anden måde, hvorpå besvigelser kunne forebygges, var med den holdning, man havde i virksomheden. Blev der fra den øverste og daglige ledelses side af udvist en nul-tolerance over for bare det mindste snyd, eller var incitamentsaflønning på baggrund af resultater ikke noget, der blev anvendt, så ville det være med til at skabe en virksomhedskultur, der kunne reducere omfanget af eventuelt begåede besvigelser.

Revisoren skulle ifølge artikel 90 indhente en skriftlig udtalelse fra ledelsen, hvor denne bekræftede sit ansvar i forbindelse med forebyggelsen og opdagelsen af besvigelser som beskrevet ovenfor.

En ting er, at revisor ikke skulle revidere for besvigelser, og såfremt revisor skulle, så ville begrænsningen i revisionens formål gøre, at ikke alle besvigelser nødvendigvis ville blive opdaget. En anden begrænsning, der findes i relation til opdagelse af besvigelser, eksisterer i en store portion planlægning, som de som regel begås med, hvorved de bliver utrolig gennemtænkte, hvilket gør det særdeles svært for revisorerne at gennemskue og opdage det. Dette var tilfældet i IT Factory-sagen, hvor besvigelserne blev gennemført med en sådan udpekulerthed og var så gennemførte, at både den øvrige virksomhedsledelse og revisorerne blev narret.

Hermed, som det var nævnt i artikel 20, RS 240, var det altså ikke ensbetydende med, at revisor ikke havde overholdt revisionsstandarden, hvis der efterfølgende blev konstateret væsentlig fejlinformation i regnskabet grundet besvigelser. Vurderingen af, om revisionsstandarden havde været overholdt, skulle foretages på baggrund af de revisionshandlinger, der havde været udført for at undersøge, om det opnåede revisionsbevis var egnet og tilstrækkeligt, samt om der var tale om afgivelse af en passende revisionspåtegning i forhold til vurderingen af revisionsbeviset.

I artikel 33 blev der oplyst en række handlinger med sigte på at identificere væsentlig fejlinformation grundet besvigelser, som revisor i relation til udførelsen af risikovurderingshandlinger i henhold til RS 315 skulle udføre. Der var tale om følgende handlinger;

- Forespørgsel stilet til den øverste ledelse, den daglige ledelse og efter omstændighederne andre i virksomheden, samt opnåelse af forståelse for en øverste ledelses tilsyn med den daglige ledelses processer til at identificere og reagere på risici for besvigelser samt de interne kontroller indført for at imødegå disse risici.

²⁰ Her er der enten tale om bestyrelsen eller tilsynet, alt efter hvilken ledelsesstruktur der er valgt i virksomheden.

²¹ Her er der tale om direktionen.

- Overvejelser af, om der var besvigellesfaktorer til stede. Eksempler på besvigellesfaktorer var incitamentsaflønning, eksterne forventninger om et godt resultat, dårligt kontrolmiljø og dårligt lønnede medarbejdere.
- Overvejelser af ikke forventede og usædvanlige sammenhænge konstateret under de analytiske handlinger.
- Overvejelser af en hver information, der kan være identifikation på væsentlig fejlinformation grundet besvigelser.

Førte en eller flere af disse handlinger til, at der var identifikation på risici for væsentlig fejlinformation grundet besvigelser, skulle revisor, såfremt dette ikke var foretaget tidligere, vurdere design og implementering af kontroller tilknyttet revisionsmålet for regnskabsposten, hvor risikoen var identificeret.

Udover de ovenfor anførte handlinger var det vigtigt, at revisor opretholdt en professionel skepsis, foretog drøftelser i revisionsteamet samt vurderede opnåede revisionsbevis løbende under hele revisionsprocessen. Ved afslutningen af revisionen skulle revisor ligeledes foretage en vurdering af opnåede revisionsbevis med udgangspunkt i den samlet opnåede viden for at kunne konstatere tilstrækkeligheden og egnetheden heraf.

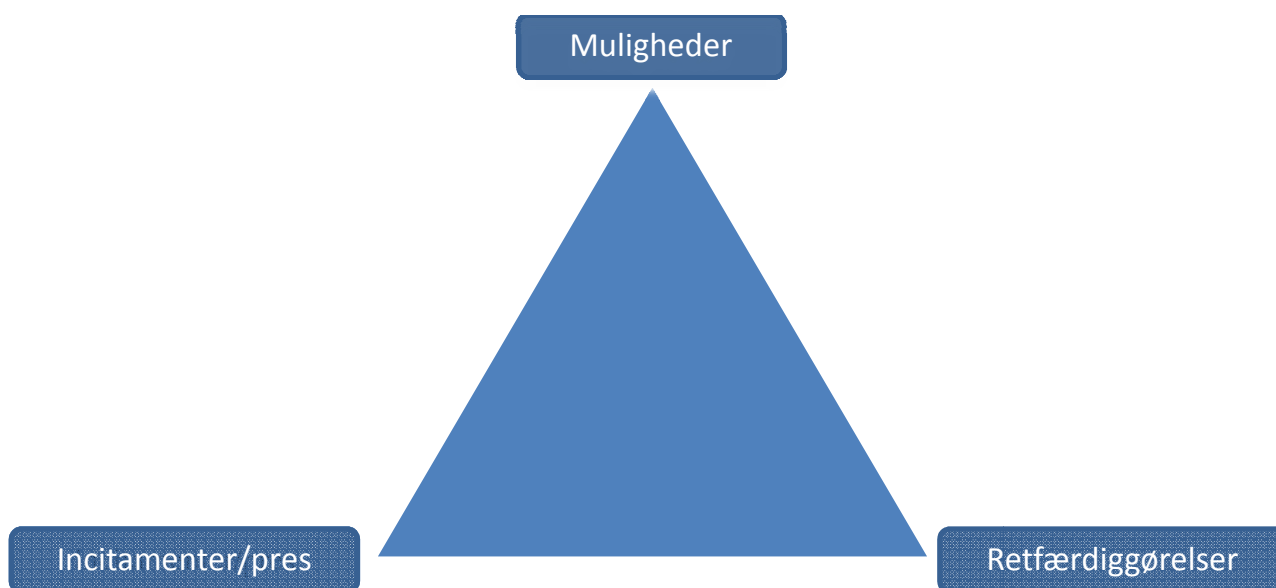
Besvigelsestrekanten

Besvigellesfaktorerne, som nævnes ovenfor under punkt 2, kan opdeles i 3 overordnede områder nemlig; Incitamenter/pres, Muligheder og Retfærdiggørelser. Disse 3 områder udgør besvigelsestrekanten, som er illustreret nedenfor og forinden kort er beskrevet i relation til IT Factory-sagen.

Incitamenter/pres vurderes i Stein Baggers tilfælde at være ønsket om at udstråle rigdom og magt for herigennem at opnå anerkendelse.

Muligheder var det, at der eksisterede leasingkontrakter, som Stein kunne få holdt ude af regnskabet, og at bestyrelsesformandens underskrift kunne forfalskes af ham. Herudover var det, at Stein kunne skabe splid internt i direktionen samt holde bestyrelsen og direktionen adskilt også muligheder.

Retfærdiggørelser, som Stein under udførelsen af svindlen har brugt, kunne tænkes at være bestyrelsens manglende kontrol med den daglige ledelse, og det at opnåelse af leasing var nemt og uden kontrol fra leasingselskabernes side af. Efter Steins fængsling har han forklaret sine handlinger med, at han blev truet af personer tæt på ham. Her har der været tale om et forsøg på at retfærdiggøre hans handlinger over for omverdenen.

Figur 3, Kilde: (Wells, 2008 s. 14)

4.2.1.1 Revision af debitorer

Der vil i relation til revision af debitorer kun blive kigget på eksterne bekræftelser, da spørgsmålstegnet i forbindelse med debitorer i IT Factory-sagen har været sat ved eksistensen heraf grundet sammenfaldet i ejerkredsen, størrelsen af indkøb i forhold til udbredelsen af kendskabet til virksomhederne og manglende tilstedeværelse på internettet til trods for, at der var tale om produkter som software og hardware. Eksterne bekræftelser sikrer nemlig revisionsmålet tilstedeværelse (eksistens), jf. artikel 13, RS 505.

I den følgende gennemgang vil der kun blive set på positive bekræftelser²², hvorfor negative bekræftelser²³ er holdt ude.

Som det fremgik af artikel 2, RS 505, så skulle revisor fastslå, om anvendelse af eksterne bekræftelser var nødvendig for at opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for relevante revisionsmål. Dette krævede, at revisor overvejede den vurderede risiko for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau, samt hvordan denne risiko kunne reduceres til et acceptabelt lavt niveau ved opnåelse af revisionsbevis fra andre revisionshandlinger.

En ekstern bekræftelse, som var forespurgt af revisor og returneret direkte hertil, var et stærkt revisionsbevis, hvorfor den kunne reducere en høj risiko for fejlinformation til et acceptabelt lavt niveau. Årsagen til, at der var tale om et stærkt revisionsbevis, var, at der her var tale om et bevis,

²² En positiv bekræftelse er hvor debitor lige meget hvad bedes om at returnere be- eller afkræftelsen. Den mest anvendte bekræftelsesform.

²³ En negativ bekræftelse er hvor debitor kun bedes om at returnere, såfremt denne ønsker at afkræfte det forespurgte. Hermed er ingen returnering lig med en bekræftelse.

som den reviderede virksomhed ikke forventes at have haft nogen virkning på. Så foregik der be-
svigelser i virksomheden, ville beviset ikke have været påvirket heraf.

Det var altså vigtigt for, at eksterne bekræftelser var et stærkt revisionsbevis, at revisor havde kon-
trollen med udvælgelsen, udsendelsen og modtagelsen af bekræftelserne, hvilket også fremgik af
artikel 30, RS 505.

Når der var tale om eksterne bekræftelser i relation til revisionen af debitorer, bestod den som regel
af en forespørgsel til en bekræftelse af en saldo eller en faktura og i visse tilfælde også en bekræf-
telse af handelsbetingelser. En bekræftelse af handelsbetingelser skulle forespørges, når der var tale
om usædvanlige betingelser i forhold til den øvrige kundegruppe eller den øvrige branche.

Skete det, at ledelsen frabad sig udsendelse til bestemte debitorer, skulle revisor, i henhold til artikel
25, RS 505, have en begrundelse herfor, for hvilken gyldigheden skulle vurderes, og revisionsbevis,
der understøttede begrundelsen, skulle indhentes. Blev indhentelse af ekstern bekræftelse fra de
pågældende debitorer undladt, skulle revisionsbeviset indhentes gennem andre revisionshandlinger.
Forhindrede ledelsen revisor i at udsende anmodning om ekstern bekræftelse til bestemte debitorer,
skulle revisor vurdere den eventuelle indvirkning på revisionspåtegningen, det havde.

Opfølgning var krævet ifølge artikel 31, RS 505, for de debitorer, hvor be- eller afkræftelse ikke var
modtaget. Der var ikke givet specifikke handlinger eller eksempler herpå, kun at de skulle give det
samme revisionsbevis, som de eksterne bekræftelser ville have givet.

Et praktisk eksempel

Den stikprøvevise udvælgelse af debitorer, til hvilke fremsendelse af anmodning om bekræftelse af
deres kundesaldo hos den reviderede virksomhed, blev foretaget af revisor ved brug af et software-
baseret udvælgelsesværktøj. Listen over de udvalgte debitorer blev sendt til den reviderede virk-
somhed, som returnerede debitorernes adresser samt kontoudtog. Revisor stod for udsendelsen af
brev med anmodning om be- eller afkræftelse vedlagt kontoudtog og svarkuvert påtrykt revisors
adresse til de udvalgte debitorer.

Ved modtagelsen af returnerede svar opdaterede revisor et oversigtsark, hvor der blev angivet, om
den pågældende debitor bekræftede, delvist bekræftede (bekræftede med bemærkninger) eller af-
kræftede saldoen. 14 dage efter udsendelsen sendte revisor rykkere til dem, hvor der endnu ikke var
modtaget svar.

Under udførelsen af statusrevisionen foretog revisor en opfølgning på de debitorer, hvor der intet
svar var modtaget, samt for de debitorer, der havde haft bemærkninger i relation til bekræftelsen.

Efterfølgende indbetaling blev set for de debitorer, hvor intet svar var modtaget, hvilket i nogle tilfælde også var tilstrækkeligt i forbindelse med debitorerne med bemærkninger, mens andre måtte bekræftes ved forespørgsel til uoverensstemmelser mellem den reviderede virksomhed og debitorerne.

4.2.1.2 Revision af leasingkontrakter

I IT Factory-sagen var leasingkontrakterne kernen i den besvigelse, der foregik. Her var der både tale om en forfalskning af bestyrelsesformandens underskrift ved indgåelsen af kontrakterne samt en forfalskning af tillægsaftaler, som leasingselskaberne ikke havde kendskab til eksistensen af.

Revisors ansvar i relation til kontrol af dokumenters ægthed var beskrevet i artikel 26, RS 240, hvor der stod følgende;

En revision udført i overensstemmelse med RS omfatter sjældent undersøgelse af dokumenters ægthed, ligesom revisor hverken er uddannet til eller forventes at foretage en sådan vurdering af ægthed. En revisor opdager endvidere ikke nødvendigvis eksistensen af en modifikation af vilkårene i et dokument i eksempelvis en tillægsaftale, som hverken den daglige ledelse eller tredjeparten har oplyst revisor om.

Videre stod der i artiklen, at revisor skulle vurdere pålideligheden af det revisionsbevis, som var opnået under udførelsen af revisionen. Vurderingen skulle foretages på baggrund af de relevante kontroller i forbindelse med tilblivelsen og sikringen af informationen, og kun såfremt der var identifikation på andet, ville registreringer og dokumenter normalt blive anset for værende ægte.

Fandtes der identifikationer, der såede tvivl om ægtheden af dokumentet, eller at vilkår skulle være blevet modificeret, var det pålagt revisor at foretage yderligere undersøgelser, hvor indhentelse af bekræftelse direkte hos tredjeparten eller anvendelse af ekspert til vurdering af dokumentets ægthed nævntes som eksempler.

Såfremt den yderligere handling ville være indhentelse af ekstern bekræftelse direkte hos tredjepart, blev der tale om en anmodning om bekræftelse af leasingbetingelserne og eventuelt restleasingydelsen, jf. artikel 4 og 5 i RS 505. Bekræftelsen fra modparten kunne eventuelt være en fremsendelse af en kopi af leasingkontrakten, som den lå hos leasingselskabet med en samtidig bekræftelse af restleasingydelsen.

Var den yderligere handling i stedet anvendelse af en ekspert, skulle revisor ifølge artikel 2 i RS 620 indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at det af eksperten udførte arbejde var af-

passet efter revisionens formål, ligesom ekspertens faglige kompetencer skulle vurderes, jf. artikel 8.

Det var krævet, at revisor gjorde sig specielle overvejelser, såfremt de af den reviderede virksomhed indgående aftaler var på usædvanlige eller komplekse transaktioner, hvortil der var forbundet en højere risiko for væsentlig fejlinformation. Overvejelserne lå i, om der skulle indhentes en ekstern bekræftelse af aftalevilkår hos tredjeparten ud over en undersøgelse af den dokumentation, som fandtes hos den reviderede virksomhed. Dette krav fandtes i den nederste del af artikel 11, RS 505.

For yderligere vedrørende indhentelse af ekstern bekræftelse henvises til foregående afsnit 4.2.1.1 *Revision af debitorer*.

Et praktisk eksempel

Alt afhængig af hvilken størrelse og betydning leasingkontrakten havde for virksomheden, ville revisor enten indhente en ekstern bekræftelse fra leasingselskabet eller anvende den hos den reviderede virksomhed liggende leasingkontrakt.

Blev der indhentet bekræftelse fra leasingselskabet, foretog revisor en sammenholdelse af betingelserne i bekræftelsen med betingelserne i dokumentet hos den reviderede virksomhed. Uoverensstemmelser ville der blive forsøgt at indhente en forklaring på, men hvis dette ikke var muligt, skulle revisor overveje, om de eventuelt skyldtes fejlinformation grundet besvigelser.

Fokussen i revisionen var primært at få placeret kontrakten enten som finansiel²⁴ eller operationel²⁵ leasing, da finansiel leasing i henhold til ÅRL skulle indregnes i balancen som eventualforpligtelser, mens operationel leasing kunne holdes ude af balancen og hermed kun fremgå af noten eventualforpligtelser.

4.2.1.3 Analytiske handlinger

Artikel 2 i RS 520 lød som følgende;

Revisor skal anvende analytiske handlinger som risikovurderingshandling for at opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser og i forbindelse med den overordnede regnskabs gennemgang ved revisionens afslutning. Analytiske handlinger kan også anvendes som substanshandling.

²⁴ Ved finansiel leasing er det leasingtageren, der bærer den finansielle risiko ved leasingen, og hermed foretages der en aktivering af det leasede, lige som leasingforpligtelsen fremgår under forpligtelser.

²⁵ Ved operationel leasing er det leasinggiver, der bærer den finansielle risiko ved leasingen, og hermed behandles leasingydelsen som en omkostning.

I artikel 7, RS 520, var anvendelsen af analytiske handlinger som substanshandlinger uddybet. Her stod der, at analytiske handlinger kunne anvendes som substanshandlinger, når disse var mere hensigtsmæssige, effektive eller økonomiske, til at reducere risikoen for væsentlig fejlinformation på revisionsmålsniveau til et acceptabelt lavt niveau end detailtest.

Analytiske handlinger indebar, at revisor opstillede forventninger til f.eks. den udvikling, der havde været i det pågældende års tal sat i forhold til det foregående års tal. Disse forventninger blev sammenholdt med den konstaterede udvikling, og eventuelle væsentlige afvigelser skulle forsøges forklaret samtidig med, at det skulle vurderes, om de skyldtes væsentlig fejlinformation eventuelt grundet besvigelser.

En analytisk handling kunne også være en sammenholdelse af det pågældende års finansielle information med det udarbejdede budget eller forecast herfor, eller hvor året finansiell information blev sammenholdt med branchetal. Ved finansiell information var der ikke kun ment regnskabstal, men det kunne også være nøgletal, indekstal eller et forhold mellem et finansielt og ikke-finansielt tal.

Et praktisk eksempel

Planlægningsanalysen havde sidste års regnskab som grundlag og blev udarbejdet i en skabelon, som havde en del indlagte beregninger af såvel udvikling som nøgletal. En råbalance dækkende den gået periode i det indeværende år blev skalleret op, så den dækkede 12 måneder, hvorefter den blev summeret i regnskabsposter, så en analyse i forhold til sidste års regnskab kunne foretages.

Den forventede udvikling, der kunne konstateres ud fra det opskallerede regnskab, blev vurderet i forhold til det kendskab, revisor havde til udviklingen i virksomheden, såvel som til den udvikling, der i analysen kunne konstateres i aktivitetsniveauet. Kendskabet var opnået gennem den løbende kontakt med virksomheden og dens ansatte.

Uforklarlige afvigelser i analysen skabte øget fokus på de pågældende områder under udførelsen af revisionen.

Under nogle revisioner blev analytiske handlinger anvendt på alle regnskabsposter under statusrevisionen for herigennem at sikre, at tilstrækkeligt arbejde var udført. Dette skete ved, at der ved afslutningen af hver regnskabspost blev udført en analyse af postens udvikling i forhold til det foregående regnskabsår. Såfremt udviklingen kunne forklares på baggrund af den allerede udførte revision, så var der udført tilstrækkeligt arbejde. Det omvendte var selvfølgelig tilfældet, såfremt afvigelsen ikke kunne forklares, og yderligere handlinger måtte udføres.

En analytisk handling, der gik igen i de fleste statusrevisioner, var en analyse af størstedelen af de almindelige driftsomkostningskonti. Her blev udviklingen for kontiene vurderet op imod udviklingen i aktiviteten, og tilsyneladende modstridende udviklinger blev der indhentet forklaringer på fra virksomhedens medarbejdere.

Den afsluttende regnskabsanalyse blev foretaget ved revisionens afslutning og havde til formål at sikre, at det nødvendige arbejde var udført. I denne analyse blev årets regnskabsposter holdt op imod sidste års, og de afvigelser, der kunne konstateres, skulle kunne besvares ud fra det udførte arbejde. Var dette ikke tilfældet, havde der ikke været udført tilstrækkeligt arbejde, og revisionen havde hermed ikke været dækkende i det nødvendige omfang.

4.2.2 Etiske krav

Revisionsfirmaer skulle i henhold til RS 1, Kvalitetsstyring i firmaer, som udfører revision og review af historiske finansielle oplysninger, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver, artikel 14 etablere politikker og procedurer, der skulle give høj grad af sikkerhed for, at firmaet og dets personale overholdt relevante etiske krav.

Relevante etiske krav fandtes i Retningslinjer for revisors etiske adfærd, etiske regler for revisorer, (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 2007d), som indeholdt de grundlæggende principper for professionel skik.

De grundlæggende principper udgjorde i henhold til afsnit 100.4 i Retningslinjerne følgende;

- Integritet. *Være ærlig og redelig i alle professionelle og forretningsmæssige henseender.*
- Objektivitet²⁶. *Må ikke være forudindtaget, have interessekonflikter eller være utilbørlig påvirket af andre, sådan at den professionelle og forretningsmæssige dømmekraft tilsidesættes.*
- Professionel kompetence og fornøden omhu. *Forpligtelsen til løbende at vedligeholde faglig viden og færdigheder på det nødvendige niveau, så klient og arbejdsgiver sikres modtagelse af en kvalificeret professionel ydelse. Ydelsen skal være baseret på en opdateret viden angående den seneste udvikling inden for god skik, lovgivning og metoder. Levering af professionelle ydelser²⁷ skal ske med omhyggelig optræden og i overensstemmelse med relevante faglige og professionelle standarder.*
- Fortrolighed. *Respekt fortroligheden af den information, som er opnået som et led i professionelle og forretningsmæssige forbindelser. Ingen videregivelse til tredjemand af denne in-*

²⁶ Bedre kendt under betegnelse uafhængighed, som er et helt centralt område for revisors virke.

²⁷ Professionelle ydelser er i Retningslinjerne (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 2007d) defineret som følgende; Enhver ydelse, der kræver revisor- eller revisorlignende kompetencer og som udføres af revisor, herunder regnskab, revision, skat, ledelsesrådgivning og økonomistyring.

formation uden tilladelse hertil, medmindre der er tale om en juridisk pligt eller professionel ret hertil. Ligeledes må denne information ej anvendes til at opnå personlig fordel for hverken revisor eller en tredjemand.

- Professionel adfærd. Overholdelse af relevant lovgivning og anden regulering, samt undgå enhver form for adfærd, som miskrediterer revisorhvervet.

I integritet lå ligeledes det, at revisor ikke måtte lade sig forbinde med erklæringer eller andet, hvor der var tvivl om informationerne f.eks. indeholdende væsentlige, fejlagtige eller vildledende udsagn, eller hvor nødvendig information direkte er udeladt, jf. afsnit 110.2.

Nødvendige professionelle kompetencer var ikke kun stillet til revisorens selv, da det ifølge afsnit 130.5 ligeledes var krævet, at revisor sikrede, at alle under dennes ledelse også havde dette. Den fornødne omhu, som revisor skulle optræde med, dækkede også over, at revisor skulle, når dette var passende, informere brugerne af de professionelle ydelser, herunder arbejdsgiver, om de iboende begrænsninger, der lå i ydelserne, for hermed at undgå misforståelser. Dette krav, som fremgik af afsnit 130.6, synes at kunne have forebygget skabelsen af en forventningskløft.

Fortroligheden og hermed forbuddet mod at videregive information, kunne ifølge afsnit 140.7 undtages i visse tilfælde, blandt andet hvis informationerne vedrørte lovovertrædelser, videregivelse af informationerne var lovpligtig eller videregivelse var nødvendig for at efterleve faglige standarder og etiske regler. Skulle information videregives, krævede det, at revisor, jf. afsnit 140.8, overvejede forhold som, hvorvidt informationen var underbygget, hvordan denne skulle videregives, om nogen kunne lide skade ved videregivelsen, mv.

Det var pålagt alle revisionsteamets medlemmer at overholde de etiske krav under udførelsen af revisionen, og for visse af principperne, f.eks. fortrolighed, var overholdelse også krævet efter at revisionen var afsluttet.

5 Journalisters og forfatters forventninger

I dette kapitel vil hovedessensen i relation til de interviewede journalister og forfatters forventninger til revisor inden for bestemte områder blive gengivet. En analyse vil blive foretaget heraf i forhold til den dagældende regulering, som er beskrevet i afsnit 4.2 Regulering, for at vurdere, om der eksisterer en forventningskløft. Gengivelsen af forventningerne vil blive foretaget i den rækkefølge, som er anvendt ved gennemgangen af reguleringen i afsnit 4.2 Regulering. Hvert punkt vil blive afsluttet med en delkonklusion på, om der synes at være tale om en forventningskløft eller ej, og til slut i kapitlet vil delkonklusionerne blive opsummeret i en samlet delkonklusion.

Som angivet i afsnit 2.2.2.5 *Etiske overvejelser* vil refereringen af interviewpersonerne ske anonymt, og derfor vil der i det følgende blive refereret til ”interviewpersoner”, hvis der er tale om flere, og #1, 2, osv. hvis der er tale om en enkelt af dem. Transskriptionerne af interviewene findes i bilag 2, 3, 5, 6 og 7, samt den skriftlige besvarelse af interviewguiden fra den ene af interviewpersonerne i bilag 4.

Der er ingen af interviewpersonerne, der har nogen revisionsmæssig uddannelse, men enkelte har nogle kurser inden for regnskabsforståelse, uden at der er tale om dissiderede regnskabsmæssige uddannelser. I forbindelse med spørgsmålet, om de har venner eller familie, der har en revisionsmæssig uddannelse og eventuelt arbejder som revisor, oplyste #3 at have været gift med en revisor, der er endt med at gå it-vejen, #5 oplyste at have en onkel, som er revisor, men at der ikke er tale om et familiemedlem, som personen har større relationer til, og #6 oplyste at have en søster, der er uddannet og har arbejdet som revisor, men ikke noget, der har medført dissideret kendskab til revision hos personen.

Størstedelen af interviewpersonerne gav til kende, at de har ingen eller begrænset kendskab til reguleringen af revisorer. #2 tilkendegav dog at have kendskab hertil, da revision er en del af krondiskussionen i forbindelse med regnskaber, som personen som erhvervsjournalist har beskæftiget sig med. #1 besvarede spørgsmålet med, at personen var klar over, at det ikke er sådan, at revisor siger, at alle tal osv. er korrekte i et regnskab, og at det var personen bekendt, at der var en lille smule regler omkring stikprøver, mv. Kendskab til reguleringen af revisorer synes ikke at have nogen betydning for besvarelsen af interviewspørgsmålene.

Alle interviewpersonerne har angivet, at det er generelle forventninger, de har tilkendegivet og hermed ikke kun forventninger i relation til IT Factory-sagen, selv om de er beskrevet med udgangspunkt heri.

5.1 Besvigelser

3 af interviewpersonerne, #3, #4 og #6, har en forventning om, at revisor reviderer efter besvigelser eller tegn herpå, for som den ene af dem udtrykker det, ”ellers kan man lige så godt sætte en computer til arbejdet”.

De øvrige interviewpersoner forventer ikke, at revisor som udgangspunkt reviderer efter besvigelser, for som #5 siger, det ville være et sygt samfund, hvis revisorer havde et arbejdsgrundlag, der sagde, at de havde med en svindler at gøre hver gang, men tilføjer ligeledes;

”Men alligevel vil jeg sige, at det kun forstærker min forventning til revisor, når det er svindlere, vi har med at gøre, at den der OBS bliver meget meget større. Det bør de kunne føle, det bør de kunne se. Altså, det er det her med, hvornår afviger noget fra det sandsynlige, det normale, og det burde revisor have en større forudsætning for at registrere end de fleste andre mennesker.”

#5 finder revisorerers investigerende arbejde for dårlig, både i forhold til den timeløn, de får, men specielt også i forhold til den tillid, de gerne vil nyde i samfundet. Personen mener, at så snart der er noget, der stikker ud, om det er udviklingen i omsætningen eller den måde omsætningen er skruet sammen på, den måde man gør noget op på, eller personlige ting ved de personer, revisor har at gøre med, så bør der være en ekstra kontrol. Dette bakkes op af #1, da personen mener, at så snart revisorer har mistanke om, hører et eller andet eller bliver advaret om noget, så skal de selvfølgelig bruge flere timer på at undersøge det.

Blandt alle interviewpersonerne er der stor enighed om, at det er umuligt at forhindre besvigelser/svindel 100 %, for som flere af dem siger, ”hvis man vil svindle så kan man svindle, for så finder man en måde at svindle på”. Dette gør også, at #1 sætter spørgsmålstegn ved, om det vil hjælpe at formalisere og præcist nedskrive, hvad der ligger i stikprøver, da det nok egentlig vil gøre det lettere at omgå det, ligesom man ved indførsel af nye regler bare vil sætte sig ind i dem for at finde hullerne heri.

Herudover er der et par af interviewpersonerne, der pointerer, at den teknologiske udvikling indenfor e-mail, internet, mv. vil stille større krav til revisoreres agtpågivenhed, da det åbner mulighed for nye måder at svindle på. Udfordringen ligger for revisorerne i at gennemskue, hvad det er, virksomhederne sælger i cyberspace, og om det egentlig eksisterer, hvorfor #4 mener, at revisor helt klart skal tænke på at have større it-kendskab eller inddrage it-revisorer i langt større grad. #6 finder, at en stor del af forklaringen på, at besvigelsen overhovedet kunne finde sted i IT Factory, ligger i, at der var tale om software og hermed noget, som mange har svært ved at forstå.

I relation til besvigelserne begået af Stein Bagger hos IT Factory, finder #4 ikke, at det er afgørende, om der er tale om store eller små besvigelser, men derimod, at revisor kan dokumentere, at værdierne er til stede, hvilket personen ikke finder, at de har i forbindelse med IT Factory. Den samme holdning findes hos #1 og #2, som blandt andet havde den forventning, at den stikprøvevise revision af leasingkontrakter og de underliggende aktiver samt af omsætningen og kunderne, der skabte dem, skulle have antydnet noget.

#2 peger også på det yderligere samarbejde, revisorerne havde med IT Factory - afgivelse af erklæringerne omkring forskellige forhold, stille op over for journalister, mv. - som en anden årsag til forventningen om, at revisorerne havde opdaget svindlen. For når engagementet stikker det dybere, så burde man et eller andet sted have fået en fornemmelse af, at der var noget, der ikke hang sammen, bemærker personen.

Hos #5, er der ingen tvivl om, at KPMG i denne situation har været fuldstændig sporet ind på, at de kun behøvede én kilde til deres opgave, og det var Stein Bagger. Dette gør dog ikke, at personen finder, at revisorerne har skyld i svindlen, men derimod, at det skyldtes dårlig revisionsarbejde i en eller anden udstrækning, at IT Factory fik lov til at udvikle sig, som den gjorde. Som personen udtrykker det;

”For det var jo så grotesk, at selv Stein Bagger til sidst gik i sort og ikke viste, hvad han skulle gribe i eller gøre, det var simpelthen for kompliceret og uhåndgribeligt, det moras han var ude i. Det burde en revisor have set lang tid før.”

Som det udtrykkes af #1, så kan man ikke bebrejde folk, at de synes, det er underligt, at der står, at regnskabet er revideret af revisor, og der ingen anmærkninger er, når det så viser sig, at 99 % af omsætningen er fiktiv, ligesom #6 mener, at det er svært at bortforklare for revisionsfirmaet.

Delkonklusion

Det tyder på, at der i nogle tilfælde er en forventningskløft mellem det, der forventes af revisorerne fra journalisters og forfatteres side, og det som reguleringen af revisorer anbefalede revisorerne at gøre.

Som det fremgår ovenfor under afsnit 4.2.1 Besvigelser, så var besvigelser ikke noget, revisorer direkte skulle afdække ved revisionen, kun såfremt der under revisionen blev fundet identifikationer på dette. Det er i overensstemmelse med halvdelen af interviewpersonerne, men da den anden halvdel er af den opfattelse, at revisor som udgangspunkt skulle have revideret efter besvigelser, er der tale om en forventningskløft mellem nogle af journalisternes og forfatterens forventninger og den

dagældende regulering af revisorer såvel som den revisionspraksis, som jeg, forfatter af opgaven, har haft kendskab til.

5.1.1 Revision af debitorer

Der er blandt interviewpersonerne meget forskellige holdninger omkring revision af debitorer og hermed deres forventninger hertil.

#6 har ingen præcise forventninger i relation til revisionen af debitorer, dog forventer personen, at der er forskellige krav til revisionen, alt efter om der er tale om en børsnoteret eller en ikke børsnoteret virksomhed.

#1 nævner, at personen ikke finder det for værende muligt eller realistisk, at revisorer skal ud og banke på en dør i f.eks. Kina eller Hong Kong for at se, om der er en virksomhed i den anden ende af hver faktura.

Anderledes er #3 og #5 holdninger hertil, da de begge mener, at såfremt der er noget, der virker usædvanligt eller underligt, i tilfældet med IT Factory ville det have været den enorme vækst i forhold til sammenlignelige virksomheder, så er det forventeligt, at revisorerne tjekker debitorernes baggrund, f.eks. ved tjek af hjemmeside eller personlig kontakt til virksomheden. Om det skal være den ene eller den anden kontrol, revisorerne skal udføre, er en afvejning, der skal foretages fra situation til situation. #5 går faktisk så langt som til at sige, at det er krævet, at revisorer foretager denne ekstra kontrol, hvis man skal have den nødvendige tillid til revisorstanden som garant for, at regnskaberne er i orden, når en statsautoriseret revisor har skrevet under herpå.

Hos de to sidste interviewpersoner, #2 og #4, møder man tilbageholdenhed og modstand mod et tjek af debitorernes baggrund og faktisk også mod saldomeddelelser. Tilbageholdenheden med tjek af debitorernes baggrund møder man hos #4, som stiller spørgsmålet, om man skal begynde at kontrollere så meget, at det bliver bureaukratisk i et sådant omfang, at det bliver umuligt at håndtere og styre. #2 synes dog i lighed med #3 og #5, at hvis der er tydelige indikationer på, at der er noget galt, hvis ledelsen f.eks. ikke kan svare fyldsgørende eller troværdigt på normale driftsspørgsmål, så skal revisor gå efter at tale med debitor. Men hos denne person møder man modstanden mod saldomeddelelser, som personen finder lidt intimiderende, hvilket forklares med følgende;

”Sådan har jeg også selv oplevet det i et tilfælde, hvor jeg som kunde er blevet kontaktet af revisoren i forhold til at skulle bekræfte et eller andet, hvor man tænker, ”hov hvad er nu det, er det fordi der er noget galt?”. Det er den tanke, man godt kan have som kunde, og det synes jeg egentlig er uretfærdigt over for

leverandøren. Der synes jeg, det er revisorens opgave at have den fornemmelse af, om det her holder vand, eller er der noget, der gør, at man har en begrundet mistanke om, at det stikker ud.”

Delkonklusion

Grundet i de mange forskellige holdninger blandt interviewpersonerne synes der at ville være en forventningskløft på dette område i en eller anden grad. I afsnit 4.2.1.1 *Revision af debitorer* blev den dagældende regulering omkring eksterne bekræftelser gennemgået, da det er de eneste krav, der fandtes i reguleringen omkring indhentelse af revisionsbevis eksternt. Der var altså ikke noget omkring personlig fremmøde hos kunden, og da der ifølge artikel 3 i RS 505 var tale om et meget pålideligt revisionsbevis, fordi det var indhentet af uafhængige kilder uden for virksomheden, så var tjek af kildens baggrund heller ikke noget, der blev omtalt i reguleringen.

Der er altså tale om en forventningskløft mellem størstedelen af journalisternes og forfatternes forventninger og den dagældende regulering, såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg har haft kendskab til.

5.1.2 Revision af leasingkontrakter

Der er relativ stor enighed blandt interviewpersonerne, når det kommer til revisors rolle i forbindelse med forfalskede underskrifter. Men på trods af, at stort set alle interviewpersoner finder, at det er et stort krav, at revisor skal revidere efter forfalskede underskrifter, og det derfor ikke er noget, man kan forvente, så forventer #1 og #6 henholdsvis, at hvis revisor har den mindste mistanke om, at der er tale om forfalskede underskrift, så skal de reagere, og at det er revisors opgave at være opmærksom på risikoen for forfalskede underskrifter og hermed uregelmæssigheder, f.eks. for ens underskrifter.

Kendskab til normale vilkår, her i relation til leasingkontrakter, men også generelt, er en forventning til revisor, som mødes hos 5 af interviewpersonerne. #6 mener, at revisor burde kunne se, hvis der er afvigelser fra den klassiske leasingmodel, hvilket #2 og #5 bakker op med den tilføjelse, at skulle revisor finde, at et eller andet skulle være galt, så skal der indhentes bekræftelser fra modparten. #5 begrundet sin forventning om branchekendskab med, at så snart en statsautoriseret revisor sætter sin underskrift på et årsregnskab, skal denne have en indsigt i brancheforhold, normale vilkår, mv., der berettiger til at sige god for det.

Ses der på IT Factory-sagen, så synes #5 ikke, at revisor har levet op til dette kendskab, om det så skyldes, at de ikke har villet eller er blevet talt fra at ville det, det ved personen ikke men mener, at der enten er tale om udygtighed eller uprofessionalisme.

En afvigende holdning findes hos #4, som synes, at man skal huske at se på, at leasing på tidspunktet for IT Factory var et relativt nyt fænomen. Dette kræver, at revisorer skal have lidt tid til at finde deres egne ben og finde ud af, hvordan det skal kontrolleres, hvilket de nok ikke har haft i forbindelse med IT Factor. Personen synes dog, at det her efterfølgende er forventeligt, at revisorer stiller spørgsmålstejn ved usædvanlige vilkår, i lighed med #2, #5 og #6, som en lærdom fra IT Factory-sagen. Så i det tilfælde, at usædvanlige vilkår konstateres, så kontaktes modparten, hvilket er i lighed med #2's og #5's forventninger.

Delkonklusion

Som det fremgår af afsnit 4.2.1.2 *Revision af leasingkontrakter*, så omfattede en revision i overensstemmelse med RS sjældent en undersøgelse af dokumenters ægthed, men derimod en vurdering af revisionsbevisets pålidelighed fra revisors side af. Havde der være noget, der såede tvivl om ægtheden af dokumentet, eller at der var sket en modifikation af vilkår, skulle revisor foretage yderligere undersøgelser, hvor et af eksemplerne, der blev nævnt, var at indhente bekræftelse direkte hos modparten.

Ses dette i forhold til interviewpersonernes holdninger, synes der i overvejende grad at være overensstemmelse hermed, hvorfor der på dette punkt ikke synes at være tale om en forventningskløft mellem journalisternes og forfatterens forventninger og den dagældende regulering såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg har haft kendskab til.

5.1.3 Analytiske handlinger

Den overvejende holdning blandt interviewpersonerne er, at revisor ikke nødvendigvis skal undresig over væksten i en virksomhed, #1 mener direkte, at det er for let købt, at revisor skal det.

#2 mener, at hvis revisor skal til at foretage vurderinger ud fra væksten, så kan det få uheldige konsekvenser. Personen uddyber det med, at samfundet ønsker virksomheder, der udvikler sig, og hvis der bliver lagt standarder ned over vækst, så ødelægger man det råderum. #2 kom med følgende kommentar i forbindelse med IT Factory i relation til vækst;

”Der kan man jo sige, at det er nok det, der i IT Factory-sagen gjorde, at svindelnummeret ikke holdt, for hvis Stein Bagger havde været lidt mere snedig, så havde han holdt sig inden for de vækstrammer, som så gjorde, at han ikke stak

ud. Hans største problem var, at medierne begyndte at skrive om, hvor godt det gik, og de begyndte at vinde alle mulige priser. Hermed kom der en opmærksomhed, som gjorde, at man begyndte at spørge, hvad de lavede. Så hvis han havde ligget i det normale felt, så havde han måske kunnet have klaret den lidt længere.”

... hvilken personen afslutter med, at dette til trods, så ville det være en kedelig udvikling, hvis man begyndte at foretage en analyse i forhold til gennemsnittet.

#6 forstår godt den kritik, der har været omkring revisor i forbindelse med de analytiske handlinger for IT Factory. Problemet, mener personen, lå i, at det drejede sig om software, hvilket som tidligere nævnt er et område, mange har svært ved at forstå. Revisorerne har måske på deres forespørgsel til den ekstreme udvikling fået forklaringen, at der var tale om en licensaftale, hvor IT Factory fik et eller andet antal kroner pr. solgt licens, hvilket personen selv ville finde sandsynligt. Derfor mener #6 ikke, at de analytiske handlinger skulle have gjort, at revisorerne havde opdaget svindlen.

I relation til IT Factory siger #4, at det er direkte sludder, at væksten var usædvanlig, for ser man på succesfulde amerikanske virksomheder som Google, eBay, mv., så kunne IT Factory slet ikke holde trit, hvad angår vækst. Personen begrundes sammenligningen med disse amerikanske virksomheder med, at IT Factory var en global virksomhed. Jeg, forfatter af opgaven, vil dog personligt stille spørgsmålstegn ved, om disse virksomheder kan betegnes som sammenlignelige, da produkterne, de udbyder, er nogle helt andre.

Som nævnt under afsnit 5.1.1 Revision af debitorer, så er #3 og #5 forventning til, at revisor tjekker debitorernes baggrund en følge af f.eks. en enorm vækst i forhold til sammenlignelige virksomheder. Helt generelt mener #5 ligeledes, at enhver form for unaturlig udvikling i en virksomhed bør en professionel revisor være opmærksom på for i tilfælde heraf at skærpe sin opmærksomhed i revisionen. Hermed er det ikke sagt, at det behøver at være et udtryk for, at der er noget galt.

Revisorerne burde, efter #5's mening, have været meget mere strikse i forbindelse med IT Factory, hvad angår hvordan revisionen skulle have været grebet an, specielt grundet udviklingen, virksomheden havde, men også fordi væksten tilsyneladende var baseret ensidigt på en leasingmodel. Hertil tilføjer personen;

”Men der er altså nogle situationer, hvor man (revisorerne, forfatter) kan sige, at hvis jeg skal sove godt i nat, så er vi nød til at tage et ekstra tjek eller en anden form for tjek i denne her situation, og det har de ikke gjort her (i IT Factory, forfatter).”

Delkonklusion

Analytiske handlinger er ifølge afsnit 4.2.1.3 *Analytiske handlinger* noget, der blev brugt flere steder i revisionen. Der var intet krav om, at analytiske handlinger skulle foretages i forhold til branchetal, men dette var et af forslagene. Såfremt der blev konstateret væsentlige afvigelser, skulle disse forsøges forklaret samtidig med, at det skulle vurderes, om de skyldtes væsentlig fejlinformation, eventuelt grundet besvigelser.

4 af interviewpersonerne har ikke rigtig nogen forventning om, at analytiske handlinger skulle have afsløret svindel, heller ikke engang når der er tale om en enorm vækst i forhold til sammenlignelige virksomheder. De sidste 2 har derimod en forventning om, at en unaturlig udvikling, f.eks. en enorm vækst i forhold til sammenlignelige virksomheder, i en virksomhed skal øge revisorernes opmærksomhed og i visse tilfælde udvide revisionen. Disse 2 personer har altså ikke en forventning om, at analytiske handlinger kun foretaget på baggrund af branchetal, men at dette er en mulighed.

Der er ingen af de ovenfor angivne interviewpersoners holdninger, der synes at være i uoverensstemmelse med det, reguleringen foreskrev, og hermed vurderes det ikke, at der er tale om en forventningskløft mellem journalisternes og forfatternes forventninger og den dagældende regulering såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg har haft kendskab til.

5.1.4 Andet

Udover de ovenfor gennemgåede hovedområder, som nærværende opgave er bygget op omkring, er der hos interviewpersonerne mødt nogle andre gennemgående forventninger, som kort vil blive gengivet og sammenholdt med den dagældende regulering på områderne i dette afsnit.

Revisionspåtegning

3 interviewpersoner tilkendegav meget tydeligt en utilfredshed med revisionspåtegningen. #1 ser påtegningen som en formel juraskrivelse, som ikke gav eller for den sags skyld giver nogle oplysninger, der er tale om en ren ansvarsfraskrivelse. Dette beskriver #2 med følgende ord;

”Revisionspåtegningen i regnskabet i dag skal jo helst bare være en underskrift, hvor der står, ”efter vores opfattelse er det et retvisende regnskab””.

#5 synes også, der er tale om en ansvarsfraskrivelse, da der alene er tale om en beskyttelse af revisor. Personen finder det værende en forkert indgang til at spille den rolle i samfundet, som revisor gerne vil have, og som samfundet egentlig gerne vil give dem, men som de gang på gang ikke lever op til. Meget direkte mener #5, at revisionspåtegningen er en direkte hån mod samfundet, da det er

den eneste måde, hvorpå revisorers arbejde kan kontrolleres, men at den er uforståelig for almindelige mennesker, hvilket personen ser som et problem;

”Og det synes jeg er et kæmpe problem, jeg ved ikke, om jeg ligefrem vil kalde det et demokratisk problem, men det er i hvert fald et teknisk problem, når vi snakker om tilliden mellem erhvervslivet og det almindelige samfund.”

Relation mellem revisor og virksomhed

Størstedelen af interviewpersonerne har under interviewene sat spørgsmålstegn ved revisorernes rolle i forhold til IT Factory og understreget vigtigheden af, at revisor er uafhængig.

Som #4 udtrykker det, så skal revisor være dybt uafhængig af virksomheden, så de opretholder det at skulle gå kritisk til værks. Derfor er det også vigtigt, at revisorer er meget påpasselige omkring betydningen af det at være blevet eller blive anbefalet, da det kan gøre, at de ser på virksomheden med andre øjne end ellers. Personen forstår godt problemstillingen, da det jo handler om markedsandele, overskud og omsætning, og hvis revisor er mere kritisk, end ledelsen bryder sig om, udskiftes revisor bare. #4 antyder, at problemet i IT Factory-sagen var, at revisoren fra KPMG, som fratrådte som virksomhedens revisor i sommeren 2008 (Erhardtson, et al., 2008), var blevet anbefalet af en af aktionærerne i JMI Invest.

Andre interviewpersoner har påpeget det, at revisorerne indtog andre roller over for virksomheden, som en problematik. Blandt andet #2, som ikke synes, at det er i orden, at et revisionselskab er både revisor og rådgiver/konsulent for samme virksomhed og herved udfører arbejde, der ligger udover kernerevisionen. Sker dette, skal det i hvert fald gives tilkende ved, at det oplyses i regnskabet, hvor meget der er arbejdet for virksomheden og på hvilke vilkår.

#5 siger følgende;

”Der må ikke være nogen som helt form for bongkammerateri, men vi lever altså i et lille samfund, hvor det er meget sandsynligt, at man af andre veje og andre grunde har kendskab til en revisor. Men det ændrer ikke ved, at det selvfølgelig skal være en 100 % professionel relation.”

... og afslutter det med, at det er persons opfattelse, at kravet om uafhængighed og en 100 % professionel relation ligger i begrebet autoriseret revisor.

Medieovervågning

#3 og #5 efterspørger medieovervågning hos revisorerne og synes, det manglede i forbindelse med IT Factory for herigennem at fange, hvad der bliver sagt og skrevet om deres kunder. Som #5 ud-

trykker det, så selv om revisorer føler sig hævet over alt det, man opfatter som værende sladder-journalistik, så kunne det være, at de alligevel skulle tage det seriøst.

#6 forholder sig lidt anderledes til det, da personen generelt synes, at man kan forvente, at revisor følger med i, hvad der sker hos deres kunder. Dette dækker dog ikke, hvad der skrives på forskellige blogge, først når der står noget skrevet på erhvervssiderne. Herudover forstiller personen sig, at der er en løbende medieovervågning hos revisionsfirmaerne af deres største kunder.

Delkonklusion

Revisionspåtegning

RS 700 indeholdte de krav til revisionspåtegningen, der for opfyldelse af god revisionsskik skulle være overholdt. I standarden var der vist et eksempel på en revisionspåtegning indeholdende de elementer, som standarden foreskrev for en revision af en årsrapport udarbejdet efter ÅRL. Det var denne påtegning, der som standard blev anvendt i samtlige årsrapporter og med tilføjelser i tilfælde af supplerende oplysninger eller forbehold.

I dette tilfælde kan man ikke tale om, der er en forventningskløft eller ej, da det ikke er, at journalisterne og forfatterne har en forventning om en anden udformning af revisionspåtegningen. Her er der tale om en utilfredshed med den måde, som revisionspåtegningen er udformet på, hvilket også kan ses i næste kapitel, kapitel 6 Reduktion af forventningskløften, hvor et af de gennemgående ønsker blandt interviewpersonerne er indførsel af en revisorberetning.

Relation mellem revisor og virksomhed

#5's opfattelse af, at det ligger i begrebet autoriseret revisor, at revisor skal være uafhængighed og 100 % professionel i sine relationer, har personen til dels ret i. Som det fremgår af afsnit 4.2.2 Etiske krav, så blev der i retningslinjerne for revisors etiske adfærd fremsat krav om, at revisor blandt andet udviste integritet, objektivitet og professionel adfærd, hvilket er i overensstemmelse med forventningen om uafhængighed og 100 % professionelle relationer.

Medieovervågning

Da reguleringen af revisorer ikke omhandlede noget omkring god revisionsskik i forbindelse med medieovervågning, skaber forventningen hertil fra journalisters og forfatters side en forventningskløft i forhold til den dagældende regulering af revisorer. Hvorvidt revisorer så har/har haft medieovervågning, så der ikke er tale om en forventningskløft i forhold til den anvendte revisionspraksis, det er jeg hverken ikke bekendt med eller har kendskab til.

5.2 Samlet delkonklusion

På 3 af de oven for gennemgåede områder er der ikke konstateret en forventningskløft mellem journalisternes og forfatternes forventninger og den dagældende regulering såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg har haft kendskab til. Der er tale om områderne revision af leasing, analytiske handlinger og relation mellem revisor og virksomhed, hvorfor der på disse områder ikke er grund til at ændre revisionspraksis, og de hermed ikke vil blive behandlet i det efterfølgende kapitel.

Egentlig er der heller ikke konstateret en forventningskløft i forbindelse med området revisionspåtegning, men som nævnt ovenfor var det ikke spørgsmålet, om der var det eller ej. Der var tale om utilfredshed med den udformning, der var og er af den anvendte revisionspåtegning.

2 områder, hvor der er konstateret forventningskløfter mellem journalisternes og forfatternes forventninger og den dagældende regulering, såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg har haft kendskab til, er besvigelser og revision af debitorer. For besvigelser er det kun i relation til nogle af journalisterne og forfatterne, nemlig dem der har en forventning om, at revisor reviderer efter besvigelser. Anderledes forholder det sig for revision af debitorer, hvor det er i relation til størstedelen af journalisterne og forfatterne, forventningskløften er konstateret. Her er der nemlig en udbredt holdning til, at revision indbefatter personligt besøg hos kunden eller kontrol af dennes baggrund via internettet, såfremt der er indikation på, at noget var galt. På disse 2 områder vil der være grund til at ændre revisionspraksis, hvis forventningskløften skal lukkes, hvilket vil blive behandlet i det efterfølgende kapitel, kapitel 6 Reduktion af forventningskløften.

Området medieovervågning adskiller sig fra de andre områder, da der er tale om et område, der ikke var reguleret i den dagældende regulering. Derfor vil den mindste forventning herom hos journalisterne og forfatterne skabe en forventningskløft, hvilket er tilfældet i relation til halvdelen af interviewpersonerne.

Om der er en forventningskløft eller ej ændrer ikke på, at meget tyder på, at IT Factory-sagen sammen med en række andre erhvervsstandarder, hvor der har været sat spørgsmålstejn ved revisionen og revisors rolle, har givet revisorernes ry ordentlige ridser i lakken grundet skuffelse og mistet tillid, hvilket følgende udtalelser fra interviewpersonerne understøtter;

”Ja, den (revisionspåtegningen, forfatter) er meget uforståelig, og det er tydeligt, at den er skrevet i sådant et jurasprog, så man dækker sig selv ind. Og så sammenligner man, så er der nogen, der går ned til posten revisionsbistand. Så ser man, hvad virksomheden har givet revisorerne, og der kan kæden i hvert fald hoppe af for mange, kunne jeg levende forestille mig.”

"Det er jo lige før, at man vender det om, hvad har de egentlig fået pengene for at være med til?"

Interviewperson #1

"Lad mig sige, at revisorer lige så stille er sunket i min anseelse grundet de sager, der efterhånden har været. Noget tyder på, at alt går fint, hvis det ser fint ud på overfladen, og standardudregninger på kryds og tværs ender med pæne resultater."

Interviewperson #3

"Revisorerne opfylder jo ikke den forventning, jeg som almindelig borger og journalist synes, jeg burde kunne have til dem, fordi de ting, jeg tror, de gør, gør de sgu ikke. Der har revisorbranchen et kæmpe problem, og det er i høj grad et kommunikationsmæssigt problem, fordi de er ikke i stand til at fortælle os, hvad er det de gør, og måske i endnu højere grad, hvad er det, de ikke gør, således at vi kan få afstemt som forbruger og borger vores forventningspres til den branche."

"... jeg synes, de er en problematisk stand (revisorerne, forfatter) i vores verden, fordi de giver sig ud for at være noget, som vi gang på gang oplever, at de ikke er. Det synes jeg er farligt, og det bliver mere og mere farligt i takt med at verdenen bliver mere og mere kompliceret."

Interviewperson #5

6 Reduktion af forventningskløften

Der vil i dette kapitel blive foretaget diskussioner af løsninger til reduktion af den i foregående kapitel, kapitel 5 Journalisters og forfatters forventninger, konstaterede forventningskløft. Herudover vil en diskussion af de ønsker, der under interviewene blev fremsat af interviewpersonerne til ændringer af revisionspraksis, blive foretaget.

Diskussionerne vil tage udgangspunkt i det ekstra arbejde, ændringerne vil medføre, herunder ekstra omkostninger, set i forhold til de fordele, det giver. Vurderingerne af disse forhold foretages ud fra et generelt synspunkt, altså ikke med udgangspunkt i, at der er tale om en virksomhed, hvor der bliver svindlet, da det ville betyde, at stort set alt ville kunne betale sig.

Læseren skal huske at have i mente, at der i nærværende opgave arbejdes med den regulering og revisionspraksis, der var gældende på tidspunktet for IT Factory-sagen, hvorfor det kan forekomme, at nogle af nedenstående ændringsforslag på nuværende tidspunkt er indført.

I lighed med som angivet ovenfor, at der er tale om generelle forventninger, er de i dette kapitel angivne ønsker fra interviewpersonerne side også generelle, selv om de skulle være beskrevet med udgangspunkt i IT Factory.

6.1 Konstateret forventningskløften

6.1.1 Besvigelser

Som det fremgår af afsnit 5.1 Besvigelser, så ligger forventningskløften i relation til besvigelser i, om revisor skal revidere efter besvigelser eller ej. Reguleringen og revisionspraksis var, at revisor kun ved tegn på besvigelser skulle revidere efter besvigelser, men blev dette ændret til, at revisor som udgangspunkt reviderer efter besvigelser, vil den forventningskløft, der er i forhold til nogle af journalisternes og forfatterens forventninger, blive lukket. Dette vil også opfylde #6's ønske om, at revisor skal være kvikkere og mere mistroisk.

Spørgsmålet er så, om en sådan ændring vil være et foretrække og kan betale sig, for #5 har måske ret i, at det vil blive et sygt samfund, hvis revisor skal have et arbejdsgrundlag, der lyder på, at de altid har med en svindler at gøre. Det er dette arbejdsgrundlag, revisorer vil få, hvis de som udgangspunkt skal revidere efter besvigelser, og det spørgsmål, der opstår i relation hertil, er, hvad er overlæggeren? For hvor stor sikkerhed skal revisorer så have for, at tallene er korrekte, og for at man kan sige, at formålet at revidere efter besvigelser er opfyldt? Det er stort set umuligt at sige, og den sikre vej, som hedder 100 % sikkerhed, er urealistisk.

Hvis revisorerne skal give en 100 % sikkerhed, vil det betyde, at revisor skal tjekke ned til mindste bilag, hvilket ville betyde en enorm arbejdsbyrde, mange timer, og et revisionshonorar, der ikke ville være til at betale for de fleste virksomheder. Er der tale om virksomheder af en vis størrelse, vil det betyde, at revisor(-erne) skulle sidde fuld tid hos virksomheden for at følge den daglige drift og tjekke de bilag, den genererer.

Af disse grunde vil det virke urealistisk at pålægge revisorer at revidere efter besvigelser som udgangspunkt, da omkostningerne, det vil medføre, ikke vil stå mål med de fordele, det giver. Der synes altså her at være tale om urimelige forventninger fra journalisters og forfatters side af.

6.1.2 Revision af debitorer

Forventningskløften i relation til revision af debitorer ligger, ifølge afsnit 5.1.1 Revision af debitorer, i journalisterne og forfatterne forventning om, at i tilfælde af identifikationer på, at noget er galt, så omfatter revisors yderligere handlinger personlig besøg hos debitorerne eller kontrol af debitorernes baggrund via internettet.

En fjernelse af forventningskløften kunne ske ved en indførelse af disse handlinger i revisionspraksis, men igen skal spørgsmålet stilles, om det kan betale sig.

Ses der først på indførelsen af det personlige besøg, vil det alt andet lige betyde øgede omkostninger, da revisionsfirmaerne skal sende medarbejdere ud til debitorerne nogle gange i hele verdenen. Har revisionsfirmaerne kontor(-er) i det pågældende land, kan en medarbejder herfra sendes ud, men i lande, hvor dette ikke er tilfældet, skal en medarbejder fra et andet land rejse hertil. Uanset om det er det ene eller det andet, der er tilfældet, vil det koste transport og transporttid. Det vil meget hurtigt løbe op i omkostninger af en betydelig størrelse, hvilke vil skulle dækkes af virksomhederne, der bliver revideret. Fordelen, der opnås herved, er selvfølgelig en sikkerhed for, at debitorerne eksisterer, altså at der ikke er tale om skuffeselskaber, men den synes at være for lille i forhold til omkostningerne, og hermed synes der at være tale om urimelige forventninger til revisor.

Kontrollen af debitorernes baggrund via internettet vil omkostningsmæssig være betydelig lavere end personlige besøg hos debitorerne, da der her kun vil være tale om ekstra arbejdstid, der ligeledes vurderes at være betydelig mindre end ved de personlige besøg. Problemet her vil være, hvor omfattende kontrollen skal være, og hvordan inden for brancher, hvor internettet måske ikke er så udbredt? I forbindelse med IT Factory syntes en hjemmeside at være alfa og omega for debitorerne/partnerne, da der var tale om software, men hvad med debitorer, der f.eks. er underleverandører, hvis brug af hjemmesider måske ikke er så udbredt? Her kan en kontrol via internettet måske ikke være mulig, og hvad skal alternativet så være?

Som sådan synes der ikke at være noget problem i at indføre kontrol af debitors baggrund i revisionspraksis, da omkostningerne herved vurderes at være begrænset, og fordelen vurderes at være større. Men inden en indførelse er der nogle ting, der skal diskuteres, f.eks. om kontrollen skal omfatte debtors hjemmeside, CVR-registreret, SKAT og/eller mv., samt alternativer, ved eventuel manglende mulighed for gennemførelse, skal findes, f.eks. telefonisk kontakt eller gennemgang af debtors regnskab.

6.1.3 Medieovervågning

Forventningskløften, der er konstateret i forbindelse med medieovervågning, er som nævnt i afsnit 5.2 Samlet delkonklusion speciel, da der er tale om et område uden regulering overhovedet. En løsning vil være at indføre et krav om medieovervågning i reguleringen, hvorved forventningskløften vil forsvinde eller i hvert fald blive reduceret betydeligt. Jeg, forfatter af opgaven, har dog min tvivl om, hvorvidt det vil tilføre yderligere værdi til revisionen, ja faktisk om det måske direkte kan være til skade. Selvfølgelig kan man i IT Factory-sagen sige, at hvis revisorerne havde stillet de samme spørgsmål, som pressen stillede, så havde svindlen måske været afsløret tidligere.

En indførelse synes bare at være forbundet med en række problemer. Det første problem synes at ligge i den helt basale afgrænsning af begrebet presse. For hvor vidt skal revisors medieovervågning spænde? Er det alle medier, revisor skal overvåge, eller skal det, som #6 angav, kun være artikler eller måske kun trykte medier? Det er meget svært at vurdere, for i relation til IT Factory var det jo en blog, der i starten var det eneste medie, der satte spørgsmålstejn ved it-branchens succeshistorie, og skal overvågningen være så dybdegående, kan den hurtig gå hen og blive dyr.

Et andet problem findes i forbindelse med den fare der ligger i, at historier, der skrives af pressen, efterfølgende kan vise sig at være rygter uden hold i. Det vil gøre, at revisor uberettiget får sået tvivl om forhold hos kunden, og grundet de udvidede revisionshandlinger samtidig påfører kunden ekstra omkostninger.

Om det vil være en fordel at indføre et krav om medieovervågning i reguleringen af revisor, vil jeg sætte et stort spørgsmålstejn ved. Omkostningerne kan både være små og store, alt efter bredden overvågningen skulle have, men selv om de skulle blive små, så jeg synes, at det kan få nogle rigtig uheldige konsekvenser, da der er nogle betydelige faldgrupper i forbindelse hermed. Indførelse af medieovervågning i revisionspraksis synes på denne baggrund ikke at være mulig.

6.2 Interviewpersonernes ønsker

6.2.1 Revisorberetning

En indførsel af en revisorberetning er der spredte meninger om, faktisk deler det interviewpersonerne i 3 lige store grupper.

2 har ikke gjort sig tanker herom, mens 2 andre er meget store tilhængere heraf specielt #1, som under hele interviewet gjorde det klart, at det er et meget stort ønske fra personens side af. Personens tanker omkring indførelse af en revisorberetning i regnskaberne er, at den bliver i lighed med ledelsesberetningen, der haves i dag, altså beskrivende. Revisorberetningen skal indeholde oplysninger om blandt andet det for revisionen modtagne honorar, antallet af timer brugt på revisionen fordelt på de enkelte områder og det antal, der er faktureret, samt hvilke revisionshandling der er udført. Personen følger det op med;

”Jeg ved godt, at det vil de nok krumme tæer over i hvert fald i regnskabsafdelingen i revisionshusene, men det var jo en mulig måde at få lidt forventningsafstemning.”

#1 mener, det er et spørgsmål om kommunikation, hvilket det også er i forbindelse med skift af revisor, hvorfor dette også ønskes oplyst i regnskabet. Skift af revisor kan der være naturlige eller unaturlige forklaringer på, men som personen antyder, så skal der oplyses herom, såvel som der også oplyses, hvis der er skiftet revisionspraksis.

Et alternativ til, at revisor skal skrive om de udførte revisionshandling i regnskabet, som #1 nævner, er fra politisk hold at få fastlagt 5-10 forskellige måder at tage stikprøver på, så revisorerne altid skal udføre en af disse. Dette er dog i modstrid med personens udtalelse om, at en konkretisering af, hvordan revision skal udføres, vil gøre det lettere for svindlere at omgå det, hvorfor alternativet ikke vil blive behandlet yderligere.

I forbindelse med IT Factory-sagen mener #1, at større åbenhed i form af f.eks. en revisorberetning, måske kunne have stoppet svindlen tidligere. Det ville nemlig have betydet, at revisorerne havde oplyst om, at der var brugt tid på revision af leasingkontrakter, hvorved det var blevet kendt for virksomhedens bestyrelse og offentligheden, så der kunne have været sat spørgsmålstejn herved.

Hermed ikke sagt, at mere åbenhed nødvendigvis vil kunne forhindre svindel, men som personen antyder, så er det en brik, og oplysningerne er rare at have.

Indførelsen af revisorberetningen og hermed den større åbenhed skulle ske ved, at det blev gældende for alle fra og med en bestemt dag, så man kom uden om, at det kom til at virke som beskyldning

ger. Hurtigt vil der danne sig et billede af, hvad et gennemsnitsforbrug ligger på, hvilket kan medføre uberettigede konklusioner draget af regnskabslæseren, men da #1 blev spurgt til, om en kommentering af betydeligt afvigende timeforbrug så ikke er nødvendigt, var det ikke noget, personen havde gjort sig tanker omkring. Tidligere havde personen dog pointeret, at det selvfølgelig ikke er meningen, at revisor skal skrive om en mistanke i regnskabet.

#2, som er den anden tilhænger af tanken om en revisorberetning, bakker #1's tanker omkring lighed med ledelsesberetningen, der kendes i dag, op. Anderledes ser personen på det i relation til kommenteringen, da det er noget, personen synes skal være indbefattet af revisorberetningen. Det skal altså fortælles, hvis der er noget, der adskiller sig eller er anderledes, da det, efter personens mening, vil give mere substans, så det er muligt at vurdere virksomhederne i forhold til, hvad for en størrelse, de egentlig er.

#2 berettiger indførelsen af en revisorberetning og hermed større åbenhed med, at samfundet i dag er en del af større virksomheders interesser, da disses gøren og laden har en ikke uvæsentlig indflydelse på den måde, nogle samfundsinstitutioner udvikler sig på.

De sidste 2 forholder sig noget mere skeptiske til indførelse af en revisorberetning, hvilket hos #4 kommer til udtryk på følgende måde;

"... hvis jeg var revisor i den beskrivelse der (revisorberetning, forfatter), så skulle jeg nok sørge for, at der ikke var et eneste ord, som jeg kunne blive hængt op på. Hvis du skulle sikre dig, at du ikke blev hængt op på noget, så ville du formulere dig på en måde, så det også bliver umuligt at få et entydigt billede af, hvad det er, der sker..."

Lidt af det samme er årsagen til #5's skepsis, for selvfølgelig ser personen det som en mulighed at få specificeret, hvad det er, revisorerne har gjort, hvor lang tid de har brugt på det mv., men for at kunne få noget ud af det, mener personen, at det kræver forudsætninger, hvilket også er situationen i dag med revisionspåtegningen.

Mere åbenhed generelt fra revisionsbranchen om, hvad der egentlig ligger i begrebet revision, om det så sker gennem indførelse af en revisorberetning, oplysningskampagner eller andet, vil kunne reducere eller måske helt fjerne forventningskløften på mange områder, blandt andet den i relation til besvigelser, jf. afsnit 6.1.1 Besvigelser. Herved vil journalister, forfatter og folk generelt blive informeret om, hvad formålet med revision er – at udgangspunktet ikke er at reviderer efter besvigelser, kun ved identifikation herpå – og på den baggrund kunne eller automatisk tilpasse deres forventninger.

#2 mener, at det vil koste at indføre en revisorberetning, hvilket personen finder taler imod. Selvfølgelig kommer det til at koste lidt i og med, at der er en revisor, der skal bruge noget ekstra tid på at skrive beretningen, men synes det ikke kun at dreje sig om 2-3 timer? Meget hårdt kan man sige, at hvis den udførte revision ikke gør det muligt for revisor at skrive en beretning inden for et rimeligt antal timer, så har de ikke udført en god nok revision, og alle de af #1 ønskede oplysninger kan trækkes eller er en beskrivelse af den udførte revision.

Omkostningerne synes derfor ikke at være betydelige ved indførelsen af en revisorberetning, og de opvejes helt klart af den større fordel, der ligger i forventningsafstemningen, hvilket kan forebygge en forventningskløft. Spørgsmålet helt overordnet er så, om revisorer overhovedet er interesseret i at få lukket forventningskløften? Som allerede nævnt i afsnit 4.1.2 Tillid er forventningskløften nemlig ikke kun en ulempe, men på nogle punkter ligefrem en fordel for revisorerne. Men er fordelene større end ulemperne? Det kan der godt være tvivl om, for den skuffelse, forventningskløften skaber, når den bliver synlig i forbindelse med erhvervsskandaler, skader revisors ry i et ikke uvæsentligt omfang. Et andet problem ligger i det, #4 antyder, nemlig at revisorer, i lighed med revisionspåtegningen der findes i dag, vil sørge for, at der ikke er et eneste ord, de kan blive hængt op på, hvilket selvfølgelig skaber tvivl om, hvor informativ beretningen i sidste ende så bliver. Her ligger diskussionen igen ved, om revisorer er interesseret i at få lukket forventningskløften eller ej, for er de det, hvis de skal den åbenhed, der bliver forespurgt, men er de ikke, så skal de nok sørge for at hytte deres eget skin.

Der er ikke noget, der taler imod en indførelse af en revisorberetning set ud fra et cost-benefit-synspunkt, men for at den skal have den rigtige effekt, er det nødvendigt, at revisorerne på en eller anden måde enten tvinges til at være åbne, eller selv ser fordelene i større åbenhed omkring deres erhverv. Det sidste er bestemt at foretrække. Som #5 fortæller om den modstand, personen har mødt blandt revisorer i relation til åbenhed;

”... som jeg altid siger til folk, I har overhovedet ingen tavshedspligt, når det drejer sig om, hvad I selv tænker, hvad I selv gør, og hvad I selv foretager jer. Det er det, de (revisorerne, forfatter) skal, de skal fortælle, hvad det er, de gør, og også hvad de ikke gør således, at vi er klædt på til, om jeg så må sige, at kunne kapere, når der kommer en Stein Bagger ind i billedet, så det er mere logisk for os at sige, nå ja, det er også rigtigt, der var en 100 % svindler, han var ikke dækket ind af det her... Revisorerne skal være mere præcise i forhold til borgernes forventningsrelation.”

... og det er dette revisorer skal forstå, hvilket Gimsing al. et på vegne af FSR i et debatindlæg (2009) også tilkendegiver.

Problemet med overhovedet at få en beretning indført ligger, efter #2's mening, i, at debatten tit ender over i fageksperternes lejre, hvor fokus er på tal, hvordan verdenen ser ud, hvorfor ting gøres på den måde de gøres, hvorfor det nuværende regelsæt eksisterer, og hvorfor det vil være besværligt at lave det om. Det er altså nødvendigt at få den ført sådan, at fagekspertene og hermed virksomhedsejerne tager den til sig i stedet for at de nægter den, fordi de mener, at området revision kun er deres, hvilket det efter #2's mening ikke har været i mange år. Personens syn på en ændring i sammensætningen af virksomhedernes interesser til at omfatte større dele af samfundet understøttes af den ændring i brugerne, der kan konstateres i analyser af forventningskløften, jf. afsnit 4.1.3 Brugere.

Spørgsmålet er nu bare, om revisorerne er interesseret i større åbenhed eller ej? For godt nok kan det reducere forventningskløften, men samtidig fjerner det den mystisk, som mange synes, der er omkring revisionshvervet. Mange almindelige mennesker har nemlig svært ved at forstå revision, da de ikke ved, hvad revision indbefatter, men dette vil større åbenhed komme til livs. Fjernes mystikken, frygter mange revisorer nok, at nogen vil sige "okay er det bare det, de laver!" og herved ikke vil finde høje honorarer og timelønninger berettigede.

6.2.2 Kvalitative revisionshandlinger

Mere kvalitativ baseret revision i form af interview forespørger #2, da personen mener, at det vil være en fordel i og med, at det er sværere for de fleste mennesker at sidde og virke overbevisende i sine besvarelser af spørgsmål, hvis svarende skal opdigtes her og nu. Det er hermed ikke sagt, at der ikke kan svindles i forbindelse med de kvalitative interviews, men personen finder, at det må være sværere. Samtidig vil det også have den effekt, at forhold, der måske ikke kendes af de berettigede personer, kommer til disses kendskab, hvorved man vil komme ud over det, der var tilfældet i IT Factory, nemlig at bestyrelsen sagde, at de ikke kendte til det område, som omsætningen næsten fuldt ud var baseret på.

Det er nødvendigvis ikke de samme revisorer, der reviderer tal, der kan opfylde interviewerrollen, og #2 påpeger vigtigheden af, at interviewene ikke bliver standardiseret, men at de bliver udfærdiget fra sæson til sæson, så fokus kan være på det, der rører sig, og der kan vælges andre størrelser end dem, der blev kigget på sidste år.

Også #4 forespørger en mere kvalitativ revision, her konkret i forbindelse med revision af debitorer, så revisorerne ikke skal basere sig på saldomeddelelser, men i stedet gå til f.eks. udviklingsafdelin-

gen eller salgsafdelingen og vise dem fakturaen med en forespørgsel på, om der er tale om produkter, de genkender.

På baggrund af IT Factory-sagen og svindlen her med leasingkontrakterne nævner #2, at personen ikke mener, at forfalskede underskrifter skal kunne efterspores af revisor, men derimod kunne revisor tale med de personer, der har underskrevet kontrakterne, for herigennem at få et indtryk af, om de har været med i processen. Det vil dreje sig om stikprøvevis, at revisor spurgte ind til, under hvilke vilkår kontrakterne er underskrevet, hvordan de blev indgået, mv. #2 mener, at det er vigtigt at have den menneskelige dimension med, hvis ønsket er at dæmme op for, at det kan være svindel og bedrag, hvilket personen uddyber med følgende;

”Jeg mener i hvert fald, at det grundlæggende er tegn på en større sandsynlighed for mismanagement, hvis man sidder med en leder, der ikke kan svare på helt grundlæggende spørgsmål. Helt grundlæggende handler ledelse jo også om, at man er begejstret for det, man laver, man er begejstret for sin virksomhed og man er hele tiden på vej ud for at sælge.”

Den menneskelige dimension efterspørges også af #5, da personen mener, at revisorerne er for optaget af deres systemer og tabeller og derfor glemmer at gå ud og spørge folk om ting.

#2 ser en ulempe i relation til en mere kvalitativ revision, hvilket er øgede omkostninger, men tilføjer, at man måske så skulle gå ind og se på nødvendigheden af det, man udfører i dag. Personens tanker omkring ulempen i form af øgede omkostninger, tror jeg, forfatter af opgaven, ikke vil være tilfældet. Den revisionspraksis, der haves kendskab til, omfattede udførsel af interviews i forbindelse med planlægningen og den løbende revision, kontrol revision, samt den afsluttende revision, f.eks. interview af ledelsen i relation til efterfølgende begivenheder. Der vil derfor bare blive tale om en udvidelse af brugen af interviews, blandt andet at det også bliver brugt i forbindelse med statusrevision. En udvidet brug af interviews i såvel den løbende revision som indførsel i statusrevisionen vil i visse tilfælde eventuelt kunne gøre tidligere udførte revisionshandlinger unødvendige, og hermed er der stor sandsynlighed for, at den ændrede angrebsvinkel i revisionen omkostningsmæssigt ikke vil ændre noget. Ligeledes vurderes det, at de ekstra omkostninger, som en indførelse af interviews på visse områder som ekstra revisionshandling vil betyde, ikke er af en størrelse, der vil overgå fordelene. Situationen er selvfølgelig noget anderledes, hvis revisorerne ikke vil fjerne nogle af de nuværende revisionshandlinger, da indførsel af interview så vil blive omkostningsmæssigt større. Om fordelene herved så vil kunne opveje omkostningerne, er der nok forskellige holdninger til, da nogle vil mene, at der så er tale om dobbeltarbejde og omkostningerne derfor er unød-

vendige, mens andre vil mene, at det vil give revisorer en masse viden om forskellige forhold i virksomheden, som kan bruges i alle faserne af revisionen.

En ulempe ud over omkostninger er, som #2 kommenterede, at det ikke nødvendigvis er de revisorer, der reviderer tal, der er egnet til at opfylde interviewerrollen. Dette vil altså højst sandsynlig kræve ændringer til den eksterne revisionsuddannelse eller til revisionsfirmaernes interne uddannelsesforløb, så interviewteknik bliver en del heraf.

Selv om #2's ønske om større anvendelse af interview i revisionen med stor sandsynlighed vil kræve en ændring af et af uddannelsesforløbene, vurderes det ikke at være et urealistisk og ufordelagtigt ønske. En inddragelse af interviewteknik, mv., i enten den eksterne eller interne uddannelse, er dog alfa og omega for at der er fordele ved at anvende det. Ligeledes er det vigtigt nøje at undersøge konsekvensen af at udskifte tidligere udførte revisionshandlinger med interviews. En forkert anvendelse og fejlagtige udskiftninger vil nemlig kunne få katastrofale følger. Skulle tilfældet være, at interviews ikke erstatter tidligere revisionshandlinger, men derimod bliver en ekstra revisionshandling, mener jeg fortsat, at det vil være fordelagtigt at indføre. Revisorerne vil nemlig komme i besiddelse af en masse brugbar viden, som kan anvendes i hele revisionen.

6.2.3 Internt samarbejde, forensic

To af interviewpersonerne, #1 og #3, foreslår samarbejde internt i revisionsfirmaerne som en mulig styrkelse af revisionen. Hos begge er det i relation til kollegial orientering, #1 nævner specifikt forensic, som personen vurderer til at have en bedre mavefornemmelse angående, hvor revisorer kunne slå ned på stikprøver, sådan at forensic eventuelt kom ind over udarbejdelsen af politikker angående revisionens udførelse.

Et sådant øget samarbejde mellem f.eks. forensic og de almindelige revisorer vurderes ikke omkostningsmæssigt at få nogen betydning. Fordelen vil være et større fokus på risikoområderne, der opleves i forbindelse med besvigelser, men det vil ikke være i overensstemmelse med formålet med revisionen, som jo ikke er at revidere efter besvigelser, kun i tilfælde af indikation herpå. En anden ulempe er, som flere af interviewpersonerne også har givet udtryk for, at en lov for at undgå en svindelsag ikke nødvendigvis stopper en efterfølgende svindelsag, da der her er tale om en anden svindler og hermed også et andet svindelnummer. Dette samme vil være tilfældet i forbindelse med politikker.

Det er svært at sige, om en større inddragelse af forensic vil være fordelagtig, da der er mange ting, der skal tages højde for, blandt andet at formålet med revisionen ikke pludselig bliver at revidere efter besvigelser, og at fokus kun bliver på de angivet risikoområder, hvorved nye former for svin-

del bliver overset. Disse forhold taget i betragtning vurderes en øget inddragelse af forensic at være for risikabel, da omkostningerne ved de nævnte ulemper meget hurtigt kan overstige fordelene.

6.2.3.1 Faresignaler i tallene

Selv om #1 mener, at det er for let købt, at udviklingen i omsætningen skulle kunne afsløre svindel, jf. afsnit 5.1.3 Analytiske handlinger, så finder personen, at der nok i et eller andet omfang findes nogle faresignaler i selve tallene. Dette er baggrunden for personens ønske om, at revisionsfirmaerne kunne anvende et af de mange databehandlingssystemer for herved at få virksomheder ud til ekstra stikprøver, hvis f.eks. 80-90 % af omsætningen udgøres af leasing, og leasing vurderes at være et fareområde. Anvendelsen muliggøres af det store antal kunder, revisionsfirmaerne har, da en sammenligning hermed er mulig mellem lignende virksomheder, lige som den muliggøres af diverse statistiske databaser.

Manglende kendskab til omkostningerne ved anskaffelse og drift af et databehandlingssystem samt adgang til at trække fra databaser gør det ikke muligt for mig at diskutere ulemperne ved dette ønske og hermed vurdere det i forhold til cost-benefit relationen. Det er dog klart, at fordelene ved det er, at der i systemet kan indarbejdes de af f.eks. forensic mest kendte fareområder, og herved sikres det, at alle områderne tages i betragtning i alle analyserne af virksomhederne, hvilket er sværere at sikre ved manuel udførelse.

6.3 Modstand mod stramning af regulering

Hos mange af interviewpersonerne mødes en modstand mod at forsøge at regulere sig ud af svindelsager, ja nogle af dem har direkte udtrykt, at de faktisk er glade for, at IT Factory-sagen ikke har været efterfulgt af en masse stramninger til lovgivning og regulering. Herved vil der nemlig ikke have været taget hensyn til de virksomheder, der opfører sig fornuftigt, og som #4 udtrykker det, ville det have gjort deres liv mere besværligt samtidig med, at de skulle bære omkostningen. Ud fra et cost-benefit synspunkt er personen heller ikke sikker på, at det vil kunne betale sig med større krav.

#2 tror derimod, at lige meget, hvordan man gør det, så vil det betyde øgede krav og hermed øgede omkostninger til virksomheder af en vis størrelse. Dette finder personen er berettiget, der hvor man kan sige, at det har en reel betydning.

#6 finder, at det er svært at komme med noget, der kan løse det hele, for laver man noget, der forhindrer endnu en IT Factory-sag, er det næste gang en anden svindler og derfor en helt anden form for svindel. #5 ser problematikken i, at hvis der skal laves en lovgivning, der samler IT Factory-

sagen op, vil det kræve, at den tager udgangspunkt i, at folk er svindlere. Derimod efterspørger personen en lovgivning, der tvinger revisorerne til ikke at tænke i beskyttelsesbaner af sig selv, men i stedet i beskyttelsesbaner af samfundet.

#4 opfordrer revisionsbranchen til af sig selv at se på, om der er noget, de kan gøre, som eventuelt kun kræver en relativ beskeden indsats, men som er effektivt og ikke medfører betydelige omkostninger for virksomhederne. Det kunne være indførelse af faste procedurer, så det ligger fast, at ved lignende tilfælde fremadrettet udløses følgende handlinger. Personen begrundede opfordringen med, at;

”Forhåbentlig er det sådan i alle brancher og i alle situationer, at hvis vi opdager et eller andet, at hvis vi havde gjort det lidt anderledes der, så havde vi fået et andet resultat, at så lærer vi lidt hver gang af en fejltagelse eller en god idé. Så ændrer vi forhåbentlig så vores procedurer eller vores måde at agere på i overensstemmelse med den erfaring, vi har fået. Det vil jeg da også håbe, at branchen (revisionsbranchen, forfatter) gør her.”

6.4 Delkonklusion

Den i kapitel 5 konstaterede forventningskløft i relation til henholdsvis revision efter besvigelser, revision af debitorer og medieovervågning har forskellige udfald, når det kommer til, om den kan lukkes eller ej. Forventningskløften i relation til revision efter besvigelser synes ikke at kunne lukkes, da det vil være en umulig arbejdsindsats, der ville skulle pålægges revisor, i særdeleshed når der ses på de omkostninger, det vil medføre. Derimod vurderes kløften i relation til revision af debitorer til dels at kunne lukkes, da forventningen om tjek af debitorernes baggrund ud fra et cost-benefit synspunkt kan betale sig at indføre, men det kan personligt besøg hos debitorerne ikke. En indførelse af tjek af debitorers baggrund kræver dog forinden en fastlæggelse af kontrollens omfang og alternativer ved manglende mulighed for udførelse. En indførelse af medieovervågning i revisionspraksis synes ikke at være fordelagtig, da de eventuelle uheldige konsekvenser, det kan få, synes at være betydelig større end fordelene, det vil give.

2 af de 3 af interviewpersonerne fremsatte ønsker vurderes mulige at indføre. I det ene tilfælde er der tale om revisorberetningen, som omkostningsmæssigt ikke forventes at være tung at indføre, og hvor fordelene, f.eks. forventningsafstemning, helt klart vil være større. En indførelse kan dog blive hindret af eventuel modstand i revisionsbranchen mod åbenhed og hermed fjernelse af mystikken, der hviler herom. Det andet tilfælde er kvalitative revisionshandling, som i et vist omfang var og er en del af revisionen. Omkostningerne, det medfører, vil enten kunne udlignes ved en fjernelse af

tidligere udførte revisionshandlinger, men selv om der skulle blive tale om ekstra revisionshandlinger, så finder jeg, forfatter af opgaven, at fordelene vil opveje omkostningerne.

Det sidste ønske omkring internt samarbejde med specifikt nævnt forensic synes ikke at være fordelagtigt at indføre, da det vil medføre et forkert fokus i revisionen, som vil være i direkte modstrid med formålet.

Men hvorfor er det, at forventningskløften overhovedet behøves reduceret? Som angivet under afsnit 4.1 Forventningskløften, så skyldes det tillid, og udtrykt med Flint's ord (1988, s. 98) så er årsagen følgende;

"The privilege and protection which auditors enjoy will only continue to be granted by society where it is apparent that in return society enjoys the benefit provided by auditing which is socially relevant, rigorous and authoritative."

7 Konklusion og perspektivering

Kapitlet består af 2 dele, hvor den første har til formål at samle opgaven op i en samlet konklusion, sådan at alle delkonklusioner gengives for at besvare problemstillingen opstillet i indledningen under et. Som nævnt i indledningen til kapitel 6 Reduktion af forventningskløften, skal læseren også ved læsningen af konklusionen have i mente, at der i nærværende opgave arbejdes med den regulering og revisionspraksis, der var gældende på tidspunktet for IT Factory-sagen, hvorfor en konklusion med udgangspunkt i den nugældende regulering eventuelt vil falde anderledes ud.

Konklusionen efterfølges af et problemkatalog, hvor en opstilling af spørgsmål, som nærværende opgave har givet anledning til, og som kunne være interessante at undersøge, vil finde sted.

En perspektivering vil blive foretaget i den anden del af kapitlet, hvilken har til formål at behandle den seneste udvikling på områder med relevans for problemstillingen, samt give min, forfatterens, egen forventning til den fremtidige udvikling af problemstillingen.

7.1 Konklusion

Det tyder på, at der ikke er den store forventningskløft mellem journalisters og forfatters forventninger og det, den dagældende regulering af revisorer foreskrev såvel som den udførte revisionspraksis, som jeg, forfatter af opgaven, har haft kendskab til.

Kun på 3 områder blev forventningskløften konstateret, besvigelser, revision af debitorer og medieovervågning, hvor der på området besvigelser kun var tale om halvdelen af interviewpersonerne, mens det var 4 ud af 6 interviewpersoner i relation til revision af debitorer, og kun 2 interviewpersoner med forventninger om medieovervågning.

På området besvigelser ligger forventningskløften i en forventning til, at revisor som udgangspunkt reviderer efter besvigelser. At denne forventningskløft påvirker revisors fremtidige arbejde vurderes ikke at være sandsynlig, da det vil pålægge revisorer en enorm arbejdsbyrde, som omkostningsmæssigt og omfangsmæssigt vil blive betydelig tungere end fordelene.

I relation til revision af debitorer ligger forventningskløften i en forventning til, at revisor, såfremt der findes indikationer på, at noget er galt, personligt møder op på debitors adresse eller foretager et tjek af debitors baggrund. Den første handling medfører hurtigt mange omkostninger, hvilke ikke bliver opvejet af fordelene, og som gør den ufordelagtig at indføre. Den anden handling vurderes derimod cost-benefitmæssigt at kunne betale sig at indføre, men inden da er det nødvendigt at

få fastlagt omfanget af kontrollen og alternativer vedmanglende mulighed for udførelse af tjekket. Den ene af disse forventninger vurderes altså godt at kunne påvirke revisors fremtidige arbejde.

En indførelse af medieovervågning i revisionspraksis ses ikke som værende fordelagtigt, da de konsekvenser, det vurderes at kunne få, langt fra opvejes af fordelene, hvorfor forventningskløften på dette område ikke synes at påvirke revisors fremtidige arbejde.

Udover den påvirkning, forventningskløften kan få på revisors fremtidige arbejde, så blev der også fremsat en række ønsker fra interviewpersonernes side, som er blevet diskuteret med formålet at vurdere en fremtidig påvirkning af revisors arbejde. To af ønskerne synes at være mulige at indføre uden de store omkostninger og med fordele, der klart opvejer omkostningerne. Der er tale om ønsket om en revisorberetning samt ønsket om større anvendelse af interviews som revisionshandling, som begge kan komme til at påvirke revisors fremtidige arbejde. Effekten af en indførelse af en revisorberetning afhænger dog i betydelig grad af revisorerne holdning til øget åbenhed omkring revisionshvervet.

Det kan altså konkluderes, at meget af det, der i forbindelse med IT Factory-sagen blev skrevet om i pressen, ikke var urealistiske forventninger til revisorerne, men derimod om revisorerne nu også havde gjort det, der var dem pålagt. I 2 tilfælde har der dog været tale om en forventningskløft, men det er kun den ene sammen med 2 af de fremsatte ønsker, der vurderes at kunne få en påvirkning på revisors fremtidige arbejde.

7.1.1 Problemkatalog

På baggrund af gennemgangen i nærværende opgave er der udarbejdet et problemkatalog, hvori en række spørgsmål, der kunne være interessante at undersøge nærmere, opstilles;

- Findes der en anden forventningskløft mellem en anden brugergrupper af revisionsydelser og den dagældende regulering af revisorer samt revisionspraksis? Eller er der tale om en forventningskløft på samme områder, men på forskellige punkter?
- Hvordan er revisionsbranchens syn på de i nærværende opgave foreslåede ændringer for at reducere forventningskløften? Finder de dem værende mulige at gennemføre, og tror de, den ønskede effekt vil kunne opnås?
- Hvilken betydning har forventningskløften for revisionshvervet? Kan forventningskløften helt fjernes, og hvad vil det få af konsekvenser? Er revisionsbranchen overhovedet interesseret i at få forventningskløften fjernet?

- Hvordan ser andre brugergrupper af revisionsydelser på ønsket om en revisorberetning? Hvilken udformning skal en sådan beretning have, og hvilke oplysninger skal den indeholde?
- Er journalisternes og forfatternes spørgsmål, om revisor har overholdt reguleringen, berettiget? Altså har revisorerne i IT Factory overholdt den dagældende regulering eller ej? (Kræver, at man har kendskab til den revision, der er udført).

7.2 Perspektivering

The International Auditing and Assurance Standards Board, IAASB, begyndte i 2004 (International Federation of Accountants, i.d.) clarity projektet, hvis formål var at opdatere de dagældende internationale revisionsstandarder – International Standards on Auditing, ISA – til nye clarity standarder. Processen var at gennemgå alle revisionsstandarderne og foretage en omskrivning heraf, så de blev lettere at læse og forstå, uden at indholdet blev svækket. Dette her medført følgende ændringer (International Federation of Accountants, i.d.);

- Opstillet mål i hver standard.
- Tydeliggjort de i standarderne opstillede forpligtelser over for den professionelle revisor og sproget brugt til at kommunikere disse forpligtelser.
- Elimineret eventuelle tvivl om, hvilke krav, der stilles til den professionelle revisor, ved at gå væk fra anvendelsen af datid i sproget til fordel for nutid.
- Forbedret læsbarhed og forståelse af standarderne ved hjælp af strukturelle og redaktionelle forbedringer.

For størstedelen af standarderne er der blot tale om en omskrivning, men for enkelte er der ligeledes foretaget en ajourføring, såvel som at der er kommet 2 nye standarder til.

Foreningen af statsautoriserede revisorer, FSR, har oversat clarity standarderne til dansk. De første kom til høring i juli 2009 (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, i.d.) og de sidste fulgte i starten af 2010 (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, i.d.). Den 30. april 2011 (Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 2011a) blev de danske oversættelser gjort gældende for revisioner af regnskaber, der omfatter perioder begyndende 15. december 2010 eller senere.

De væsentlige ændringer og de heraf afledte væsentlige fordele, der er foretaget i de ajourførte standarder, fremgår af bilag 8 - Væsentlige ændringer til ISA. Sammenholdes disse med de i kapitel 6 Reduktion af forventningskløft fremsatte forslag og ønsker, synes der ikke at være tale om, at disse forslag og ønsker er indført i standarderne.

Der synes altså ikke at være sket ændringer i revisionspraksis i den periode, der er gået fra IT Factory-sagen og frem til i dag, som har ændret på den forventningskløft, der i nærværende opgave er blevet konstateret i relation til IT Factory, eller som har opfyldt nogle af de ønsker, der blev fremsat af interviewpersonerne.

Det er selvfølgelig svært for mig, forfatter af opgaven, at sige, hvad der præcis kommer til at ske, og om der sker noget overhovedet, men min egen holdning er, at et eller andet bliver nødt til at ske.

Som angivet sidst i afsnit 5.2 Samlet delkonklusion har en række erhvervsskandaler, hvor revisors rolle har været betvivlet i større eller mindre omfang, givet revisorernes ry nogle ordentlige ridser i lakken. Sammenholdes dette med den i nærværende opgave konstaterede forventningskløft og de fremsatte ønsker, synes større åbenhed omkring revisionshvervet at være den bedste løsning. Da det samtidig er et område, som 2 personer fra FSR satte fokus på i en debat i 2009 (Gimsing, et al., 2009), virker det som værende et tegn på, at revisionsbranchen selv er klar over problemet. Desværre synes årene frem til i dag dog ikke at have medført dissiderede handlinger fra revisionsbranchens side af for at øge åbenheden.

Min forventning til fremtiden er altså, at revisionsbranchen meget snart må forstå nødvendigheden af større åbenhed fra deres side. De bliver nødt til at oplyse brugerne af revisionsydelserne om revision, og hvad der ligger herunder for herved at skabe en forventningsafstemning, som kan reducere og måske helt fjerne forventningskløften. Sker dette ikke, vil det måske kun være et spørgsmål om tid, før tilliden til revisorerne er faldet så meget, at revision som en samfuntsfunktion ikke længere synes at være til stede.

8 Litteraturliste

Andersen, Ib (2005/1999): Den skinbarlige virkelighed - vidensproduktion inden for samfundsvidenskaberne [Bog] // Forlaget Samfundslitteratur, 3. udgave, 2. oplag.

Andersen, Karsten (2011): Internationale revisionsstandarder, herunder sidste nye udvikling [Plancher fra undervisning], 27. april 2011. *Fremgår af bilag 8.*

Andersen, Stig og Ove, Erik (2009): Stein Bagger & Inderkredsen [Bog] // People'sPress.

Anglia Ruskin University (2008): University Library - Guide to the Harvard Style and Referencing [Online] // Københavns Universitet Panum Studieceter, Vejledninger -> Systemer og stilarter, juli 2008. . Læst den 17. august 2011.
http://panbib.ku.dk/billeder/Harvard_referencing.pdf/.

Bendtsen, Simon (2009): Indægt slagsmål mellem IT Factory-kurator og KPMG [Online] // Business fra Berlingske, 17. april 2009. Læst den 7. september 2011.
<http://www.business.dk/tech-mobil/indaedt-slagsmaal-mellem-it-factory-kurator-og-kpmg>.

Elkær, Mads (2009): KPMG stævnes for en milliard kroner i Bagger-sag [Online] // Computerworld, 1. oktober 2009. Læst den 6. september 2011.
<http://www.computerworld.dk/art/53291?cid=4&q=IT+Factory-kurator+kr%E6ver+987+millioner+af+KPMG&sm=search&a=cid&i=4&o=3&pos=4>.

Erhardttsen, Birgitte og Kronenberg, Kasper (2008): IT Factorys revisor har forladt KPMG [Online] // Business.dk, 4. december 2008. Læst den 26. september 2011.
<http://www.business.dk/tech-mobil/it-factorys-revisor-har-forladt-kpmg>.

Flint, David (1988): Kap. 1-5 [Bogsektion] // Philosophy & Principles of Auditing: An Introduction.. Macmillan Education.

Foredragsportalen.dk (2003-2011): Foredragsholdere > Sanne Udsen [Online] // Foredragsportalen. Læst den 31. august 2011.
<http://www.foredragsportalen.dk/sw589.asp>.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (i.d.): Forside > Søg > søgeord: Clarity Standarder [Online] // FSR - Foreningen af Statsautoriserede Revisorer. Læst den 28. april 2011.
<http://www.fsr.dk/Search.aspx?query=clarity%20standarder>.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2005): RS 315 Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation, marts 2005.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2006a): RS 240 Revisors ansvar for at overveje besvigelser ved revision af regnskaber, januar 2006.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2006b): RS 505 Eksterne berkræftelser, oktober 2006.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2006c): RS 700 Den uafhængige revisors påtegning på et fuldstændigt regnskab med generelt formål, oktober 2006.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2006d): RS 620 Anvendelse af en eksperts arbejde, november 2006.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2007a): RS 520 Analytiske handlinger, juli 2007.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2007b): RS 1 Kvalitetsstyring i firmaer som udfører revision og review af historiske finansielle oplysninger, andre erklæringsopgaver med sikkerhed samt beslægtede opgaver, september 2007.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2007c): RS 200 Målet med og generelle principper for revision af regnskaber, september 2007.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2007d): Retningslinjer for revisors etiske adfærd (Ethiske regler for revisorer)²⁸, december 2007.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011a): FSR udsender 37 nye standarder om revision [Online] // FSR - Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 30. april 2011. Læst den 11. maj 2011. http://www.fsr.dk/Faglige_Informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Internationale%20Standarder%20om%20Kvalitetsstyring%20og%20Revision%20samt%20yderligere%20krav%20i%20følge%20danske/Foelgebrev_April%202011.aspx.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (2011b): Om FSR [Online] // FSR - Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, 1. september 2011. Læst den 3. september 2011. http://www.fsr.dk/Om%20FSR.aspx?sc_lang=da.

Gedbjerg, Lea og Hansen, Frederik (2006): Offentlighedens opfattelse af revisors etiske adfærd [Kandidatafhandling fra institut Regnskab og Revision] // Copenhagen Business School.

Gimsing, Kurt og Jepsen, Charlotte (2009): Debat: Vi skal have lukket forventningskløften [Online] // FSR - Danske Revisorer, 9. juni 2009. Læst den 6. september 2011.

²⁸Var en oversættelse af IFAC Code of Ethics for Professional Accountants, juni 2005, med de tilføjelser, der følger af skærpede/mere restriktive regler i dansk revisorlovgivning. *Retningslinjerne var i 2008 under opdatering, da ændringer i revisorloven fra juni 2008 gjorde dette nødvendigt. De opdaterede regler blev først udsendt i 2009, hvorfor der i relation til nærværende opgave er gjort brug af de uopdaterede regler, da disse var gældende på det relevante tidspunkt.*

http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder%20og%20pressemeddelelser/Arkiv/2009/Debat_%20Vi%20skal%20have%20lukket%20forventningskloeften.aspx.

Gyldendal (2009-2011): Forside -> Søg -> Søgeord [Online] // Den Store Danske,

Gyldendal. Søgning foretaget den 3. september 2011.

<http://www.denstoredanske.dk>.

Hansen, Kristian (2009a): Fupfabrikken - i hælene på Stein Bagger og bedragere på første klasse [Bog] // Forlaget Myll.

Hansen, Kristian (2009b): Dom: Stein Bagger idømt syv års fængsel [Online] // Computerworld, 12. juni 2009. Læst den 6. september 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/51884/dom-stein-bagger-idoemt-syv-aars-faengsel?page=1>.

Hansen, Kristian (2010a): Hvem hænger på IT Factory-regningen? [Online] // Computerworld, 15. juni 2010. Læst den 7. august 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/56265?cid=4&q=Hvem+h%E6nger+op+IT+Factory-regningen&sm=search&a=cid&i=4&o=0&pos=1>.

Hansen, Kristian (2010b): IT Factory-kurator kræver 987 millioner af KPMG [Online] // Computerworld, 2. november 2010. Læst den 6. september 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/111861?cid=4&q=IT+Factory-kurator+kr%E6ver+987+millioner+af+KPMG&sm=search&a=cid&i=4&o=2&pos=3>.

Hansen, Kristian (2010c): Sådan ser Stein Baggers fup-skabelon ud [Online] // Computerworld, 4. november 2010. Læst den 7. august 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/111978>.

Hansen, Kristian (2010d): Mikael Ljungman skal syv år i fængsel [Online] // Computerworld, 17. november 2010. Læst den 6. september 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/112113?cid=4&q=ljungman&sm=search&a=cid&i=4&o=3&pos=4>.

Hansen, Kristian (2010e): Voldsoffer skal vidne i ny IT Factory-retssag [Online] // Computerworld, 24. november 2010. Læst den 6. september 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/112212?page=1>.

Hansen, Kristian (2010f): Kurator: Derfor fejlede IT Factory-bestyrelsen [Online] // Computerworld, 1. december 2010. Læst den 6. september 2011.

<http://www.computerworld.dk/art/112493?cid=4&q=Sag+mod+IT+Factorys+bestyrelse&sm=search&a=cid&i=4&o=6&pos=7>.

Hansen, Kristian (2010g): KPMG kræver pure frifindelse i IT Factory-opgør [Online] // Computerworld, 28. december 2010. Læst den 7. august 2011.
<http://www.computerworld.dk/art/112825>.

Harboe, Thomas (2010): Metode og Projektskrivning - en introduktion [Bog] // Samfundslitteratur.

International Federation of Accountants, IFAC (i.d.a): About IFAC [Online] // IFAC. - International Federation of Accountants. Læst den 3. september 2011.
<http://ifac.org/About/>.

International Federation of Accountants, IFAC (i.d.b): Home > Auditing & Assurance > Clarity Center [Online] // IFAC - Leading the sustainable development og the global accountancy profession. Læst den 26. september 2011.
<http://www.ifac.org/auditing-assurance/clarity-center>.

IT Factory (2007): IT Factory A/S, Årsrapport 2007 [Rapport].

IT Factory: IT Factory A/S, Årsrapport 2006 [Rapport].

Jensen, Stine Bang (2008): Revisionspligtens Fremtid - et interessant perspektiv [Kandidatafhandling fra institut Regnskab & Revision] // Copenhagen Business School.

Justesen, Lise og Mik-Meyer, Nanna (2010): Kvalitative metoder - i organisations- og ledelsesstudier [Bog] // Hans Reitzels Forlag.

mort (2008): Overblik: IT Factorys kreditorer [Online] // TV2 Finans, 4. december 2008. Læst den 6. september 2011.
<http://finans.tv2.dk/nyheder/article.php/id-18805574:overblik-it-factorys-kreditorer.html>.

Porter, Brenda (1993): An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap [Artikel] // Accounting and Business Research, No. 93, Vol. 24, s. 49-68.

Redaktionen (2011): KPMG stævner Baggers leasingselskaber [Online] // Børsen, 1. januar 2011. Læst den 13. april 2011.
http://borsen.dk/nyheder/it/artikel/1/198728/kpmg_staevner_baggers_leasingselskaber.

Ritzau (2009): Kreditorer flokkes om IT Factory-konkursbo [Online] // Ekstra Bladet, 10. september 2009. Læst den 6. september 2011.
<http://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/article1220227.ece>.

Toft, Dorte og Tüchsen, Henrik (2009): Bedrag - Om IT Factory, grådighed og magtsyge [Bog] // Gyldendal Business.

Udsen, Sanne (2009): Stein og drømmefabrikken [Bog] // Børsens Forlag.

Warming-Rasmussen, Bent (1990): Tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor [Ph.d.-afhandling].

Wells, Joseph T. (2008): Principles of Fraud Examination [Bog] // John Wiley & Sons, Inc., 2. udgave.

Økonomi- og Erhvervsministeriet: Årsregnskabsloven LBK nr 647 af 15/06/2006.

9 Bilag

9.1 Bilag 1 - Interviewguide

Indledende spørgsmål;

Spørgsmål:	Hvorfor fandt du det interessant at skrive en bog om IT Factory?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Har du en revisionsmæssig/regnskabsmæssig uddannelse?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Har du venner eller familie, der er uddannet revisor og arbejder her som?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Hvad kender du til reguleringen af revisorer?
Evt. noter:	

Hovedspørgsmål;

Spørgsmål:	Har du en forventning om, at revisor reviderer efter besvigelser? - Hvorfor/hvorfor ikke? (Generelt, ikke kun i relation til IT Factory)
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Hvilken rolle havde du forventet revisor havde i forbindelse med opdagelsen af de besvigelser, der foregik hos IT Factory?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til de forfalskede underskrifter og tillægsaftaler på/til leasingkontrakterne?
Evt. noter:	

Spørgsmål:	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål.</i> Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til de ukendte men meget store kunder hos IT Factory, som efterfølgende har vist sig at have sammenfaldende ejerkredse?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål.</i> Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til den utrolig store vækst virksomheden oplevede sammenlignet med andre virksomheder i branchen?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål.</i> Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?
Evt. noter:	
Spørgsmål:	Har du nogle ønsker til ændringer af revisionspraksis, eller arbejde du ønsker revisionen skal omfatte, da det efter din mening vil give stor værdi for dig og øvrige regnskabsbrugere?
Evt. noter:	

9.2 Bilag 2 – Interview af interviewperson #1

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med et indledende spørgsmål uden relevans for opgaven)*

...Vi har et regnskab, som er flot, ja det er flot, og det kan godt ske, hvis man er meget, meget skarp på præcis hvilke produkter leverede, eller påstod IT Factory, at de leverede, og så sammenlignede det med virksomheder, der leverede samme produkter. Men der synes jeg stadig, at det der hænger lidt i luften, det er, præcis hvad var det så, man skulle have sammenlignet IT Factory med. Jeg synes stadigvæk den gang, at det var meget løst og upræcist, hvad det var de producerede. Jeg synes i hvert fald den er lidt for let købt, at alene vækst i omsætningen i sig selv skulle have afsløret en svindelvirksomhed. Skulle man så også sige Google der blev født i 90'erne, hvad har deres vækstprocent været igennem årene. Der er delte meninger om det. Jeg synes ikke personligt, at man kan sige, at det burde man.

Interviewer: *Hvordan i forbindelse med revisorerne, og det at man kunne sige, at regnskabs-tallene så enormt gode ud. Var det din forventning, at revisorerne havde stillet spørgsmålstejn til det i IT Factory-sagen og undersøgt det dybere?*

Interviewperson: Nej bestemt ikke, ikke alene ud fra vækst i omsætningen eller meget positive regnskabsresultater. Det var nu slet, slet ikke min forventning... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Men det er jo klart, at det hele er jo brikker ovenpå hinanden. Det kan godt være, at vi ser nogle advarselsflag, det kan godt være Danske Bank ser nogle advarselsflag, det kan endda være, at revisorerne ser nogle advarselsflag, det kan også godt være, at IBM har set nogle advarselsflag, men folk de kigger sig jo rundt i landskabet, jamen fint der er en blank påtegning fra revisorerne, de har siddet med regnskaberne, IBM's danske direktør, en samarbejdspartner, siger god for dem, så må man jo mene, er der er noget om den teknologi de snakker om. Danske Bank kan se, at danske medier kårer IT Factory, og de havde flere kåringer forinden... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Så det er den der onde cirkel, der måske er en lille smule selvforstærkende, at alle måske har haft en flig af noget, men der er ikke rigtig nogen der har sat foden helt ned og sagt, at der var et eller andet. Omvendt kan man så sige, jeg ved ikke, om jeg havde forventet, men de stikprøver, som man mig bekendt også har foretaget og bør foretage i forskellige sammenhænge, er faldet

meget uheldigt ud alt den stund, at 99 % af omsætningen var fiktiv, så man åbenbart er stødt ned i den ene procent, der var reel. Rent statistisk var der meget heldigt for Stein Bagger og meget uheldig for revisorerne. Der ligger i hvert fald det i det, at som journalist, nu skriver vi selvfølgelig regnskabshistorier, hvor vi selvfølgelig ligger mærke til dette, men personligt tager jeg det ikke for givet, at fordi en revisor har været inde over, så er det bare i orden. Men jeg tror mange andre, men vi undersøger selvfølgelig og stiller os en lille smule kritiske også i kølvandet på, at får man et honorar på en 250.000-300.000 kr. for at revidere et regnskab, hvis der er mening med galskaben, så må det jo være andet end at sidde med en kugleramme og se om den administrerende direktør kan ligge 3-5 tal sammen. Så må man forestille sig, at der bliver foretaget andet end gennemregning af det, en direktion, en regnskabschef eller en anden i forvejen har regnet ud. Så kan man i hvert fald måske stille et sådan honorar op over for, hvor mange stikprøver der er taget, hvor man har ramt den ene procent af omsætningen, som er reel, hvis man skal være lidt firkantet. Jeg ved godt, at stikprøverne ikke går direkte på omsætningen, men som et slags sammenligningsgrundlag. Noget jeg synes er meget mere alvorligt, det er, at jeg også sidenhen er blevet bekendt med, at der faktisk er mange små og mellemstore virksomheder, som jeg har drøftede nogle ting med efterfølgende omkring revisorer, og der er jo faktisk mange af dem, som eksempelvis en produktionsvirksomhed, der får en ret stor ordre for dem på et givent tidspunkt, bruger jo faktisk aktivt regnskaber til at gå ind og så se, hvor kreditværdi er den pågældende virksomhed. Der har jeg i hvert fald snakket med helt små virksomheder om, som mildt sagt har været forbløffet over den forventningsbrist, der er mellem dem, og det der måske/måske ikke er revisorloven, og det den siger, og politikerne måske tænker om det. For de (de små og mellemstore virksomheder, forfatter) tager det i hvert fald langt hen af vejen for pålydende, at hvis man kan se et regnskab har revisors godkendelse, som f.eks. IT Factorys, så er der ingen af dem der vil blinke 2 gange i forhold til at levere en ordre til dem, begynde et stort produktionsapparat, hvornår skal betalingen falde osv. Så jeg tror i hvert fald, der er nogen, der tager de her regnskaber meget alvorligt, og de ser det som, at okay det er et seriøst stort revisionsfirma, som underskriver.

Interviewer: Hvor meget kender du til reguleringerne af revisorer?

Interviewperson: Ikke så forfærdelig meget. Det der er interessant i relation til den pågældende sag, det er, at jeg mener faktisk, at der er en politiker, der har været ude og sige, at skulle KPMG slippe helt uden skrammer i det juridiske system i relation til den erstatningssag, der kører, så skal der ses på revisionslovgivningen. Men jeg er med på, at det ikke er fordi, at revisoren siger, at alle tallene osv. er korrekte i et regnskab. Men mig bekendt er der også en lille smule regler omkring noget stikprøver osv. i det omfang, det er underlagt krav.

Interviewer: *Hvad er dine forventninger til, at revisor reviderer for besvigelser, er det noget de skal, eller er det noget der følger, hvis de opdager noget i revisionen?*

Interviewperson: Det ved jeg ikke, det ved jeg ikke, hvor meget holdning jeg har til som journalist, erhvervsjournalist, her i sidste ende er det selvfølgelig også utopi, den der med, at vil man svindle, så finder man en måde at svindle på. Og i sidste ende kan man ikke gå ud og banke på en dør i Kina eller Hong Kong for at se, om der virkelig er en virksomhed i den anden ende af hver eneste faktura. Hvad skal sikkerhedsmargen så være, skal den være at 25 % af omsætningen er reel, skal man tjek 50 % af omsætningen? Og hvad med store virksomheder, skal man så tjekke halvdelen af A. P. Møller Mærskes fakturer? For der skal jo heller ikke være forskel på folk, bare fordi de har været i branchen i lang tid. Det kan være man skal være lidt mere firkantet, omkring hvad der ligger i stikprøver, for jeg kunne forestille mig, at jo mere formaliseret og præcist nedskrevet det bliver, hvordan man vil gøre, jo lettere er det vel også i sidste ende for folk at omgås sådanne ting. Min fornemmelse ved IT Factory er i hvert fald, at jeg er ret sikker på, at man viste, hvad man gjorde i forhold til at undgå at blive opdaget i hvert fald på visse områder. Og så er spørgsmålet, at så vil man nok også have sat sig ind i nogle nye regler. Hvis det var, at man f.eks. fast kontrollerede hver 10. faktura og gjorde sådan og sådan, så vil man nok finde en løsning på det ud fra en svindlers eller svindlers synsvinkel. Så er det selvfølgelig også i sidste ende lidt den der med forventningsafstemning. En løsning er den med at sætte beløb over for hinanden. Hvor meget KPMG har fået i honorar for at revidere et givent regnskab, kunne godt stå i feltet lige nedenunder, hvilke anmærkninger man giver. Jeg tror måske lige så meget, det er den, som revisorerne bør gøre lidt op med sig selv, at det er fint, at man tager stikprøver, men nå omsætningen viser sig at være 99 % fiktiv, og man så stadigvæk tager 250.000-300.000 kr. i hono-

rar for at revidere et regnskab. Der kunne også være mere åbenhed omkring, hvor mange timer man har brugt, og hvad man præcist har gjort.

Interviewer: Så du ønsker flere oplysninger i virksomhedernes regnskaber om, hvad revisor har udført, og hvor mange timer der er brugt?

Interviewperson: Ja, hvor mange timer har et givent revisionshus brugt på at godkende det pågældende regnskab, hvor mange timer der er blevet faktureret, og hvad har arbejdet bestået i. Det kunne man godt være lidt mere åben omkring, altså hvilke kontrolmekanismer er udført. For en ting er, at man skriver noget meget formelt juridisk, for at man ikke kan få sagsanlæg mod sig bagefter, så kunne man også vælge åbenhedens vej og så simpelthen skrive, at det er dette, her vi har gjort, og det er dette her, vi har fået betaling for, og så meget har vi fået i betaling. Jeg ved godt, at det vil de nok krumme tæer over i hvert fald i regnskabsafdelingen i revisionshusene, men det var jo en mulig måde at få lidt forventningsafstemning.

Interviewer: Det synes jeg er et rigtig godt synspunkt, da det også er det, man snakker om internt i revisionsbranchen, om der skal mere åbenhed omkring, hvad ligger der i revisionsydelserne, for på den måde at minimere den forventningskløft, der ligger mellem brugerne og revisor.

Interviewperson: Jeg synes ikke den er særlig gangbar den der med, at” stikprøve kan bestå i ...”. Det er ikke spørgsmålet om at få revideret en eller anden standardtekst, der står i alle regnskaber, det er fuldstændig ligegyldigt. Det der står tilbage, det er stadigvæk en post med revisionsbistand længere nede i regnskabet på en kvart mio. kr., og så viser det sig at halvdelen eller måske 99 % af omsætningen er falsk, der synes jeg, at man kunne pålægge yderligere oplysninger. Bureaukratiet i forbindelse med det er ikke specielt stort, man udskriver nogle fakturaer i forhold til en bunden opgave, altså hvor mange timer er der brugt på denne her revidering af dette regnskab. Det timeantal kunne for så vidt godt stå i et regnskab.

Interviewer: Hvordan med besvigelserne, der er begået i IT Factory, nu har jeg indtryk af, at du har en rimelig fornuftig holdning til, at revisor revidere ikke alt, men denne her var jo så voldsom, som du selv siger, så var 99 % af omsætningen ikke til stede, skulle revisorerne have opdaget dem?

Interviewperson: Det er jo svært at sige, jeg ved jo reelt ikke, hvad man har foretaget sig, og hvor langt man er gået på hvilke områder. Det kan også godt være, at de har siddet

med sådan lidt von Hörensagen²⁹, for lige som der også er inden for vores felt, hvornår har man dokumentation til at skrive noget eller tage et forbehold, og hvornår er der ikke juridisk belæg for det. Så det er meget svært for mig, da jeg ikke vil ind og dømme.

Interviewer: Det er jo ikke, om revisor har gjort deres arbejde eller ej, men hvis du skulle sige, hvad dine forventninger til revisor var, og så skulle reguleringen være her-efter, ville du så ønske, at det blev pålagt revisorerne at revidere efter besvigel-se? Så det havde været KPMG's opgave i forbindelse med IT Factory at opdage det, og andre revisorer i andre sager?

Interviewperson: Det synes jeg er lidt svært at svare på, det er jo sådan lidt at skulle revidere efter, for hvor er overlæggeren så? Hvad er det de skulle afdække? Er det eksempelvis at 25 % af omsætningen ikke er fiktiv eller 75 %, at man har betalt en halv mia. for lidt i skat. Jeg synes det er meget svært for mig praktisk at svare på. Men jeg synes da, det kunne have været interessant også at have fået af vide, jeg ved det jo ikke, men hvis nu KPMG har brugt rigtig mange timer på eksempelvis at prøve på at grave et eller andet frem eller lavet en masse stikprøver, fordi man havde hørt et eller andet eller syntes at et eller andet var skævt. Så ville det da have været rart med åbenhed omkring, hvor mange timer har de til dels brugt, og hvad har de brugt det på. For hvis vi eksempelvis havde vist, at man havde tjekket en masse tillægsaftaler til nogle leasingkontrakter, det kunne da have været interes-sant. Jeg siger ikke, at det nødvendigvis havde stoppet det hele, men man kunne måske have spurgt Stein Bagger ind til, hvad tillægskontakter til leasing nu var for noget.

Interviewer: Sådan så I lige som kunne havde fået et indtryk af, hvad der lå bag regnskabet, fordi I måske sad med en anden viden end revisorerne gjorde?

Interviewperson: Ja set fra vores synspunkt, så har vi jo ikke en anelse om, altså vi får et regnskab, som viser fremragende tal, vi får groft sagt bare et blåt stempel fra KPMG, vi aner ikke, hvad de har taget stikprøver på og om overhovedet noget, vi aner ikke, hvor mange timer de har brugt på f.eks. at revidere IT Factorys regnskab. Vi ved grundlæggende ikke andet end ud fra de der meget formelle beskrivelser af, hvad der ligger i jura for en revisor, så ved vi stort set ikke andet.

²⁹ På dansk von hørensagen. Definitionen fra denstoredanske.dk er følgende; om oplysninger kun hvad andre har fortalt.

- Interviewer: I forbindelse med de falske underskrifter i tillægskontrakterne, nævner du, at du gerne ville have haft, at de informerede om, hvad de havde brugt af timer på revisionen. Men skulle revisor have opdaget, at der var tale om forfalskede underskrifter? Og samtidig skulle revisor have undret sig over, som det fremgår af meget materiale i dag, hvor leasingselskaber har udtalt sig, at 3 måneders opsigelse var underligt og normalt ikke noget man så, og hermed have undersøgt nærmere?*
- Interviewperson: Jeg ved ikke, om de skulle havde syntes, at det var underligt. Man kan bare konstatere, at ud af regnskabet kan man ikke læse om alle disse leasingkontrakter. At de så på en eller anden mystisk måde bliver bortført under andre poster, end hvor ordet leasing bliver brugt, det er så, hvad det er. Det er svært for mig at svare på, om de skulle det ene eller det andet, men det er jo soleklart, at har de bare den mindste mistanke om, at en underskrift er forfalsket, så skal de da klart reagere på det.
- Interviewer: Så kun ved mistanken eller helt generelt?*
- Interviewperson: De skulle måske ikke skrive om selve mistanken i regnskabet, men have taget flere stikprøver. Det er, det jeg mener med, at hvor mange timer har de brugt på at revidere regnskabet, og hvilke typer af stikprøver og kontroller har de egentlig foretaget, for der vil sikkert danne sig et eller andet, så man alligevel ville kunne se, at der er blevet brugt rigtig lang tid på at revidere dette regnskab for IT Factory, og man har rent faktisk f.eks. undersøgt noget omkring tegningsberettigede personer og leasingarrangementer. Det vil jo bare være interessante oplysninger, som vi også ville kunne gå videre med. Som sagt så er det ikke noget, der nødvendigvis vil forhindre svindel, men det er bare en brik og nogle oplysninger, som ville være rare at have.
- Interviewer: Hvis KPMG fik tillægskontrakterne, og de havde underskrifter på, og så kontrolleret, at de er skrevet under af Asger Jensby og Stein Bagger, de 2 tegningsberettigede i hvert fald i sammenhæng, var det så fint efter dine forventninger, eller skulle de have set, at Asgers underskrift også svarede til hans?*
- Interviewperson: Det ved jeg ikke. Det er igen den der med, at man ikke kan forvente, at alle underskrifter gennemgås hos et firma. For at komme tilbage til den med åbenheden. Hvis de havde haft nogen mistanke om et eller andet havde hørt noget eller

var blevet advaret, jeg ved ikke en gang, om der er dialog mellem f.eks. et revisorhus som Deloitte og KPMG? Men de har jo skiftet revisor på et tidspunkt med en fuldstændig syg forklaring fra Stein Bagger på, hvorfor det sker, og det er jo aldrig nogensinde kommet frem, hvorfor man reelt lige pludselig skiftede revisor, og det var da Kim Gerner fra Deloitte, som er rimelige rutineret i det der. Det tror jeg igen, er den der, vi er tilbage ved, at jeg ikke kan gå ind og afgøre, om de skulle have gjort det ene eller det andet. Det er klart, at havde de hørt noget, så skulle de selvfølgelig have brugt flere timer på at undersøge det, og det ville jo så komme til at fremgår hvis ikke af årets regnskab, så af næste års regnskab. Det der bare hænger lidt i luften, og måske er det mest groteske ved det, at det honorar, der står som revisorbistand for et pågældende selskab. Det er jo lige før, at man vender det om, hvad har de egentlig fået pengene for at være med til? Altså hvorfor fremgår alle leasingaftalerne ikke? Det ved man selvfølgelig ikke i dette tilfælde, men det er bare den lukkethed, den giver rum for spekulationer omkring alt mulig andet. Hvor er Erik Dybdahl i dag og hvorfor forlod han virksomheden så hurtigt efter osv.? Alle de gisninger i stedet for at man bare havde en post i de her regnskaber, hvor det hed, at man har tjekket op på f.eks. ejerforholdene i det her selskab i Luxemburg eller hvor det var, hvis det er det man har gjort. Eller hvis man har tjekket op på nogle leasingforpligtelser, tillægsaftaler, eller man har tjekket noget omkring nogle tegningsberettigede. Hvis man på en eller anden måde kunne lave lidt mere konkrete beskrivelser af, hvori består de stikprøver, man nu en gang laver, og hvad har man taget stikprøver af.

Interviewer: Nu siger du selv det med skift af revisorer, skal det så også indarbejdes i regnskabet under afsnittet, hvor man fortæller om revisionen, og hvad man har udført, så man skriver, at der er skiftet revisor grundet...?

Interviewperson: Det ville da være oplagt. Det er jo ikke nogen skade til, at hvis et selskab har skiftet revisor fra et år til et andet, at det står et eller andet sted i regnskabet. Det kan der jo være naturlige og unaturlige forklaringer på, men lige så vel som man også skriver, hvis man har skiftet regnskabspraksis.

Interviewer: I dag har man en revisionspåtegning og en ledelsesberetning, så det du godt kunne tænkte dig at få indført, det var noget i retning af en revisorberetning?

Interviewperson: Ja det kunne man da sagtens forestille sig, noget i den dur. Ultrakort hvor lang tid har vi brugt på det, hvad har vi taget stikprøver på, er der kommet ny revisor på. Den gang vi lavede den her undersøgelse, hvor en af mine kollegaer ved med inde over, han har en Bachelor inden for revision, og det er jo ikke fordi det vender op og ned på så frygtelig meget. Så det med kendskabet til selve reglerne, eller om man kan regne tilbage, mit helt klare udgangspunkt er, at det er fint nok at få noget mere åbenhed omkring det, men det er også vigtigt for mig at understrege, at jeg tror at så længe, der er nogle der vil svindle, så kan de stadigvæk. Så det er et spørgsmål om at få sat et eller andet op, så man kan mindste det, eller gøre det en lille smule sværere, og for revisionsselskabernes egen skyld for at undgå dårlig omtale. Man kan vel ikke bebrejde, selv om jeg ikke selv gør det, alle mand for, at der står i et regnskab revideret af revisorer, at der ikke er nogen anmærkninger, når 99 % af omsætningen er fiktiv. Det er ren comment sense, uden at jeg vil gøre mig selv til dommer over noget som helst, og jeg forstår det udmærket godt, at det kan ske, men kan ved gud ikke bebrejde folk for at de synes det er underligt. Det er et spørgsmål om kommunikation, hvis de er mere åben omkring, hvad det er de laver. Så længe man bare bringer sådan en formel juraskrivelse, så man sikre ens egen røv, hvis der skulle komme et sagsanlæg senere, det holder ikke.

Interviewer: Og så er den for mange mennesker meget uforståelig.

Interviewperson: Ja, den er meget uforståelig, og det er tydeligt, at den er skrevet i sådan et jursprog, så man dækker sig selv ind. Og så sammenligner man, så er der nogen, der går ned til posten revisionsbistand. Så ser man, hvad virksomheden har givet revisorerne, og der kan kæden i hvert fald hoppe af for mange, kunne jeg leve med forestille mig.

Interviewer: Du nævnte blandt andet selv i relation til revisionen af debitorer, at man ikke kunne rejse til Kina, Japan, mv. og banke på for at høre, hvad det nu er for en virksomhed. Nu i og med at omsætningen var 99 % fiktiv, så var der også 99 % af debitorerne, der ikke var reelle (i relation til IT Factory-sagen, indsat af forfatter). Debitorerne fandtes i form af virksomheder, men de var suspekte grundet, at det senere har vist sig, at ejerkredsen mere eller mindre sammenfaldende, og nogle havde ikke en gang en hjemmeside, altså skuffeselskabet. Hvad er dine

forventninger til revisionen af debitorer, at det bare at der tjekkes for indbetalingerne, eller er det også at baggrunden på dem tjekkes?

Interviewperson: Det må jeg indrømme, at så snart det går ned i de detaljer omkring, hvordan man skal udføre den her stikprøve, der er vi lidt ude over mit kompetencefelt. Jeg har svært ved at bidrage med en masse konstruktivt i forhold til den del. Jeg synes da, det ville være oplagt at gå i dialog med bagmandspolitiet, og så se hvor det er skoen typisk trykker i forhold til besvigelser. Er det i relation til forfalskning af underskrifter, er det falske samarbejdspartnere eller er de lige præcis leasing, der er det helt store monster i forbindelse med besvigelser? Det har jeg ikke nogen fornemmelse af, det må man næsten spørge dem, der professionelt arbejder med det, hvordan vi bedre kunne gøre sådanne ting.

Interviewer: *Havde du så en forventning om, at revisor holdte sig opdateret på, hvad der kører løbende sagen inden for erhvervsskandaler, og at man så kiggede på, hvor det er de ligger henne de her skandaler, og tog mere fokus på det i deres revision?*

Interviewperson: Hvis man talte en lille smule sammen internt både hos Deloitte og KPMG mellem de forskellige afdelinger, så er der i hvert fald nogen afdelinger hos KPMG, og jeg mener også hos Deloitte og andre revisionselskaber, som i denne her lille klub af konkurrenter slår sig op på også at kunne afsløre økonomisk kriminalitet både med forensic og hele kavaleriet, og der kunne man da godt forestille sig, at de havde en lidt bedre mavefornemmelse af, hvor man kunne slå ned på stikprøver end en erhvervsjournalist som mig. Og hermed mener jeg ikke, at jeg som sådan overhovedet har nogen forventning om, at der bare skulle være bare et gram af forensic i forhold til almindelig revisorstikprøver. Men det synes jeg da ville være et konstruktivt indspark, hvis revisorernes forensicafdelinger var inde over politikker om, hvor det vil være fornuftigt at tage stikprøver, også fremadrettet. For eksempelvis sådan noget som leasing, som jeg forstår det, så har det været rigtig, rigtig mange poster med det, også en stor del af omsætningen., og det er jo slet ikke afspejlet i den opstillede regnskab. Der tænker jeg, om det er et retvisende regnskab? Det kan godt være, at det er det juridisk og regnskabsmæssigt, men hvis nu forensic siger, at det er det leasing hver gang, så kunne det jo godt være, at man skulle have indført en politik om, at så må der kigges på de virksomheder, hvor 99 % af omsætningen stammer fra leasing. Der er en masse

Business Intelligence systemer, SAS seruminstitut, og de kan jo bruges til kæmpe datamængder. Der må jo være nogle faresignaler - hvis vi skal vende tilbage til det med, om tallene i sig selv skulle give faresignaler - og der tænker jeg nødvendigvis ikke på, at det boner ud, at man har en stor vækst i omsætningen, men det kan jo godt ske - og jeg ved ikke, om det bliver knastet ind i nogle databaser - at hvis f.eks. leasing udgøre 80-90 % af omsætningen i en virksomhed sammenholdt med nogle andre specielle data, jeg kan ikke lige gennemskue det men et eller andet forholdstal mellem noget eller andet.

Interviewer: Du tænker på branchetal måske?

Interviewperson: Ja, eller giver det nogle advarselsslamper eller nogen branchesammenligningstal. Det er det, jeg mener, det hele ligger jo næsten i databaser i dag, så hvis man laver de rigtige kørsler... (udeladt en for opgaven irrelevant passage)... Der tænker jeg bare, at hvis man har de her forensicafdelinger, og som sagt så ved jeg ikke, om det kan lade sig gøre, men jeg synes bare det kunne være en oplagt tanke i forhold til hvilken type af virksomheder ud fra de og de af sidste års nøgletal og andre oplysninger må komme ud af revisionen. For en ting er at være åben omkring det med stikprøver, men også udtage dissiderede virksomheder til ekstra stikprøver.

Interviewer: Sådan at hvert revisionsteam ude på de forskellige kunder skal indlevere nogle regnskabstal, og så bliver de på en eller anden måde plukket ud?

Interviewperson: Ja på en eller anden facon. Man kunne jo også tage året før, og en ting er måske nogle af de ting, der ligger i de officielle regnskaber, men det kan også godt være, at de (revisorerne, forfatter) har adgang til andet. Nogle af de største revisionshuse sidder på ekstrem mange kunder i Danmark, og her kunne man forestille sig, man byggede sådan noget op - det er nok højst utvivlsomt, at man gør det. Men jeg synes da bare, det kunne være en måde, hvorpå man også kunne løfte den der stikprøve ikke bare på den enkelte virksomhed, men hvor man udtog forskellige virksomheder, fordi de havde en speciel profil, og så tog en ekstra revisor med ud til at tjekke det. Det vil ikke være noget, der vil forhindre noget 100 %, men det vil forebygge, og måske også gøre stikprøven lidt mere effektiv på en eller anden facon. Det må også være i revisorernes interesser at lave den bedst mulige stikprøve, hvis man vil undgå skandaler, for der er jo revisorer, der

er gået dissideret ned grundet skandaler. Det kan være liv eller død i sidste ende, vil jeg mene.

Interviewer: De forventninger vi har snakket om her, det går jeg ud fra også er generelt og ikke kun i relation til IT Factory?

Interviewperson: Det er næsten mere generelt, end det er i forhold til IT Factory. Som jeg også har pointeret, så har jeg input til, hvordan man måske kunne gøre, så man får øget åbenheden omkring det. Men som sagt, så er det jo ikke fordi, det som sådan vil forhindre en IT Factory-skandale, men det kan være at forventningerne vil være lidt mere derefter, hvis man kunne se, at KPMG faktisk har brugt ret meget tid på at revidere IT Factorys regnskab og kigget på nogle leasingkontrakter. Det er hermed ikke sagt, at det hele så vil blive afsløret, men der er i hvert fald bestyrelsesmedlemmer og andre, der har påstået, at de ikke anede, at det fandtes så meget som en eneste leasingaftale i IT Factory. Om det så er rigtig eller forkert, det vil jeg så gerne stille et stort spørgsmålstejn ved, men så vil det argument ikke efterfølgende kunne bruges af dem. Det frække måske her er, at det er bestyrelsen og KPMG, der sidder på samme anklagebænk i forhold til erstatningssagen, og det er jo helt godnat, når man så nærmest indkalder KPMG's regnskabsfolk til at løfte troværdigheden for Asger Jensby i forhold til erstatningssagen omkring, hvad der var og ikke var af advarselslamper. Det er jo det rene galimatias. Og det bebuder netop ikke, at man har røven fri i den her sag. Havde man været mere åben omkring, at man faktisk havde været kritisk over for at fået lavet de og de stikprøver og brugt så og så meget tid på det, så kunne man også bedre på bag kant gå ud og sige, "at vi forsøgte altså alle de ting, og det kan I læse om der", i stedet for at skulle forsvare sig med næb og klør, da man har et erstatningskrav hængende over hovedet på 1 mia. kr., så er man jo nærmest villig til at sige at Asger Jensby er guds gave til erhvervslivet, "og at vi forstår godt, at han ikke så nogen advarselslamper, for det gjorde vi bestemt heller ikke, og i øvrigt så vi vil ikke betale 1 mia. kr. i erstatning".

Interviewer: Hvis revisor får eller finder noget der indikere, at der er et eller andet med leasingkontrakterne, men at de ikke kan få det placeret, skal de så kommentere, at de arbejder på det her område og afventer opfølgning?

Interviewperson: Nej det synes jeg ikke, for det er jo den svære balancegang. Men der skal jo være noget at komme efter, før man skriver det... (*undladt en for opgaven irrelevant passage*) ... Det er jo ikke revisors opgave at kaste rygter mod et selskab, men jeg mener måske stadigvæk, at alle måske vinder en smule mere på den åbenhed.

Interviewer: *Så de skal først skrive noget, når der virkelig er noget?*

Interviewperson: Det er jo klart, at de ikke skal lave dissiderede anmærkninger, med mindre de har klokke klar dokumentation for et eller andet. Det jeg også skal tænkte lidt over, det er, at det tager ofte luften ud... Det er jo klart, at hvis man lige pludselig i morgen så en regnskab, hvor der stod, at KPMG havde brugt 100 timer på at revidere et eller andet IT-selskabs regnskab, og man havde kigget på underskrifter og tegningsberettigede, så er det jo klart, at så ville der lyde et ramaskrig. Det vil jo være mere eller mindre det samme som, at et revisionsselskab beskylder selskabet for alt mulig. Men man skal bare tænke sig, at hvis den åbenhed gælder for alle fra en bestemt dato, så vil det ikke være unaturligt, at man laver nogle stikprøver, osv. Herved vil man lynhurtig kunne se, hvad er det gennemsnitlige timeforbrug, jamen okay det her ligger 15 % over normalt timeforbrug for revidering, og her er noget der ligger 300 % over.

Interviewer: *Skal revisor så kommenterer det, for det vil stå meget ud, hvis der er brugt flere timer end gennemsnittet, eller skal det bare stå hen?*

Interviewperson: Det ved jeg ikke, men vi er nok over i, at man må lave noget med, og det er jeg ikke nok inde i, hvad det så er, man tager stikprøver af, men man kunne da godt forestille sig, at man havde 5 eller 10 forskellige måder, som var faste, at det lavede man stikprøver af, og så skulle man altid lave en af dem. Så ville det jo heller ikke i f.eks. IT Factorys tilfælde stå ud, at man havde lavet stikprøver af underskrifter, men det ville give lidt mere information til læserne af regnskaberne. Igen hvis man så havde lavet stikprøver af leasingaftaler, f.eks. hvis der stod det, så ville det jo løfte sløret for nogle ting. Det er ikke sådan at jeg siger, at det her er den gyldnende vej, men det i hvert fald noget man kunne overveje. Jeg kan helt klart se nogle problemer, for det skal ikke være sådan noget, hvor man kaster en halv skygge ind over noget, som er noget vom Hörensagen. Men det er for at finde en mellemting mellem, at man skriver absolut ingenting i form

af sådan en formel juridisk disclaimer, og man trods alt giver lidt oplysninger om, hvad man har lavet. Det må give lidt mening i forhold til forventningsafstemning om, hvad det er, der er lavet. Det der er tilbage, det er den der med, at der laves stikprøver i et eller andet omfang af et eller andet. Det kan godt være, at løsningen var, at man lidt mere firkantet skrev ud fra politisk hold af, præcis hvilke typer af stikprøver skal der laves, og så behøver det måske ikke en gang at stå i regnskabet, men så ved vi journalister, at det er en af de ting, der er lavet. Hermed kommer man også lidt tættere på, hvad der egentlig ligger i stikprøver. Som sagt så har jeg ikke den gyldne løsning, men det var da i hvert fald lidt løse tanker om det.

Interviewer: En revisionsmæssig/regnskabsmæssig uddannelse, er det noget du har?

Interviewperson: Nej ikke dissideret, jeg har fulgt et par kurser inde for noget regnskab.

Interviewer: Har du venner eller familie der er revisorer?

Interviewperson: Ikke sådan endeligt uddannelsesmæssigt revisorer, men som sagt, så har en af mine kollegaer, som jeg også har arbejdet sammen med i forbindelse med bogen, revisorbaggrund i form af en bachelor.

9.3 Bilag 3 - Interview af interviewperson #2

- Interviewer:* Har du nogen revisionsmæssig/regnskabsmæssig baggrund uddannelsesmæssigt?
- Interviewperson:* Nej, det har jeg ikke. Ikke andet end ganske få kurser omkring regnskabsforståelse, som jeg har været oppe i under min journalistuddannelse.
- Interviewer:* Har du venner eller familie, der er uddannet revisor og arbejder her som?
- Interviewperson:* Nej
- Interviewer:* Kender du noget til reguleringen af revisor?
- Interviewperson:* Ja det gør jeg så, jeg har jo været og er uddannet erhvervsjournalist og har arbejdet med erhvervsstoffet i al min tid med journalistik. Så revision er ligesom en naturlig del af hele krondiskussionen omkring regnskaber.
- Interviewer:* Så er der det første lidt generelle spørgsmål, ikke kun i forbindelse med IT Factory. Er det din forventning, at revisor reviderer efter besvigelser?
- Interviewperson:* Nej det er det ikke. Og det er det ikke fordi, at det i min egen grundopfattelse ikke ville give nogen mening. Jeg forventer, der bliver revideret for, at man skal opfylde en lovgivning, og hvis man ser noget, der ikke er i overensstemmelse med det, så er det, man arbejder videre med det.
- Interviewer:* Så er det i forbindelse med IT Factory, der var den jo så ekstrem, den besvigelse - som man snakker om, at 99 % af omsætningen ikke rigtig var til stede. Synes du, at der er vi oppe i en skala, hvor det burde revisor have opdaget under deres revision? At der er så stor en besvigelse bag de enkelte tal, at det burde man have fanget?
- Interviewperson:* Jeg vil sige, at hvis vi bare arbejder ud fra en normal revision af regnskabet, så ville jeg i hvert fald havde forventet, at der havde været nogle stikprøver i forhold til de her anlæg, der har været omfattet af leasingaftalerne. Det der undrer mig mest, det er, at der ikke har været nogen stikprøver, det kan jo ikke passe, at den her omsætning eksistere uden, at man kan gå ud og pege på kunden, kundens løsning eller et eller andet, som den her butik sælger.
- Interviewer:* Så man ligesom havde ført den en tand videre, og sagt hvor er det den er endt henne?

Interviewperson: Præcis. Men derudover, og det er bare, hvis jeg skal forholde mig til det ud fra et regnskabsteknisk synspunkt, som man gør ved alle andre selskaber, så ved jeg, at revisionsfirmaet på andre punkter havde samarbejde med virksomheden. De blev involveret i andre ting sammen med virksomheden. Jeg ved godt, at der skal være skotter imellem tingene, men et eller andet sted så synes jeg, at der et eller andet sted burde have været noget, der havde fået en klokke til at ringe, da de var dybere nede i tingene. De lavede jo papirer (erklæringer, forfatter) som skulle sige god for nogle ting, som journalister satte spørgsmålstejn ved, de var inde over i forbindelse med nogle bil aftaler, osv.. Der er det jeg tænker, at når engagementet stikker dybere på sådan en måde, så burde man et eller andet sted, måske ikke direkte kunne aflæse, men så i hvert fald have en eller anden fornemmelse af, at der var et eller andet, der ikke hang sammen.

Interviewer: *Det er så ikke sådan, at du synes, at man skulle sige, at det må man slet ikke? En revisor er en revisor, og en revisor skal ikke hjælpe med andet. Eller er det i orden, at revisor er tosidet?*

Interviewperson: Nej det synes jeg faktisk ikke. Der har jeg nok selv været lidt naiv, for jeg troede egentlig, at en stor del af det var udryddet efter Enron. Men det man fik udryddet der, det var mere den der rådgivningsmæssige del i forhold til virksomhedsopkøb, finansieringsmodeller, osv. Her (i forbindelse med IT Factory, forfatter) var det mere et spørgsmål om, at de skulle udføre et stykke revisionsarbejde, for at kunne sige om det der er rigtig eller forkert. Det er revisionsarbejde, der ligger ude over kernerevisionen af årsregnskabet, og det synes jeg giver en forpligtelse. Man skal i hvert fald give til kende, hvor meget man har arbejdet for den virksomhed og på hvilke vilkår. Der er jo også den sammenhæng, der viste sig at være mellem en person, som nærmest var freelance fungerende for revisionselskabet, som stod for hovedrevisionen på den måde, og det synes jeg også, man skulle kunne se et eller andet sted.

Interviewer: *Så man skriver det i regnskabet måske?*

Interviewperson: Ja, lige som man giver en revisionspåtegning... (*udeladt en for opgaven irrelevant passage*)... Men stoler på, at når der så er en revisionspåtegning, og det er her, jeg mener, at så burde revisor også deklarerer et eller andet sted, hvilke forbindelser man har ud over det, der er normal kernerevision. Og hvis der er nogle

ting, der gør, at selve forretningsforholdet er lidt usædvanligt, f.eks. det med en bestemt personkreds, som i dette tilfælde er freelance, og hvor man måske lige skal ud og se, hvad laver denne person i øvrigt, hvis man endelig skal trække den helt der ud. Det er bare en helt almindelig deklaration. Jeg tænker også på, at alle virksomheder har en relativ stor respekt for revisoren på den måde, at hvis der kommer en henstilling, eller man bliver bedt om noget, så har man en sådan ”hov, hvad foregår der nu her”. Og på den samme måde mener jeg, at det bør være sådan, at revisionsvirksomheden har pligt til at give tilkendte over for alle de interessenter, det kunne være interesseret i regnskabet, hvilken rolle de spiller i den sammenhæng.

Interviewer: I forbindelse med leasingkontrakter, som var det helt store issue i IT Factory, har der været meget snak om forfalskede underskrifter og tillægskontrakter, der var forfalskede. Hvad er dine forventninger til revisor i forbindelse med at have opdaget de forfalskede underskrifter? Er det noget du forventer de gør, eller ville du ønske, at det blev omfattet af revisionen?

Interviewperson: Nej, fordi det mener jeg simpelthen ikke, at revisor skal kunne efterspore nødvendigvis i det store hele. Der jeg mener, det der er nødvendigt, det er at sikre, at der er nogle stikprøver, fuldstændig på samme måde som man beder om at se det produktionsapparat, som har skabt omsætningen, eller se nogle af de fysiske varer, der er produceret, eller taler med nogle af de kunder, der har købt en tjenesteydelse, at man lige vender tilbage og taler med bestyrelsesformanden om de her kontrakter. Altså tag 3 tilfældige kontrakter ud og så spørge til, under hvilke vilkår disse blev underskrevet, og hvordan blev de indgået, så man har fornemmelsen af, om vedkommende har været med i processen, og det ikke bare er et proforma stempel. Jeg tror ikke man kan lovgive om, at revisionen skal opdage det her, men igen det der med at lave en stikprøve, det virker jo effektivt. I hvert fald i forhold til IT Factory er min egen lærer, hvis man kan sige det på den måde, den med, at hvis man ikke kan svare på de mest basale ting, og det her er jo rimelig basalt, at hvis en virksomhed har en stor leasingaktivitet, og bestyrelsesformanden og direktøren har skrevet under på dem, så kan de i hvert fald også fortælle, måske ikke lige på klokkeslæt og hvor henne, men fortælle under hvilke omstændigheder er de indgået, for det er jo det, virksomheden lever af. På samme måde som det er mærkeligt, når man ikke bare kan nævne sine 5 største

kunder sådan her, hvad de har købt, og ikke vil gøre alt hvad man kan for at få lavet en case på sådan en kunderelation. Lidt samme idé med lige at efterprøve, bare lidt af det.

Interviewer: Hvordan med det at indhente bekræftelse fra modparten, er det noget du forventer revisor gør? Specielt nu med leasingkontrakter, og beder om betingelserne herfor?

Interviewperson: Det vil jeg synes, hvis man begyndte at have en fornemmelse af, at der var et eller andet galt, men egentlig heller ikke før. Jeg tror bare, at den der fornemmelse af, under hvilke vilkår er disse indgået, hvornår er de underskrevet, i forbindelse med hvad, og hvor står f.eks. de maskiner egentlig henne. Jeg tror simpelthen ikke på, at hvis man arbejder med leasing, og det er ens kerneområde, så ved man også de ting, man ved, hvor de maskiner er, måske ikke lige præcis på hvilken location de står på, men den type er kommet der hen, og dem sælger vi, eller har vi haft ude og kører, og vores erfaring er sådan og sådan. Det er jo helt normale driftsspørgsmål, og hvis man ikke kan svare fyldestgørende på det, eller sådan at det er troværdigt, så synes jeg i hvert fald, man skal gå efter at tale med kunden. Det generelle med at revisor henvender sig til kunden, det kan godt være lidt intimiderende. Sådan har jeg også selv oplevet det, i et tilfælde hvor jeg som kunde er blevet kontaktet af revisoren i forhold til at skulle bekræfte et eller andet, hvor man tænker, ”hov hvad er nu det, er det fordi der er noget galt”. Det er den tanke, man godt kan have som kunde, og det synes jeg egentlig er uretfærdigt over for leverandøren. Der synes jeg, det er revisorens opgave at have den fornemmelse af, om det her holder vand, eller er der noget der gør, at man har en begrundet mistanke om, at det stikker ud.

Interviewer: Hvad så i forbindelse med revisionen af debitorer, der er det jo mange gange, at man sender saldomeddelelser ud som revisor. Er det noget du bakker op om personligt, eller er det også at overskride en grænse over for kunden?

Interviewperson: Jeg ved godt, at alle gør det, men det kommer hurtig til at virke som den der, hov er der noget galt her? Der tænker jeg måske, at man kunne vende det lidt om ved at sige, at hvis relationen mellem virksomheden og revisoren var, så man kom lidt mere ned i detaljen ved at spørge om, hvad er det her egentlig for noget, hvor stammer det fra, og hvad er det, så kunne man måske lave mindre af det

kundeopsøgende. For jeg tror også mange har sådan, at ”jo vi har noget med dem at gøre, men det vil jeg egentlig ikke rodes ind i”. Så man sidder lidt og tænker ”hvor meget skal jeg nu, og hvor meget vil jeg nu, fortælle om det her”. Det er jo bare der, hvor man tænker, at man er jo ikke dækket ind, ved at man har tjekket det her (saldo, forfatter) hos kunderne, hvis kontrakterne alligevel er forfalsket. Der kan selvfølgelig også være sammenfald af mange ting der, men den der rolle i at gå ind og være mere kvalitativ i sine interviews af kunden, vil nok være en fordel. Og det er nødvendigvis ikke de samme mennesker, der kan revidere tallene, der kan gennemfører den rolle, men det vil da i hvert fald være en måde, at få sat spørgsmålstegn ved nogle ting på.

Interviewer: *Så man ikke basere det så meget på tjekmarks, ”nu har vi gjort det, og nu har vi gjort det”, men det i stedet bliver mere personligt?*

Interviewperson: Ja, hvis der sidder nogle mennesker, der har lavet det i nok år, så vil de hurtigt kunne gennemskue en virksomhed, om det hænger sammen. Og hvis det ikke hænger sammen, så er det, at det er revisors rolle at råbe op og gøre opmærksom på, at her er et eller andet, der er fishy³⁰.

Interviewer: *Det er også i relation til revision generelt du har disse holdninger?*

Interviewperson: Det synes jeg helt klart. Meget af det er jo sådan noget, der kommer i bølger. Der har jo været sager helt tilbage fra Nordisk Fjer, Hafnia, der har rejst spørgsmålet, så har der været de store som Enron, og så kommer den igen, og nu kommer den så her igen, for her er en sag (IT Factory, forfatter), der er så spektakulær, og det kan være, det er nødvendig at stille de spørgsmål. Jeg kan godt forstå, at lovgivningen eller lovkravene ofte ender i ”nu skal vi lige fører noget mere kontrol på”, og så bliver det, at man skal lave et tjekmark mere. I stedet for at se om det måske kunne give mening, at vi gik den anden vej rundt, så vi fik noget mere kvalitativt, fordi de der tjekmarks har vi jo set så mange gange, kan man snyde med, hvis man vil. Det kan man sikkert også med det andet (kvalitative revisionshandling, forfatter), men det er bare meget sværere at sidde over for en dreven regnskabskyndig og lyve sig igennem 10 skarpe spørgsmål på ens kerneforretning. For hvis man svare undvigende eller ikke kan svare på det, så er der noget galt.

³⁰ Ifølge urbandictionary.com et engelsk slang udtryk for noget der er mistænkeligt.

Interviewer: Nu arbejdes der meget med tjekmarks, skal det så være noget standard, så der er nogle bestemte ting, man skal spørge ind til, eller skal det være mere specificeret til den enkelte kunde?

Interviewperson: Nej, jeg synes netop ikke det skal være standard, hele ideen skal jo netop være, at det på en eller anden måde skal være random på den måde, at det er noget, hvor den person, der gennemfører interviewet, kan fornemme, om det her er det rigtige. Der tror jeg næsten, at man er nød til fra sæson til sæson at udfærdige, hvad det er for nogle ting, der rør sig, og selvfølgelig i de virksomheder man kender, vælge nogle andre størrelser end dem man kiggede på sidste år. Der var jo fokus på efter hele Enron, og man havde Sabanes Oxley, at nu skulle alle direktører i en virksomhed hæfte for det regnskab, der bliver afleveret. Det er også en fin ting, for så skriver folk jo under på det, men der mangler stadig det med, hvad det er for nogle ting, der rør sig, og kan du virkelige gå ned og vække dem kl. 4 om morgenen, og så har de styr på det? Det synes jeg faktisk er mere interessant, end at man skriver under på, at tallene er korrekte, og selvfølgelig skal de være det, men den fornemmelse af, hvis det handler om, at vi gerne vil dæmpe op for, at der kan være svindel og bedrag, så er det mere også at have den menneskelige dimension, der tæller.

Interviewer: Det du vil, det er at ligge ansvaret over på ledelsen, for de skal kende deres forretning, for Asger Jensby kendte måske ikke så godt IT Factory, så der skal ligge en forpligtelse på ledelsen, at det skal de?

Interviewperson: Jeg mener i hvert fald, at det grundlæggende er tegn på en større sandsynlighed for mismanagement, hvis man sidder med en leder, der ikke kan svare på helt grundlæggende spørgsmål. Helt grundlæggende handler ledelse jo også om, at man er begejstret for det, man laver, man er begejstret for sin virksomhed og man er hele tiden på vej ud for at sælge. Hvis man ikke er det, hvis man ikke kan gøre det, hvor er det så skoen trykker? Så er det, det man skal forsøge at finde hen til. Det kan så godt være, det bare er en dum eller grådig person, og der ikke er noget i vejen med det, men jeg synes bare, det øger risikoen for, at der er et eller andet. Så er det lidt hvilken vej vi skal gå? Skal vi lede efter nåle i høstakke ved at kigge på tal, eller skal vi gå efter det, der virkelig giver mening? Nemlig at det kan vi godt finde ud af, hvis folk skal til den her eksamen og lige give det et lag, hvor de selv skal stå på ølkassen og forsvare det.

Interviewer: De analytiske handlinger har der jo været sat meget stort spørgsmålstejn ved, da udviklingen i IT Factory har været enorm i forhold til lignende virksomheder. Hvordan ser du på det? Skulle revisor have sat spørgsmålstejn ved det? Skulle de have sammenlignet med branchen, eller er det nok at sammenligne med virksomhedens egne tal?

Interviewperson: Jeg kan godt følge den der med, når det stikker ud fra branchen, men omvendt har jeg det også sådan, at vi jo rigtig gerne vil have virksomheder, der udvikler sig, vækster og kan alt muligt, og der er jeg bare bange for, at hvis man begynder at ligge standarder ned over, så ødelægger man også det råderum, der er for at skabe noget nyt. Det der med at skulle kunne forklare folk, hvorfor det er, det går så godt - synes jeg kun det er et positivt træk (at det går godt, forfatter), så længe man bare kan dokumenterer, at det også går godt. Så er vi tilbage igen ved det der med, at du kender dine store kunder, du kan godt se, hvem det er, vi sælger til, sværere er det jo heller ikke. Så kan man så tage branchen og sige, ”at vi udvikler os bare så godt, fordi vi har et bedre produkt”, og sådan skulle det jo også gerne være. Det vil jo under alle omstændigheder være det, en revisor, som tager ud over laver et interview, benchmarker op imod, det vil jo være der, man får sin viden og tænker, er det her nu rigtigt? Hvis jeg skulle vælge 10 virksomheder, så ville jeg nok vælge nogle af dem, der stikker lidt ud, jeg vil også vælge nogle af dem, der ser fuldstændig normale ud. Der kan man jo sige, at det er nok der, der i IT Factory-sagen gjorde, at svindelnummeret ikke holdte, for hvis Stein Bagger havde været lidt mere snedig, så havde han holdt sig indenfor de vækstrammer, som så gjorde, at han ikke stak ud. Hans største problem var, at medierne begyndte at skrive om, hvor godt det gik, og de begyndte at vinde alle mulige priser. Hermed kom der en opmærksomhed, som gjorde, at man begyndte at spørge, hvad de lavede. Så hvis han havde ligget i det normale felt, så havde han måske kunne have klaret den lidt længere. Men jeg synes, at det med at gå ind og se på analysen i forhold til gennemsnittet, vil give alt for kedelig en udvikling.

Interviewer: Har du nogle andre ønsker til ændringer af den revisionspraksis, der eksisterer?

Interviewperson: Det der med interview, det synes jeg er ret væsentligt. Det er jo ikke meget anderledes, end det man gør på f.eks. finansområdet, det er jo egentlig den måde, finanstillsynet fungerer på, simpelthen at lave nogle stikprøver på den måde. Der-

udover kunne jeg også godt tænke mig, at man var mere... (*sætning afsluttes ikke*)... Revisionspåtegningen i regnskabet i dag skal jo helst bare være en underskrift, hvor der står, "efter vores opfattelse er det et retvisende regnskab". Og det er der, jeg tænker, at det kunne være rart, hvis man ikke helt var så jomfrunalske i forhold til, hvad det er for nogle ting, vi fortæller om virksomhederne. At man måske netop fortæller, at det her adskiller sig, eller her er noget, der er anderledes end, ikke nødvendigvis i forhold til gennemsnittet, men der hvor nogle ting godt kan adskille sig, som ikke nødvendigvis behøver at betyde, at revisor stiller spørgsmålstegn ved, om virksomheden er on-going. For det er jo næsten der, vi er nede i dag, det er, at hvis der står noget som helst andet end, "det efter vores opfattelse er et retvisende regnskab", så er det lige før, at revisor har skrevet, at det ikke opfylder den ene regel, de har at gå frem efter, nemlig at det skal være et on-going selskab. Den dialog (revisionspåtegningen, forfatter), kunne jeg godt tænke mig, havde lidt mere substans, så man kunne vurdere virksomheder i forhold til, hvad de egentlig er for nogle størrelser. For ellers bliver det her regnskabslovgivning i virkeligheden bare et elastik i metermål.

Interviewer: Vi har ledelsesberetningen i dag, hvor de skriver, hvordan det går med virksomheden, den vil du godt flytte lidt over på revisor, sådan lidt mere forklarende?

Interviewperson: Lige præcis, og der kunne man jo godt sige, at vi vil interessere os for dette eller disse specifikke nøgletal, og det kunne godt være i en kontekst, som siger, at omsætningen er meget høj i forhold til konkurrenterne eller andet, og det hænger sådan og sådan sammen. På den måde bliver det måske lidt en afrapportering i forhold til det i en eller anden form for interview, men det vil bare gøre, at man ikke har den meget katolske tilgang til, hvad revisors rolle er i virksomheden. Det skal jo være kontrolleret, og være sådan at investorerne, eller investor generelt, følger, at de er i trygge hænder. Det er selvfølgelig taler imod, også i forhold til det med de kvalitative interview, det er, at det koster. Det vil øge omkostninger på revision, men man kan så vende det om og sige, at den måde vi laver revision på i dag, det koster i forvejen meget for virksomhederne. Der var så måske nogle af de ting, man kunne gå ind og kigge på i den sammenhæng, hvor meget, hvor langt og alle de ting. Jeg tror næsten ligegyldig, hvordan man gør det, så vil man øge kravene i hvert fald for de virksomheder, som har en vist størrelse. Jeg ved godt i den nedre ende, der går vi den modsatte vej i forhold til,

hvornår man skal lade sit regnskab revidere. Men der hvor vi kan sige, at det virkelige har en betydning, der synes jeg rolig, man kan gå den vej, og så øge omkostningerne i hvert fald på nogle områder.

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med efterfølgende snak om journalisters villighed til at stille op til interviews)*

... Det tror jeg nu, i hvert fald i forhold til nogle af os der har været med til at skrive om det, at vi har lidt et behov for at komme af med nogle af de observationer, da den journalistiske vinkel på det ligger lidt død i forhold til, at vi venter stadig på, at der skal komme gang i den sag, som skal finde ud af revisionselskabets rolle i den her sammenhæng, og før der gør det, så sker der ikke rigtig noget nyt. Og debatten bliver jo hængt lidt op på det, for der er jo ingen andre, der har lyst til at udtale sig, specielt ikke revisionselskaberne.

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med efterfølgende snak om forventninger i samfundet til revisors arbejde)*

... Der sker også tit det, tænker jeg, at så er det fagfolk, der kommer ind i den her dialog, og hvor de vil være meget optaget af, hvordan verdenen ser ud nu, hvorfor det er, at det nuværende regelsæt eksisterer, hvorfor man reviderer på den måde, hvorfor det vil være besværligt at lave det om, og hvorfor... i stedet for at de så på, hvis interesse det er, vi tjener med revision. Der er forskellige selvfølgelig investorerne, nogle virksomhedsejere, der har brug for at få en overblik og sikre sig, at det der foregår i virksomheden også er okay hele vejen igennem, men så er der også en rolle - virksomheden som borger. Mange virksomheder har en størrelse, hvor deres gøren og laden har en ikke uvæsentlig indflydelse på den måde, som nogle samfundsinstitutioner, både Finans og arbejdsmarked udvikler sig, og dermed er det pludselig også en almen samfundsinteresse. Så er det pludselig en anden dialog om, hvad det er, man skal have ud af en revision, end når vi bare taler rene investorinteresser, hvor man jo frit bestemmer, hvor man vil placere sine penge, for så er der nogle andre elementer i det også. Der ender debatten tit over i fageksperternes lejre, og det er der investorerne og virksomhedsejerne befinder sig, og det er fint nok. Men den hvor man også kommer over i det samfundsmæssige perspektiv og i virkeligheden også prøver, tænker jeg, at konfrontere politisk nogle kræfter med, at der er mere i det end bare, at folk har lov til at placere deres penge, hvor det passer dem.

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med efterfølgende snak om virksomheders brug af regnskabet som en præsentation af sin forretning)*

... Det er helt grundlæggende for mig, at hvis jeg ikke tror på, at hvis regnskabet er revideret, så er det revideret, så er der ikke noget, der hænger sammen længere. Det skal nødvendigvis ikke bare være den der blanke side, der må gerne stå nogle ting, for der er jo ikke nogen, der bare har haft en lille smule med regnskaber at gøre, der tror på, at alt bare er rosenrød. Sådan er det jo ikke. Den dialog kan man lige så godt tage, dels til glæde for både investorer, virksomhedsejere og samfundet generelt. Men det er lige det at få den (indførelsen af revisorberetningen, forfatter) ført, så fageksperter og virksomhedsejere tager den til sig i stedet for at sige, ”det her er vores, og det skal I ikke bestemme over”. Men det skal vi alligevel, for der er nogle interesser i det, som er anderledes, end de var for bare 25 år side

9.4 Bilag 4 - Besvarelse fra interviewperson #3

Indledende spørgsmål;

<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvorfor fandt du det interessant at skrive en bog om IT Factory?</i>
Evt. noter:	Fordi en gammel kollega foreslog allerede dagen efter, at sagen eksplodere, at vi skulle skrive en bog om det sammen. Fordi det gav mig mulighed for at få udgivet en hjertebog om konsekvenser og årsager til danske pigers ekstreme fravalg af it- og ingeniørfag. Fordi det måske kunne skaffe en indtægt (jeg er selvstændig journalist). Ikke fordi jeg brændte for at skrive den. Det var interessant at afdække sagen, mindre bagefter at gå det hele igennem igen. Men selvfølgelig blev jeg klogere på mangt og meget i processen, og det er jeg taknemmelig for.
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Har du en revisionsmæssig/regnskabsmæssig uddannelse?</i>
Evt. noter:	Nej. Jeg har en Højere Handelseksamen, hvor man berører driftsøkonomi lidt, og snusede for lidt til et HD-studie til at fuldende. Derudover har jeg selv i knapt 15 år haft direkte budgetansvar (som informationschef, forlagschef, m.v.)
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Har du venner eller familie, der er uddannet revisor og arbejder her som?</i>
Evt. noter:	Jeg var en gang gift med en, men fik ham overtalt til at gå it-vejen, og det blev han vældig god til. Har for mange år siden haft en god bekendt, der var revisor, men det var koblet til en veninde, og da deres forhold gik i stykker...
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvad kender du til reguleringen af revisorer?</i>
Evt. noter:	Ikke ret meget

Hovedspørgsmål;

<i>Spørgsmål:</i>	<i>Har du en forventning om, at revisor reviderer efter besvigelser?</i> - <i>Hvorfor/hvorfor ikke?</i> <i>(Generelt, ikke kun i relation til IT Factory)</i>
Evt. noter:	Jeg forstår ikke helt spørgsmålet. Mener du, at når de reviderer, har de også pligt til at tjekke mulige tegn på svig? Og ja, selvfølgelig har jeg en forventning til det. Ellers kan man ligeså godt sætte en computer til arbejdet :-)
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvilken rolle havde du forventet revisor havde i forbindelse med opdagelsen af de besvigelser, der foregik hos IT Factory?</i> - <i>Skulle revisor have opdaget det?</i> - <i>Hvorfor/hvorfor ikke?</i>
Evt. noter:	Jeg havde aldrig forventet, at tal tages for gode varer, bare fordi regnskabsprincipper er overholdt, og der er pæne opstillinger og fine ord. Revisorer bør vel – lige som journalister – forsøge at sætte sig ind i sagerne (i dette tilfælde ITF's businessområde) inden man kvitterer for, at alt er o.k. Kendskab til området må være et af de bedste baggrunde for at afsløre svig. Men spørgsmålet er vel, hvad revisorer er til for? Hvis de også skal være en slags garant over for banker/samfund, så skal de klæ sig godt på. Skal de blot bane vejen for kunden og egen indtægt kan det måske køre pr. gold automatik. Det er selvfølgelig let at være bagklog, men der var tale om relativt få, relativt store fakturaer. Der var et overskueligt antal forhandlere alias kunder, så det havde ikke været svært lige at tage et tjek af deres websted f.eks. hvorved man ville have opdaget, at Mikael Ljungmans firma INTET websted havde. Uhørt for softwareforhandler.
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til de forfalskede underskriver og tillægsaftaler på/til leasingkontrakterne?</i> - <i>Skulle de have kontrolleret underskrifternes ægthed?</i> - <i>Skulle de have undret sig over, at tillægskontrakterne havde usædvanlige vilkår?</i> - <i>Mv.</i> - <i>Hvorfor/hvorfor ikke?</i>
Evt. noter:	Igen bagklog. Jeg hørte, at Nordea havde afslået et lån, fordi årsregnskabet jo så så glimrende ud, men dette er ej til citat. Her var altså lidt sund fornuft. Jeg ved så ikke, om leasing på papiret af både køb og salg er økonomisk den bedste løsning. Har ikke økonomisk kendskab i den retning. Jeg ved så heller ikke, om den 3-måneders ophævelsesmulighed (tillægskontrakterne) er norm eller laaangt fra norm (det sidste vil jeg tro).

<i>Spørgsmål:</i>	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål. Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?</i>
Evt. noter:	Lad mig sige, at revisorer lige så stillet er sunket i min anseelse grundet de sager, der efterhånden har været. Noget tyder på, at alt går fint, hvis det ser fint ud på overfladen, og standardudregninger på kryds og tværs ender med pæne resultater.
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til de ukendte men meget store kunder hos IT Factory, som efterfølgende har vist sig at have sammenfaldende ejerkredse?</i> - Skulle revisor have tjekket baggrunden på kunderne, ejerkreds, virksomhedstype, mv.? - Skulle revisor have taget personlig kontakt til dem, enten i form af telefonisk kontakt eller personlig fremmøde? - Mv. - Hvorfor/hvorfor ikke?
Evt. noter:	Jeg har til dels svaret på det tidligere. Og ja, der skulle have været taget kontakt til et par forhandlere/kunder ud fra, at væksten var abnorm i forhold til sammenlignelige selskaber i ind- og udland. At bestyrelsen så heller ikke gjorde sit arbejde er en helt anden sag. Uhyrligt, at f.eks. bestyrelsesformanden slet ikke møder flagskibs-kunder.
<i>Spørgsmål:</i>	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål. Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?</i>
Evt. noter:	Det er en generel forventning, og er der ikke også visse ting om leverandør- og kundekontakt i regler for revisorer?
<i>Spørgsmål:</i>	<i>Hvad var dine forventninger til revisor i IT Factory-sagen i relation til den utrolig store vækst virksomheden oplevede sammenlignet med andre virksomheder i branchen?</i> - Skulle revisor have undersøgt den betydelige vækst, som regnskabs-tallene fremviste, evt. ved yderligere revisionshandling? - Skulle revisor have opdaget denne forskel i forhold til branchen ud fra af de analytiske handlinger de udførte? - Mv. - Hvorfor/hvorfor ikke?

Evt. noter:	Også det har jeg svaret på. Svaret er ja. Revisor skulle måske også have været opmærksom på det vel ekstremt usædvanlige i at blive bedt om at blive tilbage, så man kan stilles til rådighed over for journalister. Og så skulle revisorer have en vis medieovervågning i gang, så man fanger, hvad der siges om kunden ude på nettet.
Spørgsmål:	<i>I sammenhæng med det foregående spørgsmål. Er der tale om en generel forventning du har til revisor, eller er det kun i relation til IT Factory?</i>
Evt. noter:	Generelt set. Ellers er revisoren ikke nogen garant.
Spørgsmål:	<i>Har du nogle ønsker til ændringer af revisionspraksis, eller arbejde du ønsker revisionen skal omfatte, da det efter din mening vil give stor værdi for dig og øvrige regnskabsbrugere?</i>
Evt. noter:	Som lægmand synes man, der bør være et krav om, at revisionsfirmaet har et vist kendskab til det arbejdsområde, som kunden har. Det er ekstra vigtigt, når ting ikke er håndgribelige, men bits og bytes, og meget fremtidsrettede/komplekse ting, f.eks. også inden for vedvarende energi, medicinudvikling m.v. I revisionskredse bør man også orientere sig kollegialt, hvad angår hvilke brancher plattenslagere typisk huserer i – er på vej hen mod. Tag hele dotcom-bølgen. Der var, så vidt jeg efterfølgende læste mig til, en overrepræsentation af tidligere straffede, der stiftede firmaer m.v. Her i DK var der også mange lige lovligt smarte drenge på det område, og det er interessant at se, hvor godt de bor i deres Hellerup-huse, mens deres firmaer gik konkurs :-)

Men derudover må jeg endnu en gang sige, at IBM har et enormt ansvar for, at de kunne gå så vidt. IBM burde have haft den tekniske ekspertise til at gennemskue at "kejseren ingen klæder har på", og den økonomiske ekspertise, ud fra, hvor ofte på det seneste IBM blev udnævnt som en meget stor leverandør. Men IBM Danmark var bare lykkelig over af store ordrer på Lotus-software fra ITF, fordi det hjalp med at klare kvartalsregnskabernes skær. Groft sagt.

Grådigheden gik så igen i banker/leasingselskaber.

9.5 Bilag 5 - Interview af interviewperson #4

Interviewer: Har du noget uddannelse inde for revision eller regnskab?

Interviewperson: Overhovedet ikke. Jeg er uddannet journalist, og så har jeg arbejdet som kommunikationsrådgiver for virksomheder i 25 år. Det vil sige, at jeg har læst mange regnskaber, men jeg har ingen formel eller reel uddannelse inden for hverken finansiering eller...

Interviewer: Har du familie eller venner, der har uddannelse og eventuelt i praksis er revisor?

Interviewperson: Nej.

Interviewer: Hvad er dit kendskab til reguleringen af revisor?

Interviewperson: Begrænset.

Interviewer: Det her er et helt generelt spørgsmål. Hvad er dine forventninger til revisors rolle i relation til revision af besvigelser? Er det noget de skal kigge efter i revisionen?

Interviewperson: Helt givet efter mig opfattelse, ja helt klart. Helt overordnet vil jeg sige, jeg synes revisor skal være dybt uafhængig af ledelsen i en virksomhed. De skal gå meget kritisk til værks, og det er jeg ikke altid sikker på at de gør. Det er min klare opfattelse, at der meget let mellem de revisorer, der kommer i en virksomhed, og medarbejderne, eller ledende medarbejdere eller ejerne af de virksomheder, kommer til at opstå, ikke nødvendigvis et venskabeligt, men nogle relationer der gør, at revisor måske ikke er så kritisk, som han burde være. Hvilket jeg egentlig også godt kan forstå, for hvis revisor viser sig at være mere kritisk end ejeren eller ledelsen synes, så kan de bare skifte revisor. Og det handler om markedsandele, det handler om overskud, det handler om omsætning og alt muligt andet. Men der mener jeg, at der muligvis ligger en problemstilling, som jeg har stor forståelse for. Om det har været tilfældet her (i forbindelse med IT Factory, forfatter), det ved jeg ikke.

Interviewer: Nu stod revisorerne lidt op for IT Factory, blandt andet i forbindelse med interview med journalister, hvor de skulle dokumenterer, at det er i orden det her. Er det noget du synes er i orden, eller går man får vidt i forhold til sin revisorrolle?

Interviewperson: Problemet her er jo, at den revisor, der kom ind i sin tid, var anbefalet af en af aktionærerne i JMI Invest. Og er jo lidt absurd et eller andet sted, den revisor i KPMG er bosat i Århus og tilhører Århus-kontoret. Der kan man sige, om det ikke er lidt upraktisk, at du har en revisor i Århus, der sidder og reviderer et efterhånden temmelig stort foretagende i København, og baseret på en personlig relation til en af ejerne. Det er der jeg synes revisorerne skal være vandvittig påpasselige omkring, hvilken betydning har det, når du som revisor bliver anbefalet af en af ejerne. Begynder du at se på virksomheden med lidt andre øjne end du ellers ville have gjort?

Interviewer: *Den besvigelse, der blev begået i IT Factory, kan jo siges at være temmelig enorm i omfang, i og med at 99 % af omsætningen ikke rigtig var til stede. Er vi oppe i en skala der, hvor dine forventninger til revisor er, at det her burde de simpelthen have opdaget?*

Interviewperson: Jeg ved ikke om det er afgørende, da det er i et meget stort omfang eller lille. Det jeg synes, der er et af de sprængende punkter her, det er, at revisor skal til en hver tid dokumentere eller sikre sig, at værdierne er til stede. Her (i forbindelse med IT Factory, forfatter) kan man sige, at det har de ikke, alt det han (Stein Bagger, forfatter) sælger i cyberspace, det eksistere ikke. Og der kan man jo nok sige, jamen burde revisor i den sammenhæng have sikret sig, at de ting, der blev solgt, også var reelt? Uanset om de befandt sig i cyberspace eller ej, at det var nogle reelle produkter. Det kan de jo nødvendigvis ikke have sikret sig, og så kan man sige, at det har leasingselskaberne heller ikke sikret sig, det er der ingen, der har sikret sig. Revisor har vel en ekstra forpligtelse til at sikre sig, at hvis du går ud på lageret i en hvilken som helst virksomhed, så kan du gå hen og tælle alle skuenøglerne og det alt, der ligger derude. Det skulle du vel også et eller andet sted kunne sikre dig, selv om det er en licens i cyberspace. Det viser sig bagefter, at hvis udviklingsdirektøren i IT Factory havde set de fakturaer, så var han løbet skrigende væk, for han sagde, ”de der produkter de eksistere ikke, vi har dem ikke”. Men det var en af de ting, som Stein Bagger var god til, det var at sørge for, at de forskellige ikke så, hvordan de (sætningen afsluttes ikke)... Men summa summarum er, at jeg synes, det er et interessant spørgsmål, og man burde vel nok kunne forvente, at revisor havde sikret sig, at de ting der står på fakturaen, at de rent faktisk også eksisterer.

Interviewer: Vil det så bare være med en forespørgsel, f.eks. nu med udviklingschefen, der ville kunne sige, at det her passer slet ikke, eller skulle de gå en tand videre og undersøge kunderne, nu det viste sig i IT Factory-sagen, at nogle af dem slet ikke havde hjemmesider?

Interviewperson: De (revisorerne, forfatter) har jo sendt saldomeddelelser ud til udvalgte, hvor mange de har sendt ud, det ved jeg ikke. Men det man i hvert fald kan konstatere, det er at... da alle dem, der står på den ene eller den anden måde, er med i det, så får du selvfølgelig fake (det engelske ord af falske, forfatter) tilbage, det er klart. Så kan man sætte spørgsmålstegn ved, skulle de så være gået videre? Der må jeg sige, at jeg er en anelse ambivalent, for vi kan også begynde at kontrollere så meget, at det bliver så bureaukratisk, at det er fuldstændig umuligt at håndtere og styre, ved at sige, selvfølgelig en revisor skal ikke alene sende saldomeddelelser ud, de skal også fysisk tage ud og besøge dem, som den ene ting. Den anden ting jeg reflekterede lidt over, det er, det sidste svindelnummer han (Stein Bagger, forfatter) laver, hvor han går til Hewlett-Packard og siger, "vil I sørge for leasingengagementet til det selskab derude", og Hewlett-Packard sender så en meddelelse ud til deres finansafdeling i Hong Kong, der siger, tjek lige det er. Det er så dem, der vender tilbage 2 dage senere og siger, "don't do it", der er ingen hjemmeside, der er ingen, der svare på telefonen, der er et eller andet galt, og så går de tilbage til Stein Bagger og siger, "det vil vi ikke". Så siger Stein Bagger, han bliver formentlig sur, når det er der ikke noget at gøre ved, og så går han til SEB, og giver dem den samme opgave. 48 timer senere siger de "yes det gør vi", det vil sige, de laver ikke det hjemmearbejde. Det man så kan sige, det er, at okay revisor kunne, og det er så et spørgsmål, om de skal gøre det, være gået ind og kigget på de selskaber. For hvis vi tager det nede i Dubai, så var det et skuffeselskab, det eksisterer slet ikke, brevene besvares fra USA, hvis du tager det i Stockholm, jeg har set forretningen bagefter, og det er en lille lousy computerforretning, som i hvert fald ikke udadtil indikerer, at de omsætter for mio., mio., mio., og de har heller ingen hjemmeside. Er det nok at sende saldomeddelelser ud, eller skal revisor gå lidt videre og sikre sig, at der er volumen i de virksomheder, det, synes jeg, er et interessant spørgsmål. Men jeg synes stadigvæk, hvis jeg skal vende tilbage til min tvivl, at jeg egentlig er en lille smule glad for, at Stein Bagger-sagen ikke har resulteret i, hvad man godt kunne

have frygtet, tonsvis af lovforslag om, at nu strammer vi reglerne der og der og der, således at det for alle almindelige virksomheder, som ikke laver svindel, blev lidt mere besværlig, lidt dyrere. For basalt set tror jeg aldrig på, ligegyldig hvor stramme regler du laver, at man undgår en Kurt Thorsen, en Riskjær, en Stein Bagger eller en anden platugle. Der kan vi lave alle de regler og kontrolforanstaltninger, vi vil, dem stopper vi aldrig. Der mener jeg, at der er et hensyn at tage til dem, der begærder sig fornuftigt, ikke at gøre livet mere besværlig for dem. For hvis revisor skal ned og begynde at kontrollere, så KPMG skal til at have fat i KPMG Hong Kong – der er kun en til at betale hele det gilde, og det er virksomheden. Og hvis virksomheden nu er lovlydig og gør alt, så siger de, ”hvorforskal vi betale for det?” Så der er nogle afvejsninger for og imod, for vi skal også passe på, synes jeg, at vi ikke siger, at fordi der nu er en, der har lavet gigantisk bedrageri, så skal alle lide under det.

Interviewer: *Så det er egentlig ikke dit ønske, at det bliver sådan?*

Interviewperson: Nej det er det ikke, der hvor jeg mere er på, det er, kunne revisor her ved en enkelt eller nogle meget enkle foranstaltninger have afsløret det der? Jeg ved det ikke, men jeg ville være betænkelig ved, hvis man som en automatreaktion sagde, at nu skal reglerne strammes.

Interviewer: *Så det du vil er, hvis man måske brugte det mere internt, så man gik rundt i virksomheden og spurgte, f.eks. udviklingschefen eller salgschefen, som sad med et større kendskab til det?*

Interviewperson: At man måske på baggrund af det her fik indarbejdet en rutine, hvor man til en udviklingsafdeling eller en salgsafdeling viste en faktura og så sagde, ”det her, er det noget du kan genkende? Er det noget i leverer?” f.eks.. Jeg synes også, det har så ikke noget med revisor at gøre, men man kunne godt forestille sig, at man også, det kunne så være et samarbejde mellem revisor og bestyrelse, jeg ved det sker i nogle bestyrelser, at bestyrelsesmedlemmerne en gang om året møder de udvalgte kunder og ligesom ser dem i øjnene og siger, hvordan ser det her så ud. Det kunne også være en kontrolforanstaltning. Men jeg tror mere på den der interne, og hvis man havde haft den i KPMG, at man siger, at vi tjekker lige hos de 4 ledende medarbejdere, så havde det været afsløret for 3 år siden.

- Interviewer:* Så et ønske om et store interviewfokus, så man tog det på den måde i stedet for at sidde og sætte hakker? Det blev mere kvalitativt.
- Interviewperson:* Det var da i hvert fald en overvejelse. Jeg mener at man i revisorbranchen, skulle sige, ”hvad kan vi gøre, for en relativt beskednen, men muligvis relativt effektiv indsats, uden at det udløser en ny gigantisk regning til kunden? Er der nogle ting, som vi kunne gå ind og spørge om på baggrund af den sag her (IT Factory, forfatter) eller en anden sag, uden at vi skal sætte et helt verdensomspændende apparatur i gang.”
- Interviewer:* I forbindelse med leasingkontrakterne og tillægskontrakterne, der var forfalskede og aldrig fandtes hos leasingselskaberne, var det en forventning du havde, at revisor havde opdaget, at de her tillægskontrakter reelt ikke eksisterede?
- Interviewperson:* Det er et af de steder, hvor jeg siger, og alle jeg har talt med sidenhen, de siger, at det er så påfaldende, bortset fra at det simpelthen ikke kan lade sig gøre, af det jeg hører. Den tillægskontrakt, der laves, det er fuldstændig utænkeligt at komme ud af kontrakten på den måde. For her taler vi så om noget brugt eller en rest, der ligger et eller andet sted, den vil et leasingselskab aldrig nogensinde kunne komme af med til en 3. kunde til samme pris. Derfor er det fuldstændig utænkeligt, at man kan lave sådan en. Nu er det ikke alle revisionselskaber, der er lige venlige over for hinanden, men dem jeg har talt med, de siger, at de aldrig har set sådan en tillægskontrakt, og derfor må det undre.
- Interviewer:* Så du havde en forventning til, at revisor havde større kendskab til, nu her leasing, og de vilkår man normalt ligger til grund?
- Interviewperson:* Helt klar, ja.
- Interviewer:* Er det sådan, at revisor skulle ud og hente bekræftelse fra modparten og sige, ”vi har de her betingelser, er det noget i kan bekræfte?” eller bede dem om, at sende de betingelser, de ligger inde med? Var det noget du forventede eller kunne ønske revisor gjorde?
- Interviewperson:* Det var noget, altså formentlig fordi, og der synes jeg igen, at man skal prøve at se på, at det med leasing af ting, der foregår oppe i cyberspace, det er et relativt nyt fænomen, og det vil sige, at der skal revisorer og andre implicerede i det lige have tid til at finde deres egne ben og hvordan det kontrolleres. Jeg synes nok, at hvis du har en leasingkontrakt, som man kan slippe ud af på den måde, som er

beskrevet her (i forbindelse med IT Factory-sagen, forfatter), så bør man nok, som revisor spørge, at hvis man kan slippe ud af det der, hvad så med de x-antal tusind stykker software, der ikke er solgt, kan de sælges? Der synes jeg godt, man kan forvente, at man lige ringer til IBM eller SEB Leasing og hører, hvordan kan det være, at sådan en er lavet, og om de kan slippe af med det udstyr eller det software igen. Så havde den jo igen været nemt opdaget. Det var sådan en ting, jeg synes, revisionsbranchen af sig selv oven på sådan en sag skulle sige, ”okay der var noget der slap gennem nåleøjet, skulle vi selv gå ind og sige, at hvis vi støder ind i sådan noget fremover så som fast procedure, så gør vi sådan og sådan”.

Interviewer: Så man kan sige, at når de først har fået identifikationen på, at der er et eller andet, der ikke virker rigtigt, så går man det skridt videre?

Interviewperson: Ja, så går man det skridt videre. Det synes jeg godt, man kunne forvente. Eller ikke forvente, det er en af de ting, en af de lærdomme, man kunne få af det her. For jeg synes ikke... det er et helt nyt marked det der, og der synes jeg, man skal passe op hele tiden at pege fingre og sige, at de burde have gjort. Men så sige okay det er et helt nyt marked, men i hvert fald kan man forvente, at nu tager de ved lærer af det og indfører en procedurer. Det havde også været en ekstrem billig kontrolforanstaltning af lave.

Interviewer: Hvad så med forfalskningen af underskrifterne, er det en forventning du har, at revisor tjekker, at de underskrifter, der er, ikke er forfalsket? Altså sammenholder det med en underskrift man har fået af Asger Jensby?

Interviewperson: Det synes jeg er ud over det, revisor skal, til gengæld så synes jeg, at det er dybt, dybt problematisk, at landets største bank eller nogle af landets største banker ser igennem fingrene med sådan noget. Der vil jeg ikke forvente, at et stort revisionsfirma skal gå ned og kontrollere, om nogle af landets største banker fuldstændig bevist overtræder gældende regler på det område. Det vil jeg aldrig forvente, at de gjorde, det er bankernes ansvar. Der synes jeg igen, vi er ude i den med, at hvis KPMG skal ned og tjekke, at Danske Bank har overholdt spillereglerne, så er vi ude i det der kontrolfreak, hvor man siger, at nu det for omstændigt, for upraktisk, for uhåndterligt. Hvis vi ikke en gang kan stole på, at Danske Bank overholder spillereglerne, så må vi bare konstatere, at det gør de altså ikke.

Skal vi så lave, at KPMG hver gang skal ned at se... men så er vi ude i det der, hvor det bliver kontrol, kontrol og kontrol. Igen så ham der vil snyde, så finder han en anden måde at gøre det på.

Interviewer: Der har været snak om IT Factorys store vækst, den var jo voldsom i forhold til sammenlignelige virksomheder i branchen, og man der har stillet spørgsmål efterfølgende ved, om den udvikling ikke burde have sat alarmklokker i gang hos revisor. Var det noget du forventede, at revisor var faldet over?

Interviewperson: Nej for det passer ikke. Næstformanden hos Cimber Air, som i øvrigt er revisor, ham kender jeg tilfældigvis, og han sagde, at det er noget sludder. Hvis du ser på væksten i de succesfulde amerikanske IT-selskaber, så haltede IT Factory håbløst bag efter. eBay, Google, ect., havde en vækstrate, der var langt større end IT Factory, og selvfølgelig kan du finde danske virksomheder, der havde lavere vækstrater, men set i en global sammenhæng, og IT Factory var en global virksomhed, så var vækstraterne ikke ekseptionelle. Så det, mener jeg ikke, er noget der indikerer, at revisorerne skulle have opdaget det.

Interviewer: I de analytiske handlinger, som revisor laver, forventer du, at man sammenholder med branchen, eller er det, at man ser internt på virksomheden nok?

Interviewperson: Hvis det var sådan, at det var fuldstændig ekseptionelle tal i forhold til den internationale, globale IT-branchen, så kunne man godt sige, at det er da lidt mærkeligt, at en lille dansk virksomhed ligger og out performer de store amerikanske IT-virksomheder eller vækst-virksomheder, og så sige, er det fordi de har en fuldstændig vild kompetence og koncept eller? Men da det ikke er tilfældet (med IT Factory, forfatter), så kan jeg ikke se, at der ligger nogle ting, som de burde have gjort anderledes.

Interviewer: Er det vi har snakket om din holdning generelt og ikke kun i relation til IT Factory-sagen? Selv om de måske er kommet på baggrund af IT Factory-sagen.

Interviewperson: Nej, det er ikke kun i relation til IT Factory. Forhåbentlig er det sådan i alle brancher og i alle situationer, at hvis vi opdager et eller andet, at hvis vi havde gjort det lidt anderledes der, så havde vi fået et andet resultat, at så lærer vi lidt hver gang af en fejltagelse eller en god idé. Så ændre vi forhåbentlig så vores procedurer eller vores måde at agere på, i overensstemmelse med den erfaring vi

har fået. Det vil jeg da også håbe, at branchen (revisionsbranchen, forfatter) gør her.

Interviewer: Nu har du allerede nævnt nogle ting. Men har du andre ting, du ønsker ændret i revisionspraktisk eller haft andre tanker i forbindelse med sagen, om områder der kunne strammes op?

Interviewperson: Jeg tror, det bliver langt større og mere kompleks i fremtiden hele handlen i cyberspace. Hvordan kontrollere man, at de varer virkelig findes? Fordi en af de ting der undrede mig på et meget tidligt tidspunkt, det var, hvor var forhandlerne af disse produkter? Der undrede det mig, hvorfor der ikke var nogen i Tyskland, Frankrig, England, hvilket jeg bringer op på et tidspunkt. Her bliver jeg så belært, at her taler vi om cyberspace, og så er det tæske ligegyldigt hvor den virksomhed, der sælger det her, ligger henne, fordi al handel foregår over nettet. Om de ligger i Dubai eller her, det er fuldstændig ligegyldigt, der er ikke behov for at have nogen i Frankrig. Og det lyder jo egentlig reelt og rimeligt nok. Så jeg tror, der ligger en udfordring i, også for revisorerne, at gennemskue, hvad er det, de sælger deroppe (i cyberspace, forfatter), og eksisterer det.

Interviewer: Så revisor skal til at tænke på at have lidt mere IT-erfaring, nu har man IT-revisorer, så man skal til at inddrage dem mere?

Interviewperson: Ja i sådan nogle ting helt klart.

Interviewperson: (i forbindelse med efterfølgende snak om en revisorberegning, som tidligere interviewpersoner har foreslået)

Jeg tror ikke, man behøves at bryde nogen fortrolighed, ved at gå lidt mere i detaljen, det kan man altid anonymiserer. Jeg har ikke noget afklaret forhold til det, jeg er hele tiden meget optaget af, som du nok har bemærket, at vi skal selvfølgelig have en kontrol, og vi skal selvfølgelig vide, men vi skal passe på, vi ikke går over den der grænse, hvor vi tror, vi kan kontrollere os ud af alt, for det kan vi ikke. Igen er der kun en til at betale gildet, og det er virksomheden, og hvis revisor skal sidde og bruge 2 dage med en timeløn på 3.000 kr., så skal man være helt hamrende sikker på, at dem der bruger regnskabet, at de også få den værdi ud af det. Og hvem er det grundlæggende, der har glæde af det, der står i det regnskab? Det er der basalt set, kun to parter der har, leverandørerne til den pågældende virksomhed, og det er dem, der finansierer, da ganske almindelige

kunder er relativt ligeglade. Man må gå ud fra, at dem i den finansielle sektor, der finansiere virksomheden, har så meget styr på, hvad revisor laver. Så hvis leverandørerne har glæde af en udvidet beretning, så skal man overveje det, Men jeg synes, man skal tage dem med og sige, om de har behov for det, og hvis de ikke har det, så er det spild af tid og penge.

Interviewperson: *(i forbindelse med efterfølgende snak om samfundet som interessant og eventuel indførelse af en revisorberetning)*

Selvfølgelig er samfundet en interessant... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)* ... selvfølgelig har samfundet en interesse i de helt store virksomheder. Men jeg vil stille mig meget tvivlende overfor, hvilket værdi det vil have for nogen, at man fik en mere dybdegående beskrivelse fra revisor af, hvad der foregår i Mærsk, da jeg simpelthen tror, det er så kompleks en virksomhed, at begynde at gå videre der, det tror jeg simpelthen ikke på kan lade sig gøre, som den ene ting. Som den anden ting, hvis jeg var revisor i den beskrivelse der, så skulle jeg nok sørge for, at der ikke var et eneste ord, som jeg kunne blive hængt op på. Hvis du skulle sikre dig, at du ikke blev hængt op på noget, så ville du formulere dig på en måde, så det også bliver umuligt at få et entydigt billede af, hvad det er, der sker... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)* ... Jeg tror igen, vi skal passe på hele tiden, at vi ikke stikke hinanden blå i øjnene ved at sige, at hvis vi nu stiller lidt stærkere krav, hvis vi nu gør, ville vi så ikke. Det kan godt være, at man kan komme et lille skridt videre den vej, men jeg er ikke sikker på andet end, at omkostningerne ved at gøre det vil være større end the benefits, og det synes jeg hele tiden, man skal afveje op mod hinanden, hvad bruger vi af tid, kræfter, penge på det her, og hvad får vi egentlig ud af det i den sidste ende.

9.6 Bilag 6 - Interview af interviewperson #5

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med indledende snak om formålet med interviewet, og herunder kendskab til reguleringen af revisor)*

...Det ved jeg heller ikke (om kendskab til reguleringen af revisorer, forfatter)...
(udeladt en for opgaven irrelevant passage)... Hvad er det revisorerne bidrager med? Det er faktisk en diskussion jeg ret ofte har haft med revisorer, for jeg synes f.eks., at deres revisionspåtegning er en hån mod samfundet. Det er den eneste måde, vi kan kontrollere deres arbejde på, det er deres påtegning, og den påtegning er jo ikke tilgængelig for almindelige mennesker. Og det synes jeg er et kæmpe problem, jeg ved ikke, om jeg lige frem vil kalde det et demokratisk problem, men det er i hvert fald et teknisk problem, når vi snakker om tilliden mellem erhvervslivet og det almindelige samfund. For det er sort snak (revisionspåtegningen, forfatter), det er jo en dække sig ind, og der står jo intet i de påtegninger, det er meget sjældent, man møder påtegninger, hvor der reelt står noget.

Interviewer: *Jeg har mødt ved nogle af de andre interview, at der har der været ønsker om en revisorberetning i lighed med en ledelsesberetning, hvor man skrev, hvad der er udført, hvad det er for nogle kontroller, hvad er det, vi har set på, hvad har vi brugt af timer på de forskellige områder, og selvfølgelig hvis det har givet anledning til noget. Er det noget, du har haft i tankerne, at det kunne du godt tænke dig?*

Interviewperson: Sådan kan man godt formulere det, altså få det specificeret ud hvad har I gjort, hvor lang tid har I brugt på det, hvor grundige har I været, det kunne godt være en mulighed. Men igen ville det være noget, der krævede forudsætninger. Jeg tror, man skal spadestikke dybere, om jeg så må sige, og regelmæssigt simpelt hen stille nogle større krav til relationen mellem revisor og virksomhed, sådan at vi ikke skal sidde og gætte på, hvad er det, der står der, og står det nu på den rigtige måde og alt mulig andet. Men sådan at vi kan have en forhåndssikkerhed om, at når IT Factory pludselig bliver en milliardforretning, og vi i øvrigt ikke kan se, hvad der foregår, og vi kender ikke dens verden og alt mulig andet, er det så reelt, eller er det ikke reelt.

Interviewer: *Så det bliver lovbestemt, at det her skal revisor gøre?*

Interviewperson: Skal man skære det meget firkantet ud, så synes jeg, revisorstanden, som bestemt ikke holder sig tilbage, hvad timelønnen angår, slipper lidt nemt. For meget af det, men det ved jeg ikke konkret, det er bare min fornemmelse, de foretager sig, det er nogle rutinekontroller baseret på noget materiale, som er subjektivt, det vil sige, det er alene materiale fremlagt af kunden, og min opfattelse er, men jeg ved det ikke, min oplevelse er, at deres investigerende arbejde er for dårligt i forhold til deres timeløn, og i forhold til den tillid de gerne vil nyde i samfundet.

Interviewer: *En af de andre interviewpersoner snakkede om, at det var ekstremt vigtigt, at relationen mellem revisor og virksomhed er professionel. Nu det med at revisoren fra KPMG var hyret ind på grund af, at han kendte en af aktionærerne.*

Interviewperson: Man kan sige, at selvfølgelig skal det være helt professionelt, en professionel relation. Der må ikke være nogen som helt form for bongkammerateri, men vi lever altså i et lille samfund, hvor det er meget sandsynligt, at man af andre veje og andre grunde har kendskab til en revisor. Men det ændre ikke ved, at det selvfølgelig skal være en 100 % professionel relation. Det ligger i min opfattelse også i begrebet autoriseret revisor, at det er et krav, men vi har jo med mennesker at gøre. Men jeg vil sige, et stort firma, som her er revisorer, bør selv være opmærksom på, om der er nogle personlige relationer, og det var de ikke, så vidt jeg kan registrerer, i tilstrækkelig grad.

Interviewer: *Så de burde faktisk havde sagt, "nej, den her revisor kan vi ikke sætte på jeres virksomhed, det skal være en anden"?*

Interviewperson: Efter min umeldbare opfattelse, du må ikke tage noget af det jeg siger som domme, for så præcist kan jeg ikke huske, og kender jeg ikke historien, burde KPMG have været meget, meget mere strikse med, hvordan laver vi revision af den her virksomhed (IT Factory, forfatter), og ikke mindst i lyset af den udvikling virksomheden har. Den blev i hvert fald på papiret og udadtil til en ekstrem dansk virksomhed, og der burde man have haft mere OBS. Jeg ved ikke, om man kunne have forlangt en større forsigtighed, man kan sige i starten, da IT Factory var en virksomhed med 10-20 mio. i omsætning, men da det ligesom udviklede sig på den måde det gjorde, så skulle man nok have været mere OBS på det.

Interviewer: Nu nævnte du selv det med, at den udviklede sig på papiret enormt, og det har der også været sat spørgsmålstegn ved, om revisor, når den udvikler sig så meget, ikke burde have opdaget, at der var et eller andet her. Hvad har du af holdning til det, er det noget revisor burde have opdaget eller i hvert fald undret sig over?

Interviewperson: Det er klart, at en hvilken som helst unaturlig udvikling i et hvilket som helst selskab bør en professionel revisor selvfølgelig være opmærksom på. Ikke at det behøver at være udtryk for noget som helst forkert, men det bør skærpe opmærksomheden, hvad er det, der sker her. Hvis jeg pludselig et år tjener 5 gange så meget, som jeg tjente sidste år, så forventede jeg også, at min revisor spørger mig, hvad er der sket her? Så det synes jeg sådan grundlæggende... selvfølgelig er der nogle signaler, og det er der formentlig også, der gør, at man er OBS på nogle ting, det er den ene ting, det er meget generelt. Men her var der jo så også det helt specielle, at den vækst, det fandt sted i IT Factory, var tilsyneladende fuldstændig ensidigt baseret på en leasingmodel, som man burde have været mere OBS på, hvad består den af, hvad er der i den, hvad er der af facts i den. Det er selvfølgelig enormt nemt at sidde her bagefter og sige, at det var I ikke opmærksomme nok på, men jeg vil nok sige, at lige præcis fordi det er så kompliceret. Leasing er et begreb, som bruges til mange forskellige former for økonomiske transaktioner, så burde et professionelt revisionsfirma have haft mere spot på lige præcis det, der gjorde dette her til en fuldstændig ekstrem virksomhed rent vækstmæssigt, de skulle virkelig have kontrolleret, hvad er det her for noget? Men i IT Factory-sagen kan du stille det samme spørgsmål, hvad så med alle de medarbejdere, der sat derude, hvad stillede de af spørgsmål, burde de ikke have gjort det samme? Nu snakker vi i stedet for om revisorer, og der har vi i forhold til medarbejderne en berettiget forventning til, hvad det er for en funktion, de varetager. Det er jo ikke bare for sjov, at de har deres autorisation, det har de jo fordi, at de har fået samfundets stempel til at være vores kontrollanter på, at det er i orden, det der foregår. Og det er jo ikke opfyldt her (i forbindelse med IT Factory-sagen, forfatter).

Interviewer: Nu siger du det med leasing, som jo var den helt store ting i IT Factory, og det, at der var forfalskede tillægskontrakter, som mange har sat spørgsmålstegn ved efterfølgende, da de slet ikke var på vilkår, som man så i leasingbranchen. Bør

revisor have så meget kendskab til, brancheforhold, nu inden for leasing i dette tilfælde, men også generelt, så de kan gå ud og sige, der er et eller andet der ikke stemmer?

Interviewperson: Det øjeblik en statsautoriseret revisor sætter sin underskrift på et årsregnskab, skal den statsautoriserede revisor have den indsigt, der berettiger ham til at sige god for det. Det har de ikke haft i dette tilfælde (IT Factory, forfatter), eller har de ikke ville, og ellers er de blevet talt fra at ville det, det ved jeg ikke, men enten er det udygtighed, og ellers er det uprofessionalisme. En underskrift og godkende et regnskab som statsautoriseret revisor, så er forudsætningen, at du har det nødvendige kendskab til at godkende det regnskab.

Interviewer: Hvad med de forfalskede underskrifter, der har der også været snak om, at det bør revisor tjekke, da det er en del af det, revisionen omfatter. Hvad er dine forventninger til revisor, er det noget der er omfattet af revisionen?

Interviewperson: Det er jo nemt at sidde her og være bagklog, og i det lys skal alt det, jeg siger, jo ses. Men det vi snakkede om før, det var jo, at burde revisor ikke gå ind og lave særlige undersøgelser, når udviklingen var, som den var i IT Factory, og lige præcis her kunne man godt have forventet, eller jeg vil sige, burde man nok have forventet, at revisoren havde tjekket nogle af de relationer, der blev mulige på grund af de falske relationer, således at det rent faktisk var revisoren, der var støt ind i, at den her aftale du har med Danske Banke, eller hvem det nu måtte være, hvordan hænger det samme, fordi jeg har talt med Danske Bank, og de kender ikke noget til det. Så var den fest jo slut.

Interviewer: Er det så sådan, at du vil sige, at det faktisk bør være et krav, at revisor indhenter bekræftelser fra modparten eller ved leasingselskaber beder dem om at sende de betingelser, de har liggende?

Interviewperson: Jeg tror, det vil de i hvert fald påstå, at de rent faktisk beder om en sådan dokumentation og bekræftelse i nogle tilfælde, man kan så sige, at her (IT Factory-sagen, forfatter) har de i hvert fald ikke indhentet den de rigtige steder. Det er også et udtryk for professionalisme, for hvad er det for bekræftelser, de har indhentet, og hvad der de værd? Så vidt jeg husker, der er vi ude i noget, jeg husker, så er det nogle af svindlerne, de har fået bekræftelse fra og taget for gode varer, så deres kontrolfunktion er ikke god nok.

- Interviewer:* Ved leasing vil det så være leasingselskaberne, man ville tage fat i. Er det noget du ville synes var rimeligt at forvente, at revisor, når der nu er nogle forhold, der falder uden for normale branchevilkår, skal indhente eksterne bekræftelser fra leasingselskabet som modpart?
- Interviewperson:* Det der med om man skal, igen hvis der ikke er noget der, der måske siger en, hvad fanden foregår der her, det ser sku mærkeligt ud, så vil jeg ikke sige, det skal være så omstændigt. Men så snart der er noget, der stikker ud, det kan være omsætningen, det kan være en måde man gør det op, eller det kan være nogle personlige ting, hos de mennesker man har med at gøre, så snart der er noget, der stikker ud, så bør der være en kontrol, om jeg så må sige, er bedre end den var i denne her situation (IT Factory, forfatter).
- Interviewer:* Det du snakker om, det var saldomeddelelser til debitorer, og de fik jo bare fake tilbage, "ja vi berkæfter", og selvfølgelig gør de det, for de var med i det.
- Interviewperson:* Der er det, jeg siger, at de kontrollere kun, om jeg så må sige, svindelsystemet, der er jo nogen, der finansiere dette svindelsystem, og dem har de jo ikke været hos, for så ville de have opdaget det.
- Interviewer:* I forbindelse med revision af debitorer, hvor de fik de falske bekræftelser, fordi de (debitorerne, forfatter) var med i det, har det været oppe og vende, om revisor skal ud og banke på døren, eller i hvert fald tage telefonisk kontakt - et mere dybdegående tjek af debtors baggrund. Er det dine forventninger, at revisor gør det, eller er det noget du kunne ønske, de gjorde fremadrettet?
- Interviewperson:* Sådan lidt politisk så skal de jo lave noget for deres millionfakturaer. Igen når der er noget, der siger, hvad er det, der foregår her, det ser sku mærkelig, spændende, utraditionelt ud, så ja selvfølgelig skal de det, for ellers kan vi ikke have den nødvendige tillid til revisorstanden, som er vores garant for, at når der har været en statsautoriseret revisor på, så er det nok i orden. Det er sådan set et sundt system, men det fungerer bare ikke, for den tillid kan vi ikke have.
- Interviewer:* Er det så nok, at de tager et tjek ved at gå på internettet, eller skal de ud og banke på døren? Eller er det en afvejning man skal tage?
- Interviewperson:* Igen synes jeg, det er individuelt, om jeg så må sige, afvejning af hvad føler vi er nødvendigt her. Med den udvikling, der finder sted i det her samfund omkring e-mails og internet, er der jo ingen grænser for, hvad der kan lade sig gøre. Det er

også en udvikling, der bør skærpe revisorers agtpågivenhed, for hvis jeg vil være svindler, så kan jeg sagtens sætte mig ned og lave en svindelvirksomhed med en hjemmeside, det kan jeg få min søn på 20 til at lave i en frokostpause stort set, der siger, at jeg har det her firma. E-mail der kan alt lade sig gøre, hvis man har indsigt og snilde nok til det, og det bør revisor selvfølgelig tage stilling til, ”er min sikkerhed stor nok?” Det bruger de for lidt energi på, det er helt sikkert, i hvert fald lige i de her ekstremsager. Jeg vil sige, den ganske almindelige malmester eller velfungerende virksomhed, der har en jævn normal udvikling, det er igen det her med at finde balancen. En maskinfabrik, der har en omsætning på 20 mio. kr., skal jo ikke have en revisorregning på 1 mio. kr.. Men der er altså nogle situationer, hvor man (revisorerne, forfatter) kan sige, at hvis jeg skal sove godt i nat, så er vi nød til at tage et ekstra tjek eller en anden form for tjek i denne her situation, og det har de ikke gjort her (i IT Factory, forfatter).

Interviewer: De skal have større IT-kendskab, eller inddrage nogen der har det?

Interviewperson: Jeg ved ikke, om det er et større IT-kendskab, for det er jo ikke i selve teknikken, svindlen ligger. Svindlen kan jo opklares, så at sige, ved at følge pengene. Det er ikke nødvendigvis IT, her er der jo brugt en e-mail... (sætningen afsluttes ikke). Jeg er ikke i stand til, men det vil jeg tro, en fagmand kunne gøre, se hvornår er denne hjemmeside oprettet, det vil man formentlig kunne finde et eller andet sted inde bag ved, hvis man er teknisk nok. Hvis revisor lige pludselig opdager, at den her hjemmeside, der henvises til, er lavet i går, og det ikke ser særlig fornuftig ud, den slags tjek må vi forvente, at statsautoriserede revisorer også har med i deres pakker, så snart der er noget, der skiller sig ud. Det er den der vilje og måde at tænke på, at skulle vi ikke bare gå ud og spørge det menneske, er det her rigtigt. Det gør man ikke, man sidder med sine systemer og sine tabeller, og har formentlig nogle moduler for, hvordan laver jeg denne type regnskab, og hvordan laver jeg denne type regnskab, og så glemmer man, om jeg så må sige, det der med at gå ud og stikke fingeren i jorden og have en relation til mennesker. Det er egentlig der, den svigter, tror jeg.

Interviewer: Så noget mere kvalitativt – f.eks. interviews – i revisionen?

Interviewperson: Meget mere kvalitativt for jeg tror som sådan, at de sagtens kan få nogle systemer og alt mulig andet op og stå, men vi må have en forventning til, at deres

mindset er indrettet på den måde, at alt det vi andre ikke kan se, at det kan de sku se, mærke, hører eller fornemme. Jeg siger ikke, at det ikke kan gå galt, men der er bare for mange tilfælde, hvor revisor bagefter kommer og siger, ”han snød mig”, og det er det, der ikke må ske. Det kan selvfølgelig ske, men det må ikke ske så mange gange, som det rent faktisk gør.

Interviewer: Så hvis de havde snakket med forskellige personer i virksomheden, så havde de opdaget, at det var en anderledes måde, at virksomheden var skruet sammen på, fordi Stein Bagger var god til at spille dem ud mod hinanden.

Interviewperson: Der er jo ingen tvivl om, at KPMG i denne situation har været fuldstændig sporet ind på, at de kun behøvede en kilde til deres opgave, og det var Stein Bagger. Det synes jeg er ekstremt uprofessionelt, når man ser på, hvad det var for en virksomhed, og med den virkning den havde. Vi ved jo i dag, at de (revisorerne, forfatter) formentlig har haft en vis relation til Stein Bagger som person, og at Stein Bagger brugte en stor del af sin tid på at sikre sig, at folk ikke kom til at snakke med hinanden. Det burde revisor have registreret og været opmærksom på.

Interviewer: Jeg har også mødt, at revisor skal have mere medieovervågning, fordi der fra flere kanter blev sat spørgsmålstegn til IT Factory.

Interviewperson: Du kan sige, at det øjeblik du sidder som revisor for sådan et firma, og du ser en blog, som den Dorte Toft skriver, så burde du som revisor lige have sagt, ”hov det tjekker jeg lige”. Det har man åbenlyst ikke gjort. Selv om man føler sig hævet over alt sladderjournalistik, som man ofte opfatter det som, så kunne det være, at man skulle tage det seriøst.

Interviewer: Helt generelt, ser du så den rolle, som revisor har, for værende, at de skal reviderer efter besvigelser, er det en del af det, du forventer af revisor, når du ser på en påtegning?

Interviewperson: Nej jeg forventer ikke, at revisors udgangspunkt er, at her har vi med en svindler at gøre og bruger det som arbejdsgrundlag, bestemt ikke, det ville jo være et sygt samfund. Men alligevel vil jeg sige, at det kun forstærker min forventning til revisor, når det er svindlere, vi har med at gøre, at den der OBS bliver meget meget større. Det bør de kunne føle, det bør de kunne se, altså det er det her med,

hvornår afviger noget fra det sandsynlige, det normale, og det burde revisor have en større forudsætning for at registrere end de fleste andre mennesker.

Interviewer: I IT Factory var det en enorm besvigelser, og gør det, at du sidder tilbage med en følelse af, at det er for dårligt? Eller kan du ikke rigtig pege fingre af, om det nu er revisors skyld?

Interviewperson: Det er jo ikke revisors skyld, men det er min helt klare opfattelse, at nå IT Factory får lov til at udvikle sig, som den gjorde, så er det dårligt revisorarbejde i en eller anden udstrækning. Jeg vil ikke sidde her og domme dem, men i en eller anden udstrækning, der det ikke godt nok revisorarbejde. For det var jo så grotesk, at selv Stein Bagger til sidst gik i sort og ikke viste, hvad han skulle gribe i eller gøre, det var simpelthen for kompliceret og uhåndgribeligt, det moras han var ude i. Det burde en revisor have set langt tid før.

Interviewer: Har du gjort dig andre overvejelser i det her forløb eller generelt, når du møder ting i relation til revisor, at det her, kunne du godt tænke dig, blev lavet om, enten pålagt revisor eller strammet, så revisor skal gøre det anderledes?

Interviewperson: Jeg tror ikke, jeg kan sige noget præcist om det, fordi jeg ikke grundlæggende er den type, der synes man skal lave en masse pålæg, regler, forpligtelser og alt mulig andet. Jeg har bare en forventning, til revisorbranchen, til revisorerne, som jeg synes, og det har jeg oplevet mange gange, i det jeg har beskæftiget mig med som journalist, at jeg bliver skuffet gang på gang. Revisorerne opfylder jo ikke den forventning, jeg som almindelig borger og journalist synes, jeg burde kunne have til dem, fordi de ting, jeg tror, de gør, gør de sku ikke. Der har revisorbranchen et kæmpe problem, og det er i høj grad et kommunikationsmæssigt problem, fordi de er ikke i stand til at fortælle os, hvad er det de gør, og måske i endnu højere grad, hvad er det, de ikke gør, således at vi kan få afstemt som forbruger og borger vores forventningspres til den branche. Det har de ikke forstået en skid af i mange, mange år i den branche, og de forstår det stadigvæk ikke, fordi de hele tiden formulere sig på en måde, så de kun beskytter sig selv. Det er jo også det, der sker i en revisionspåtegning, det er alene en beskyttelse af revisoren selv, og det er en forkert indgang at have til at spille den rolle i samfundet, som revisorerne vil have, og som vi andre som sådan gerne vil give dem, men som de gang på gang ikke lever op til. De skal ikke have defineret noget som

helst, de kan blive hængt op på. Åbenhed, og det har jo ikke noget med åbenhed omkring de enkelte virksomheder at gøre, det er skægt nok, sådan jeg oftest har det, når jeg er ude og diskuterer med folk, ”vi er jo dækket af tavshedspligten”, som jeg altid siger til folk, I har overhovedet ingen tavshedspligt, når det drejer sig om, hvad I selv tænker, hvad I selv gør, og hvad I selv foretager jer. Det er det, de skal, de skal fortælle, hvad det er, de gør, og også hvad de ikke gør således, at vi er klædt på til, om jeg så må sige, at kunne kaperer, når der kommer en Stein Bagger ind i billedet, så det er mere logisk for os at sige, nå ja, det er også rigtigt, der var en 100 % svindler, han var ikke dækket ind af det her. At der så er en hel masse mellemregninger, der gør, at de (revisorerne, forfatter) alligevel burde have været opmærksom på de her ting, selv om man var 100 % svindler, det er noget helt andet. De skal i hvert fald være meget meget mere præcise i forhold til borgernes forventningsrelation til revisor.

Interviewer: Som du selv siger, så er der ikke rigtig nogen lovgivning, der er revisorloven, men den fortæller ikke rigtig, hvad revisor skal gøre, der er revisionsstandarden, som er god revisionsskik. Kunne du godt tænkte dig, at der blev en mere klar lovgivning om det, eller er det nok, at revisor blev mere åben omkring det?

Interviewperson: Jeg tror ikke, der skal være nogen klar lovgivning, der vil kunne samle en IT Factory-sag op. Det vil sige, at du skal lave en lovgivning, der tager udgangspunkt i, at folk er svindlere, og det vil være dybt problematisk set med mine øjne. Men du skal lave en lovgivning, jeg ved ikke, hvordan man gør det, der gør, at revisorer tænker på en anden måde. At de ikke tænker i beskyttelsesbaner af sig selv men i beskyttelsesbaner af samfundet, af de mennesker, der er afhængig af virksomheden og så videre. Det gør de ikke i øjeblikket. De skal have meget mere fokus på deres samfundsmæssige ansvar, de har ikke fokus på deres samfundsmæssige ansvar i dag, de har kun fokus på deres egne risici, og det er problematisk fra vores andres syn. En anden ting, når du nu spørger, jeg tit hører, ”vi skal have en forhandling med revisor om den udgift der, for den vil vi ikke have stående i regnskabet”. Hvis revisor ud fra nogle saglige regnskabsmæssige og revisionsmæssige kriterier har sagt, at der skal stå noget i et regnskab, så vil jeg gerne have en forklaring på, hvordan kan man så forhandle et tal ud af et regnskab? Og det sker gang på gang på gang, at bestyrelsesformanden eller direktøren, fordi han har fået besked af bestyrelsesformanden på det, får forhandlet

noget ud af et regnskab. Det er dybt, dybt problematisk for revisionsbranchen, når det sker hver gang, for hver eneste gang tager det en lille smule af vores tillid til, at vi kan tro på, at når der har været en ordentlig revisor inde over, så er det også i orden, det der foregår. Det betyder simpelthen, at man kan købe/betale sig fra at få sit regnskab udformet, som man vil. I den udstrækning revisorer giver adgang til det, har vi et kæmpe problem. Der er det et klassisk problem, at de lever af kunder, og mange gange er det store kunder og dermed magtfulde kunder, og hvem siger nej til en revisionsordre på 1 mio. kr.? Det kan jeg godt se er svært, men der er altså heller ikke ret mange, der har revisors beskyttelse, vilkår, rettigheder og adgang til timelønninger, så jeg har ikke så ondt af dem.

Interviewer: *Har du revisionsmæssig eller regnskabsmæssig uddannelse?*

Interviewperson: Overhovedet ikke, den er ren journalistisk.

Interviewer: *Har du venner eller familie, der sidder som revisor eller er uddannet som revisor?*

Interviewperson: Jeg har en onkel, der er revisor, men nej jeg har ikke nogen relation til revision eller regnskabsførelse. Jeg har beskæftiget mig med erhvervslivet i mange år som journalist, men jeg kan ikke læse et regnskab, for jeg har altid sagt, at jeg ikke kan bruge regnskaber til noget som helst, fordi jeg ikke kan regne med, hvad der står i dem, og det er problematisk. For havde der været noget, der havde været interessant for mig som journalist, så var det højst sandsynlig forhandlet ud af regnskabet, og det er jo lige præcis det forhold revisorerne blåstempler med deres revisionspåtegning og deres underskrift, det synes jeg er dybt, dybt problematisk. Men du kan sige det på den måde, at det der jo skal til, det er at revisorerne, det jeg gør, jeg kan ikke få en god historie ud af et regnskab, jeg kan få en god historie ud af at gå ud og møde en mand og sige, ”hvad er det du laver, hvorfor laver du det, og hvordan kan det være, at du gør det på den måde?”, det samme burde revisorer gøre i meget meget større grad... (*udeladt en for opgaven irrelevant passage*)... Et regnskab danner baggrund for leverandørers eller kunders vurdering af virksomheden, så skal det jo ikke bare være noget, der er et glansbillede, så skal det jo være meget reelt. Jeg siger ikke, at der ikke findes reelle regnskaber, man er bare stødt ind i mange regnskaber, der altså ikke var reelle efterfølgende.

Interviewperson: *(kommentar i forbindelse med efterfølgende løse snak)*...

jeg synes, de er en problematisk stand (revisorerne, forfatter) i vores verden, fordi de giver sig ud for at være noget, som vi gang på gang oplever, at de ikke er. Det synes jeg er farligt, og det bliver mere og mere farligt, i takt med at verden bliver mere og mere kompliceret, for de almindelige regnskabsforudsættingsløse mennesker kan jo ikke gå ind og kontrollere, var den der sammenhandel med den der dattervirksomhed i Schweiz efter reglerne, det er jo der, de (revisorerne, forfatter) lige præcis har deres autorisation, høje timelønning, ekspertise og lange uddannelse, så vi andre kan have en garanti. Så må de fratages deres autorisation, hvis de ikke lærer det her, det er nok min holdning.

9.7 Bilag 7 – Interview af interviewperson #6

Interviewer: Har du nogen revisionsmæssig eller regnskabsmæssig uddannelse?

Interviewperson: Nej det har jeg ikke.

Interviewer: Har du venner eller familie der er uddannet revisor eller arbejder som revisor?

Interviewperson: Ja det har jeg, min søster er uddannet CMA og har arbejdet som revisor, men ikke noget der har givet mig et dissideret kendskab til revision.

Interviewer: Hvad har du af kendskab til reguleringen af revisor?

Interviewperson: Jeg har ikke kendskab til den i detaljer, men jeg ved selvfølgelig godt, at de bliver reguleret.

Interviewer: Helt generelt, ikke kun i forbindelse med IT Factory-sagen, hvordan ser du på revisors rolle i forbindelse med revision efter besvigelser, er det noget de skal gøre i deres revision?

Interviewperson: Jeg bliver nød til at sige, at jeg faktisk ikke har tænkt så meget over det før denne her sag (IT Factory, forfatter). Jeg tror, jeg havde en idé om, at det var man selvfølgelig også ude efter. Jeg vil da så også sige, at jeg kan da huske historier, jeg har hørt, hvor revisionen har fanget en eller anden unøjagtighed, eller at bogholderen har kørt det hele over et eller andet sted. Det er ikke nogen konkret historie jeg kan komme i tanke om, men sådan nogle hører man jo ind i mellem, så derfor har jeg, uden at have tænkt mere over det, så har jeg forestillet mig, at revisionen også på en eller anden måde lavede nogle stikprøver af en eller anden art, i forhold til om der... af de bagvedliggende bilag og sådan nogle ting. En anden ting i forbindelse med at jeg lavede research til bogen, der snakkede jeg også med nogle af dem, der havde været ansat der, hos IT Factory, og en af dem fortalte, at han havde tidligere været ansat et andet sted, hvor han viste, at der gjorde revisionen det, at ikke alene kiggede de på bilagene, fakturaerne, de gik også ud og tjekkede hos kunden, at fakturaen også optrådte i kundens regnskab. Altså hvis jeg f.eks. sendte en faktura til dig, så ville min revisor gå ud og tjekke, at du faktisk havde den faktura, at den faktisk indgik i dit regnskab, og om de så ens ud, altså at der var overensstemmelse mellem, hvad det stod på din og min faktura. Der hvor han arbejdede før, der gjorde deres revision det, så det var også det han, uden at tænke over det, gik ud fra skete hos IT Factory. Det må man så

sige, at det gjorde de så ikke. Jeg ved så ikke om det har været ekstraordinært, det som hans erfaringer var. Jeg har nok forestillet mig, hvis man netop er en stor virksomhed, ja okay de var jo ikke børsnoteret, anyway fortsæt bare så må vi se.

Interviewer: Hvad så i forbindelse med IT Factory, der var tale om en ret stor besvigelse. Sidder du lige som med en følelse af, at det skulle revisor have opdaget?

Interviewperson: Man kan sige, at der jo ikke er nogen tvivl om, at det kommer meget an på hvem det er, der laver denne her besvigelse, som du kalder det, jeg kalder det svindel. Der er ingen tvivl om, at jo højere på strå, jo højere i hierarkiet du er, og jo mere indflydelse du har over den måde, tingene kommer til at være på, jo vanskeligere vil det i sagens natur være, for revisoren at opdage svindlen. Men når det er sagt, så kan man se, at hvis revisoren havde lavet den form for revision, som den jeg lige har beskrevet, så ville det ikke rigtig kunne skjules. Pointen er bare, at den der er opdragsgiver, er også den der står bag svindelnummeret, og derfor vil opdragsgiveren aldrig stille op til den form for meget grund revision, det vil jo aldrig komme i opdrag på den måde. Så man kan sige, at det kan forklare meget. Men det ændre ikke ved, at et eller andet sted er vanskelig at sige, at deres ry ikke er... (*sætning afsluttes ikke*)... En anden ting jeg kan huske Nordisk Fjer-sagen, og en af de ting der kom frem bagefter var, at de havde skiftet revisor 6 gange og regnskabsprincipper 36 gange, eller også var det omvendt, men der må man sige, at her må man altså lige finde ud af, hvad har de gang i her, i sagens natur er det ikke noget godt tegn, for noget kunne tyde på, at hver gang revisionen er begyndt at stille for mange spørgsmål, så er de blevet skiftet ud. Og der må man sige, der bør efterfølgeren, i sær dem der kommer lidt op i rækken, være klar over, at der må være et eller andet helt galt. En anden historie jeg også tænkte på, det var så før IT Factory, det er f.eks. også i Enron skandalen, det tog jo livet af Arthur Andersen den historie. Der må man jo bare sige, at de ikke har levet op til... så kan det godt være, at de kommer rendende bagefter med alle mulige undskyldninger, men vi har en forventning om, at når vi betaler 2.600 kr. i timen plus moms, så får man også noget for det.

Interviewer: Så i IT Factory havde du et eller andet sted en forventning om, at det skulle have været opdaget af revisor?

Interviewperson: Jeg må sige, at den er meget vanskelig at bortforklare for revisionsfirmaet.

Interviewer: *Nu nævnte du selv det her med, at du havde fået fortalt af ham, der arbejde ude hos IT Factory, hvordan revisor gjorde med kunderne. Var det også din forventning, når du bagefter tænker på det, eller er det først en du har fået?*

Interviewperson: Der var ingen tvivl om, at det var den forventning han havde. Jeg havde måske ikke så præcis en forventning, fordi IT Factory ikke var børsnoteret, og jeg tænker, at for mig er der lidt forskel på de krav, man forventer af revisionen, man stiller til revisionen i en børsnoteret overfor en ikke børsnoteret virksomhed.

Interviewer: *Der er mange, der har sat spørgsmålstegn i forbindelse med IT Factory-sagen i relation til debitorerne, det her med, at burde revisorerne ikke have været ude og besøge kunderne, som du selv siger. Der har også været sat meget spørgsmålstegn ved, at de jo egentlig ikke eksisterede, at nogle af dem var skuffeselskaber, så revisorerne skulle have lavet et tjek på baggrunden af kunderne enten ved at gå ind på nettet og slå dem op og hermed havde konstateret, at de ingen hjemmesider havde, eller havde været nede op banke på døren personligt. Hvordan ser du på det, er det noget du egentlig godt kunne tænke dig skete fremadrettet?*

Interviewperson: Det er min teori, at en stor del af forklaringen på det her (IT Factory-sagen, forfatter), det er, at det har at gøre med software. For de fleste mennesker er software noget meget mystisk, som der potentielt kan være mange penge i, og de forstår det ikke. Hvis de virkelig havde tænkt sig om eller havde spurgt min søn, som læser datalogi, så er der sikkert nogen, der kunne have sagt til dem, at det ikke var særlig sandsynligt, at de kunne tjene så mange penge på at udvikle apps til et system, der var for hurtigt nedadgående. Men når man ikke forstår det, så tror jeg, det er svært... og så tror jeg, der har været en... jeg tror snarere, jeg vil sige, at fejlen ligger i, at der er sat penge i noget, som investorerne ikke har forstået, og de ikke har søgt ekspertbistand til. Hvis jeg skal sætte penge i et rejsebureau, som vil specialiserer sig i rejser til et helt konkret, snævert område, så vil jeg da spørge nogen, der har forstand på det, om de troede, der var en forretning i det. Det virker som om, at fordi det bare har med software at gøre, så er det som om, folk bare tænker, at det er super, tænk på Appel, tænk på Bill Gates, så bliver man så glad, og derfor synes jeg også det er meget symptomatisk³¹. Nu

³¹ Definitionen ifølge denstoredanske.dk er; kendetegn, f.eks. kendetegn ved en sygdom.

ved jeg godt, det ikke var Dorte Toft, der direkte afslørede Stein Bagger, men man kan sige at fra adskillige år, har Dorte Toft og en stor del af hendes læsere på bloggen, de havde, det kunne jeg jo se, da man gik tilbage og kiggede, udtrykt tvivl om, hvordan kan det her hænge sammen, hvad er det for nogle kunder, hvad er det for nogle apps, der skulle være så fantastiske, at de udvikler dem, er der virkelig så mange kunder op Lotus Notes, det er der jo ingen, der bruger mere.

Interviewer: Skulle revisor have været haft mere medieovervågning?

Interviewperson: Det kunne man også sige. Generelt må man kunne forvente, at en revisor følger lidt med i, hvad der sker ved deres kunder. Når det er sagt, at tror jeg også journalister synes, at når det har været fremme i pressen, så er det generel viden, men det er jo mest dem selv, der læser, hvad der står i, altså hvis jeg skal være brutal ærlig, så ved jeg ikke, hvad det er for nogle revisorer, der skulle læse opskure blogs. I hvert fald så synes jeg, det virker mærkeligt, det synes jeg ikke man kan forvente. Når det begynder at optræde på erhvervssiderne, så kan man godt forvente, at de følger med. Der sidder sikkert en eller anden pressesekretær og klipper noget ud, det vil jeg tro, nu har jeg aldrig arbejdet i et revisionsfirma, men jeg forestiller mig, at på nogle af deres største kunder, så er der en eller anden løbende presseovervågning af dem.

Interviewer: Nu nævnte du det med at investorerne måske har for lidt kendskab til software. Hvordan ser du på revisors rolle i forbindelse med det her kendskab til software, har de også manglet det?

Interviewperson: Man kan sige, at hvis man har et forud kendskab til en branche, så kan man jo meget nemmere undre sig over nogle bestemte mønstre i handlen. Typisk er man også revisor, går jeg ud fra, for mere end en kunde inden for en konkret branche. Så har man nogle mennesker, som f.eks. er van til at have noget med detailbranchen at gøre, så ved man jo lidt om, hvordan det går med den, og man kan se, hvordan det går med ens andre kunder. Så jeg tænker også, at en af de ting, der har været med til, at Stein Bagger har haft lettere spil, end han ville have haft, hvis han havde været i en anden branche, det er, at der er det her manglende kendskab til IT-branchen, også hos revisorerne. Og at de dybest set ikke forstår,

hvad det er, der bliver solgt. De forstår det nok bedre nu, men det tror jeg ikke de gjorde den gang.

Interviewer: Er det så noget, du ønsker skal være et krav, at revisor, for at kunne få lov til at fungere som revisor, faktisk skal have branchekendskab?

Interviewperson: Det har jeg ikke tænkt over. Jeg ved så heller ikke, hvor er graden af branchekendskab. Jeg tror det bliver svært at definere, for det er vel ikke sådan, at man skal være ekspert på området, og hvad vil det sige at have branchekendskab? Har man branchekendskab, hvis man er van til at handle i et supermarked? Hvad betyder branchekendskab? Derfor er det sådan lidt, men derfor kunne det da godt være... Jeg har ikke tænkt over det før du spørger, og når jeg hører det, så bliver jeg først og fremmest slået af, hvor besværligt det vil være at afgrænse, definerer og finde ud af, hvornår man lever op til kravet.

Interviewer: I forbindelse med de her leasingkontrakter har der været sat spørgsmålstegn ved revisor, fordi de vilkår de indeholdte, de stak ud fra, hvad man normalt kunne finde i branchen. Hvordan er dine forventninger til det, skulle revisor have kendskab til det?

Interviewperson: Man kan sige, at det er klar, at hvordan en leasingkontrakt, det der med, at man køber noget, og så går rundt om banken, og det der, det er jo en meget kendt model. Jeg ved, der er flere, når jeg har været ude og holde foredrag, så er der mange, der kommer, at hvordan kunne bankerne blive narret. Der må man så forklare, at det er sådan en trekant, og normalt vil man forvente, at den tredjepart i sagen vil berette, altså fordi det er 3 parter, der er inde over, og de alle sammen har modsatrettede interesser, så vil man forvente, at man holder hinanden i skak, Så jeg kan godt forstå, men det er ikke nogen undskyldning, at bankerne har troet, de har været dækket ind, fordi de har tænkt, der er en 3. person, som har endnu mere interesse i, at det gik rigtig for sig. Der tog de så fejl, men det er fordi, de ikke forventer at blive narret/svindlet. Tilbage til revisorerne der må man sige, at selve konstruktionen af at du leaser og lejer ud, sale and lease back, det er jo helt klassisk model, så er der noget, der afviger fra en klassisk model, så burde revisionen kunne se det.

Interviewer: Samtidig har der også i forbindelse med leasingkontrakterne været nogen, der har haft en forventning om, at revisor reviderer efter forfalskede underskrifter. Hvad er din forventning til det?

Interviewperson: Det, synes jeg, er et stort krav at stille i den forstand, at... jeg vil sige det sådan, at jeg ville forvente, at en revisor ville prøve at holde øje med, om der var uregelmæssigheder eller ting der slog i øjnene, og det er jo klart, at en af de ting man kan falde over, det er, hvis underskrifterne er alt for ens. Det siger man jo, at det vil de typisk være, hvis de er forfalsket, normalt laver underskriver sin underskrift meget forskellig. Så det er selvfølgelig tegn, hvis underskrifterne er alt for ens, det burde revisor nok tænke over. Men dissideret sidde og lede efter forfalskede underskrifter, det tror jeg ikke, man vil tænke var en revisors... Men mere det, at man er opmærksom på, at der er... jeg forestiller mig, at det er revisors opgave at være opmærksom på risikoen for, at forfalskede underskrifter er til stede, og derfor skal man lægge mærke til, hvor... men man skal ikke dissideret sidde og lede efter.

Interviewer: I forbindelse med de analytiske handlinger, som revisor laver, der har der været sat spørgsmålstejn ved, at mange har forventet, at den udvikling IT Factory havde, den var så enorm i forhold til sammenlignelige virksomheder, at det burde revisor have sat en undren over for og lige som undersøgt, hvad er det, der ligger bag dette. Hvordan ser du på det?

Interviewperson: Jeg forstår godt kritikken, men der mener jeg, og det synes jeg også er noget, man burde tænke over generelt, men her tænker jeg også igen, at det er fordi det er software, og hvis de nu har været heldige, jeg ved ikke, om de har spurgt, men de burde have stillet spørgsmålet, hvordan kan det være. Men der vil de hurtigt kunne få et svar, der vil kunne tilfredsstille dem, for i og med at det er det her software. Som jeg har hørt, den almindelige forklaring var, det var pengemaskinen, så at sige, den lå i en eller anden licensaftale de havde med IBM, og hvis du så får af vide, "vi har lavet den her app, og den kører på en licensaftale, den betyder, at vi får 5 kr. hver gang, der bliver solgt et eller andet, som der bliver solgt meget af." Hvis der så er vækst i det, så kan den vækst jo godt opstå, det kræver selvfølgelig en god forklaring, men igen fordi det jo ikke er ting, der fysisk bliver produceret og flyttet rundt på. Hvis jeg havde 50 øre for hver gang, der blev solgt et windows program, så ville jeg jo være en rig kvinde, ja faktisk bare 1

øre. Og det er jo sådan, at hvis du har fået den idé, at det er sådan noget, det drejer sig om, så kan man jo godt tro på det, så skal man virkelig være inde og sige til sig selv, hvem pokker gider købe det gamle lort, så skal du skridtet videre og have den her kendskab til, at det ikke kan være rigtigt, at der kan være så meget gang i salget, når man så godt ved, at store virksomheder, der har brugt Lotus Notes, går bort fra det... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Og dem, der har det, vil godt forbedre det, går jeg ud fra, ind til de beslutter sig for at komme af med det, men det er bare med til at sikre også, at der burde være vækst inden for det.

Interviewer: Har du nogle ønsker, eller gjort dig nogen tanker i forbindelse med IT Factory-sagen, du kunne tænke dig at få ændret i revisionspraksis?

Interviewperson: *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Jeg tror stadigvæk, at problemet dybest set handler om, at revisorerne har haft bind for øjnene, og ikke tænkt på, at der kunne være mulighed for, at der faktisk var svindel, at den er da bare sådan... *(sætning afsluttes ikke)*... Og det kan jeg også godt forstå, man kan jo ikke gå rundt og være mistroiske over for alle sine kunder, man vil jo gerne kunne lide dem.

Interviewer: Så du kunne ønske dig, at revisor i en eller anden grad, ikke fuldt ud skal reviderer på baggrund af, at man tror, der er besvigelser, men måske i større grad skal have fokus på.. *(afbrydes af interviewperson)*?

Interviewperson: .. at mulighederne af der, ja det tror jeg... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Jeg synes, det er svært at komme med noget, der bare kan løse det hele... *(udeladt en for opgaven irrelevant passage)*... Det kan være meget godt, at man laver et eller andet, der kunne have løst IT Factory, men det var jo den sag, og så skal vi over og have en anden sag, og så er svindlen en anden, det er jo ikke de samme folk. Jeg tror først og fremmest, altså det eneste jeg sådan virkelig mener virker, at det er, at revisionen skal være kvikkere og måske også mere mistænksom.

9.8 Bilag 8 - Væsentlige ændringer til ISA (Andersen, 2011)

Væsentlighed	Væsentlige ændringer	Væsentlige fordele
ISA 320 (væsentlighed)	Større andel af professionel vurdering Planlægningsvæsentlighedsniveau anvendt i risikovurderingshandlinger	Bedre drøftelse af væsentlighed med ledelsen og TCWG Forbedret fokus på risici
ISA 450 (vurdering af fejl)	Ny terminologi og klassificering af fejlinformation Begrænsning af modregning af beløb	Tilskynder virksomheder til at korrigere fejlinformation Mere effektiv behandling af identificeret fejlinformation
ISA 500 (revisionsbevis)	Direkte vurdering Vurdering af kompetencer, færdigheder og objektivitet	Øget forståelse og kommunikation
ISA 505 (eksterne bekræftelser)	Begrænset brug af negative bekræftelser Specifikke arbejdshandlinger på kontrol af processer	Revisionsbevis af højere kvalitet fra mere effektive bekræftelser
ISA 580 (ledelsens regnskabs-erklæring)	Nye krav om skriftlige erklæringer Ændring af ordvalg i regnskabs-erklæring Krav om en vis form for skriftlig erklæring	Højere kvalitet, direkte drøftelse med ledelsen Større forståelse fra ledelsens side
ISA 402 (brug af service organisation)	Reaktion på vurderede risici Yderligere revisionshandlinger udføres tidligere for at understøtte revisors vurdering	Tydeliggørelse af ansvar Forbedret integration af risikovurderingshandlinger
ISA 540 (fair value)	Større omfang Risikobaseret metode	Fokus på områder med høj risiko, regnskabsmæssige skøn og områder med mulighed for skævheder
ISA 550 (nærtstående parter)	Arbejdshandlinger skal finde sted, selv når begrebsrammen har et minimum af eller ingen oplysningskrav Væsentlighed og kvalitative overvejelser	Bedre integration af arbejdshandlinger i relation til besvigelser Større forståelse af nærtstående parter og disses kontrol samt indflydelse

Kommunikation	Væsentlige ændringer	Væsentlige fordele
ISA 260 (kommunikation med TCWG)	Udarbejdelse af mere målrettede rapporter til TCWG	Forbedret kommunikation med TCWG
ISA 265 (kommunikation af svagheder i interne kontroller)	Ny standard Fokus på identifikation og vurdering af mangler i intern kontrol	Større fokus på vurdering af den interne kontrol Forbedret kommunikation med TCWG
ISA 600 (revision af koncerner)	Udvider definitionen på koncernrevision Effekten vil afhænge af, hvordan koncernrevisionen p.t. udføres	Forbedrede risikovurderingshandlinger Forbedret omfangsfastsættelse af arbejdet på en koncern Forbedret kommunikation med TCWG
ISA 620 (brugen af en ekspert)	Involvering af ekspert tidligt i processen, jævnlig kommunikation og mere formel vurdering af tilstrækkeligheden af ekspertens arbejde	Forbedret kommunikation med ekspert Større forståelse af ekspertens arbejde
ISA 705 (forbehold)	I højere grad brug af professionel dømmekraft	Proaktiv kommunikation og drøftelse med virksomhedens ledelse
ISA 706 (supplerende oplysninger)	Klar forståelse af de tilfælde, hvor der skal gives og tages stilling til supplerende oplysninger I højere grad brug af professionel dømmekraft i relation til andre rapporteringsforhold	Forbedret kommunikation med virksomhedens ledelse og TCWG Større forståelse af ledelsens ansvar med hensyn til oplysninger